

مرتبہ و مصحفیہ

پروفیسر ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں

آگاہی سید امیر کللال قدس منترہ

تعداد طبع ۵۰۰	اکتوبر ۱۹۶۱ء مطابق ۱۳۸۱ھ	پہلی بار
تعداد طبع ۱۰۰۰	فروری ۱۹۹۵ء مطابق ۱۴۱۵ھ	دوسری بار

ناشر

عبدالرحمن خاں نمبر ۳۲۸ پیر الہی بخش کالونی
کراچی

مطبوعہ خواجہ پرنٹرز اینڈ پبلیشرز۔ کراچی
ٹیلیفون نمبر 6684363, 626776

آگاہی سید امیر کلال قدس سرہ

۴۸

۷۷۲

(اعنی مرشد حضرت بہار الدین نقشبند بخاری رحمۃ اللہ علیہ)

از

مولانا شہاب الدین علیہ الرحمۃ

(کہ مادر الیشان نمبرہ آن امیر بودند)

مرتبہ و مصحفہ

پروفیسر ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خان

ایم۔ اے ایل ایل بی پی ایچ ڈی ، ڈی لٹ

صدر شعبہ اُردو سندھ یونیورسٹی

حیدرآباد

ندۂ عقیدت و حقیقت

عمدۃ السالکین و زبدۃ العارفين مولانا و ملجأنا الحاج الحافظ
مناہ زوار حسین دہلی برکاتہ

نہ زوم دے بہ ہوائے او کہ مر از خوانِ عطائے او
نہ حوالہ لے رسد نہ لوالہ بگرے رسد (جائی)

ایچ میرزا و ایچ مدان فلام مصطفیٰ خان - عاشورہ محرم الحرام ۱۳۸۱ھ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ہر کہ گم کردہ بود راہ خدا متعال آید و سر بہند بر قدم میر کلال
دست دامن ایشان زد و اندیشہ کن تا رسانند ترا در دوز نفس مرد صالح

بعد از حمد و صلوة این رسالہ نافعہ و نادرہ کہ ^{مشتمل} بہت بر احوال و اقوال سلطان الطریقیت و

دربان الحقیقت حضرت سید امیر کلال موغاری قدس سرہ نذر ناظرین با تکمیل میشود۔ حضرت ایشان قدس

سرہ (م ۳۷۲ - صفحہ ۶۰) مرشد سید الطائفہ خواجہ خواجگان سید بہار الدین نعمتیند بخاری رحمۃ اللہ علیہ

(م ۳۹۱) بودند۔ امیر تیمور (م ۳۸۷) و امراے دنیوی (صفحہ ۲۸) ہم بہ الشیخ عقیدہ ارادہ ^ت شتند

جامع و کاتب این رسالہ مولانا شہاب الدین (صفحہ ۸۹) بودند کہ مادر ایشان دختر امیر حمزہ ابن امیر کلال

(صفحہ ۱۱۱) بودند۔ بدین وسیلہ امیر حمزہ را ایشان جد (مادری) خود گفتہ اند (صفحہ ۶) و در باب ایشان

درین رسالہ (صفحہ ۶۵) گفتہ اند کہ "ہرگز امیر بزرگ (کلال) ایشان امیر حمزہ را بنام نہ خواندہ بودند۔

بجہت آن کہ ایشان را نام والد خود کردہ بودند" رحمہم اللہ ^{جمعین}۔ در خدمت جامع این رسالہ

(اعنی مولانا شہاب الدین علیہ الرحمۃ) امرای وقت ہم استفاضہ کردند (صفحہ ۹۶) و سلطان اولوغ بیگ ابن

شاہ رخ ابن امیر تیمور (م ۳۵۳) بر نیاز خم کردہ بود۔

اہل الحقیقت این رسالہ در کتب خانہ خاندان حضرت جو صاحب شاہ فضل احمد سرہندی شہر

الغشاوری رحمۃ اللہ علیہ موجود بود۔ حضرت ایشان در ہمد زوال سلطنت مغلیہ و تسلط سکھان بملک

پنجاب حدود ۱۱۸۷ھ از سرہند شریعت ہجرت فرمودہ رونق افزای شہر لہشاور شدند و در محلہ کاکا جواد

داروغہ کچہری جلے اقامت ورزیدہ باصوفیان حقیقت و یارانِ طریقت بذکر و فکر اشتغال استغراق
داشتند و در سلخ ماہ ذی الحجہ ۱۲۳۱ھ وصال یافتند فرار پر الوار ایشان نزدیک چوک ناصر خان در محل حضرت
فصل حق واقع است یزار و تَبْرُکٌ ہے۔

حضرت ایشان را انتساب در علم باطن بحضرت شاہ محمد رسا رحمۃ اللہ علیہ بودہ است ایشان بحضرت
خواجہ محمد پارسا رحمۃ اللہ علیہ و ایشان را بحضرت شیخ عمید اللہ و بحضرت خواجہ محمد نقشبند ثانی رحمۃ اللہ
علیہما و ایشان را بحضرت خواجہ محمد مصوم رحمۃ اللہ علیہ و ایشان را بحضرت امام ربانی مجدد الف^{ثانی}
شیخ احمد فاروقی سرہندی رضی اللہ عنہ بودہ است۔

اولاد اجداد حضرت شاہ فصل احمد سرہندی رحمۃ اللہ علیہ در ۱۲۶۲ھ بہ ملک صوات
ہجرت فرمودند آنجا اقامت ورزیدند۔ این رسالہ نافعہ در کتب خانہ ایشان محفوظ ماندہ بود و
حضرت مخدومنا و مولانا عبداللہ جان صاحب فاروقی نقشبندی مدظلہ العالی، (سجادہ نشین خانقاہ
فضلیہ سرہندیہ) خواہش اشاعت داشتند و توسط حضرت محمد ابراہیم خان صاحب مجددی سرہندی
سلمہ ربیہ این بندہ اچ میدان غلام مصطفیٰ خان را بلا قیمت مرحمت فرمودند۔ لہذا یابین عنایت
بے غایت ایشان فصلی نمونہ یا ششم و با شاعت کتب لقون و سیرہ ریجات اُخروی ساختہ امید عفو
و غفران دارم سہ

بصاحت نیا و دم الامید خدا یا ز عفو مکن تا امید

اظہار لشکر ہم نامے مخدومی و مکرمی حضرت حاجی محمد علی صاحب مدظلہ نمایم کہ در اشاعت این رسالہ
لطف و کرم فرمودند۔ الٰہی ہر دو پزیر گواران مدبر علی و صلاح دین دنیا از زانی دلاراد!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي تَوَسَّلَ اسْرَارَ الْاَنْبِيَاءِ بِاشْرَاقِ مَشَارِقِ الْاَنْوَارِ
 وَطَهَّرَ نَفُوسَهُمْ عَنْ شَوَائِبِ ظُلْمَةِ الْاِنْكَارِ وَاشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ
 لَا شَرِيكَ لَهُ وَاشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ سَيِّدُ الْاَقَامِ وَاَصْحَابُهُ مَقَاتِمِ
 الْاِطْلَاقِ وَسَلَّمٌ تَسْلِيمًا وَرَإِيْفًا كَثِيرًا اِمَّا لِعَدْرِ بَرِيْحَانِ ضَمِيرِ مَنِيْرٍ طَالِبَانِيٍّ كِهْ اَز
 فِيضِ الْوَارِ وَاَتَارِ مَشَارِقِ كِبَارِ مَنُورِ كَثِيْرَةٍ هِيَ اَوْشِيْدَةٌ نَمَانْدَكُ اَزْ سِرِّ حَيَاتِ خَالُوَادِهِ
 حَضْرَتِ شَيْخِ الشُّيُوْخِ رَئِيسِ اَرْبَابِ لَقْرِوْنَ سُلْطَانِ الطَّرِيقِ وَبِرِّهَانَ الْحَقِيْقَةِ وَمُرْتَدِّ السَّالِكِيْنَ
 وَسَيِّدِ الْعَارِفِيْنَ وَثَرَوِ الْمَتَّصِفِيْنَ وَزَيْنِ الْعَابِدِيْنَ دَامِيْرٍ لِحَقِيْقَتِيْنَ حَضْرَتِ بَارِعَتِ لِعِيْنِ سَيِّدِ
 اَمِيْرِ كَلَالِ سُوْحَلْدِي الْمَعْرُوْفِ بَيْنِ الْخَلَائِقِ اَمِيْرِ كَلَالِ قُدْسِ اللّٰهِ تَعَالَى رُوْحُهُ وَنُوْرُ مَرْقَدِهِ
 اَزْ فَقِيْرٍ لِحَقِيْرَاتِهِمْ سَمِيْ كَرْدَنْدُوْمِيْ كَفْتَنْدَكُ مَا رَا اَزْ بَرَايَةِ تَيْمِ قَانْدَهْ اَزْ مَنَاقِبِ وَجْهِ وَرُوسِ
 اَزْ مَرَاتِبِ حَضْرَتِ بَارِعَتِ سَيِّدِ اَمِيْرِ كَلَالِ عَلِيٍّ رَحْمَتُهُ چَنْدِ سَتَحْنِيْ بِرَسِيْلِ اِخْتِصَارِ بَنُوْ لَسِيْنِ اَزْ بَرَا
 اَنْكُرِ دَالِسْتَنِ اِيْنِ مَقْدَارِ لُوَاْزِمِ رَاهِ مَرِيْدَانِ اِسْتِكْرَامِ دَرْ جَمِيْعِ خَالَاتِ اَزْ مَقَامَاتِ شَيْخِ نُوْدِ

از ابتدا تا انتها دارد ادب غیبیہ و کمالات قدسیہ اقام اللیل قسائم و اطراف النہا
گذشت بہت و در زمان ایشان و میان سلسلہ ایشان واقف باشند کہ تا سبب مزید اعتقاد
طالبان ایشان گردد۔ خواستم کہ بزبان اعتذار بجزوا و اضطرار خود اقرار کنم و بگویم کہ اے
یاران اعتقاد شمایان در حق این فقیر بطریق تقلید و تالیف بہت و این معنی در دست من
نیست و چندانی شغل یا تکلیف دارم کہ اوقات من بہ شغل تالیف نمی رسد کہ ناگاہ
وقت محرک گاہی بود کہ ندای و اشارتی از حضرت جد این فقیر قطب الاولیا شیخ الدنیا
منظر کلمۃ اللہ ہی العلیا سلطان عارفان و برہان محققان خواص دریا سے ملکوت
قطع کنندہ منازل نبوت اعنی حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمۃ و الرحمنوان کہ فرزند امیر کلال بودہ
اند تورا اللہ تعالیٰ مرقد ہما صریحہما و ترجم اللہ عبداً قال امین بگوش من کردند و ہم
بدین معنی اشارت فرمودہ اند و اہتمام بلیغ بجائے آوردند پس من فقیر کم بصاعت ترک عذر
گفتم و بدین مہم قیام نمودم تا با تمام رسانیدم از زمین بہت ہمہ دوستان انشاء اللہ تعالیٰ
کہ مقبول ہمہ دلہا گردد و هو اللہم للمصواب اکتون بدان اے طالب غالب کہ حضرت
سید امیر کلال علیہ الرحمۃ و الرحمنوان از جملہ سیدانند کہ در سیادت ایشان قصورے نیست
ہم در حسب و ہم در نسب۔ و بہ حقیقت سیدان کسے باشند کہ حضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ والسلام
چنین می فرماید کہ حُسنُ الآدبِ یُسْرِعُ الشَّيْبَ چینی فرمودہ اند کہ کلُّ نَفْسٍ نَقِيَّةٍ

فہو آئی

ہزار خویش کہ بیگانہ از خدا باشد فدائے یک تن بیگانہ کاشت نا باشد

قَائِلٌ كَيْسٌ مَبْنِيٌّ - اشارت بہہیں معنی دارد - و حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ بخت آنکہ
 دائم الاوقات متابع شریعت مصطفیٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام می بودند کہ ایشان را حضرت
 خداوند تبارک و تعالیٰ با نوازع کرامات و ولایات خصال حمیدہ و صفات پسندیدہ
 موصوف گردانیدہ کہ در تحت وصف واصقان نمی آید چنانکہ منقول از اں جملہ این است
 نقل است از کبار اصحاب ایشان کہ روایت می کنند از والدہ حضرت امیر کلال طیب
 سبحان اللہ شہادہ و محل الجنۃ مشواہ آن وقت حضرت خداوند تبارک و تعالیٰ ایشان را
 موجود گردانیدہ بود در لطن والدہ ایشان گنگمہ یا شہر واقع می شدہ در درون من
 در دے باہستی بدامی شدہ کہ من از ہوش بے ہوش می شدم و از خود خبر نمی ماند - و
 چنانکہ این قصہ بسیار واقع شد بعد از ان مرا معلوم شد کہ این معنی بہ برکت این فرزند عظیم
 است - نشان آنکہ من فرزند پاکم پدر ہم پاک و مادر ہم عقیقہ سے

دلہم پاک است و مذہب پاک دارم طریق راست راہ راست دارم
 نقل است از راویان معتمد در اں وقت کہ حضرت والد ایشان در قریہ مشہر کہ افشند
 ساکن می بودند بعد از آمدن از مدینہ حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم حضرت سید
 انا با جماعتی از کبار اصحاب ایشان بدان موضع گذر کردند و در میان حضرت انا و
 والد حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ عہد برادری بوندہ است و ہر بار سے کہ حضرت سید انا
 تا اینجا نزول می فرمودند اولاً با یک دیگر صحبت می داشتند و بعد از ان بہ بخارا می آمدند
 روز سے حضرت سید انا با فتنہ آمدند و حضرت والد امیر کلال را علیہ الرحمۃ گفتند کہ

اسے برادرشمارا حضرت خداوند تعالیٰ فرزند سے خواہد داد کہ جہاں راسر تا سر بہ خدمت
خواہد گرفت و ایشان را امیر کلال نام فرمایند۔ چون برین مدت چند سال گذشتہ است
سید انا علیہ الرحمہ باز بہمان موضع افستہ نزل فرمودند بیک قول ہم چنین است کہ سید
انا فرمودند کہ اسے برادر فرزند را پیش ما بیارید۔ چون حضرت امیر را آوردند حضرت انا
در کنار خود بنشانند و بیک قول دیگر چنین روایت می کند کہ امیر در میان کو دکان بوده اند
و بازی نمی کردند چون حضرت سید انا را دیدند فی الحال روان شدند و بہ پیش سید انا آمدند
حضرت سید انا ایشان را گرفته بجانہ آمدند و در کنار خود نشانند و عامہ خود را برداشته
دو تا کردند برابر و یک نیمہ بر سر مبارک خود بستند و یک نیمہ دیگر را بر سر امیر خود لیستہ اند
و چون ساعتی نگذشت حضرت سید انا فرمودند کہ امیر را نزدیک من بیارید چون ایشان
را بیاوردند آن نیمہ دستار کہ بہ امیر بود با نیمہ خود برابر کرد و دو نخ زیادہ بدست آمدہ
و بعضی گویند کہ سہ یا برابر کردہ اند۔ ہر بار سے کہ برابر می کردند۔ یک گز بدست زیادہ
می آمد۔ چون حضرت سید این حال را مشاہدہ کردند کہ ارواح طیبہ مشائخ رحمۃ اللہ علیہم
اجمعین ہم چنین معلوم کردہ شد کہ ہمہ ولایت راسر تا سر بہ این فرزند دادہ اند و گفتہ اند کہ
مرتبہ او را عالی مشاہدہ کردیم و مرتبہ او از من زیادہ خواہد شد و دین نظر در شش صد و
ہشتاد و سہ بودہ است۔ این جہت مصطفیٰ علیہ السلام والا کرام سے

دولت ہمہ از خدای بے چوں آید
تا در حق ہر بندہ نظر چون آید
آن کہ خدایے دولتی خواہد داد
ناگاہ ز سنگ خارای بیرون آید

نقل است حضرت امیر کلال سید السادات چون سال ایشان بہ پانژدہ رسیدہ بود کہ یک شبہ بہ کشتی گرفتن مشغول می بودند۔ اما در ہمان کار چنان در کاری بودند کہ آن را حد سے نمی بودہ است۔ چرا کہ ہر چہ حاصل می شود مرد را در گنا می حاصل می شود سہ

ہر کہ را روسے در نکو نامی است طبع عاشقی از و خامی است

رہ تو بد نام باش در رہ عشق کین سعادت ہمہ ز بد نامی است

د چون روزے حضرت سید امیر کلال علیہ الرحمۃ در میدان بہ کشتی گرفتن مشغول می بودند جماعتی کہ ایشان را صفای باطن نہ بودہ است بہ غیبت حضرت امیر مشغول می شدند کہ چرا باید کہ چنین سید زادہ بہ چنین کار بدعت مشغول باشد و اہل انکار انکار می کردہ اند۔

دیا خود چیز ما خمر کردہ بودند کہ تا بہ ایشان در میان آرند کہ بہ ناگاہ مردمان را در ہمین مجلس خواب غلبہ می کند می بینند کہ عصای قیامت آشکارا شدہ است و این جماعت در لای

افتادہ اند۔ ہر چند دست و پامی زنند ایچ نوع بیرون نمی توانند آمد کہ بہ ناگاہ حضرت امیر

را می بینند کہ رسیدہ اند و گوشہ لے ایشان را اگر قہ اند و از لای بیرون بر آوردہ اند چنین

فرمودہ اند کہ اسے یاران این چنین کار را ازیر اسے این چنین جاہمی کنم۔ در ماندہ اجناس

حق تعلقے و تقدس بیرون آریم ز ہمار بدگمان میباشید و چشم حقارت نظر مکنید سہ

گر آفتاب ملکی و گر سایہ الہ در ایچ کس بہ چشم حقارت مکن نگاہ

دل را یہ آہ صبح صفا دہ کہ گفتہ اند آئینہ دل است کہ روشن شود بہ آہ

خواہی کہ چشم اہل دلے بر تو افتد افتادہ باش در رہ عزت خو خاک راہ

این جماعت چون که سرازه خواب برداشتند دیدند که حضرت امیر درین مجلس بدو آن گرد مشغول
اند و چون که به نزدیک ایشان رسیدند گوشه‌ای ایشان را گرفته اند و گفته اند که اسے برادران
ما این کار را از بر اسے این روز می‌کنم کہ اگر کسے در لائے معیست در عرصات مانده باشد
به عنایت ذوالجلال تبارک و تعالیٰ بزم آرم۔ و شما در حق ایشان بدگمان دیے اعتقاد مینماید
و منکر مشوید جزیرا کہ حقیقت آن را نہ دانید۔ چون آن مردمان این حال را مشاهده کردند
ہمہ ہا تو یہ کردہ و اصلان حق گشتند۔ کس را کہ در حال او کشتی گرفتن این چنین بودہ باشد
پس باقی را برہین بنیدیش تا چہ نوع باشد۔

تفعل بہت از کبار اصحاب ایشان کہ روزے حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ در حالت مجردی اتفاق
کرده بودند کہ جامہ اسے خود را دیاران را بشویند و در باغے از بانجامے راتن کلان میر مکتبند
و چون جامہ اسے شد و چون خواستند کہ جامہ را خشک سازند حضرت امیر فرمودند
کہ اسے یاران جامہ را بر خار دیوارہن بکنید تا از غلٹ چهار پایان خراب نہ شود۔ و یاران
ہمہ عاجز گشتند۔ حضرت ایشان بہ یاران فرمودہ اند کہ من جامہ خود را بر پشت خود ہن
می‌سازم و یہ سوے آفتاب می‌دارم تا وقتیکہ خشک شود۔ و بعد از ان حضرت امیر علیہ
الرحمۃ فرمودند کہ اسے یاران من اگر پارہ از دیوار افتد و یا خار دیوار بشکند و یا غلٹ چهار
پایان خراب گردد خداوند این باغ را چہ عذر می‌گوید و نہ ہمار عمل تا مشروع را ہر چند
خورد یا شد خار بدارید کہ آدمی بہ سبب خوار داشتن گناہ بہ دوزخ می‌رود از بر اسے آنکہ
حضرت رسول علیہ السلام چنین فرمودہ اند لا صغیرۃ مع الاصوار ولا کبیرۃ مع الاستغفار

دہم حضرت امیر می فرمودند کہ راہ را خدا کے تعالیٰ برکے نبی کشاید کہ تا مادامے کہ او
 تقویٰ را شعار روزگار خود نبی گرداند و این حالات ایشان را پیش از بیعت بودہ و خواجہ
 محمد بابا سے سما سوی علیہ الرحمۃ و الرضوان ایشان را ہنوز بہ فرزند سی قبول نہ کر دے بودند۔
 نقل است کہ روزے حضرت امیر علیہ الرحمۃ در قریہ را متین کلان یہ گشتی گرفتن مشغول
 بودند خواجہ محمد بابا در سایہ دیوار سے استادہ بودند و در احوال امیر مستغرق گشتہ
 بودند۔ یکے از محرمان خواجہ بابا گفتہ است کہ اے مخدوم درین مردیائے کہ یہ بدعت
 مشغول اند شما چرا متغیر گشتہ اید۔ حضرت خواجہ محمد بابا علیہ الرحمۃ فرمودند کہ یاران
 درین میدان مردی است و درین دامگاہ صیدی است کہ ہمہ کاملان از صحبت و سے
 بہرہ مند خواہند بود و ما منتظر این مردیم کہ حق سبحانہ تعالیٰ ایشان را در دام ما در آرد کہ
 بسیار مرغ بلند پرواز است و مقامات ایشان را بلند مشاہدہ کر دیم۔ خواجہ در ہمیں مقالات
 بودہ اند۔ ناگاہ حضرت امیر را چشم بر خواجہ محمد بابا افتادہ و صید دل ایشان در کند خواجہ
 افتادہ و عنان اختیار از دست امیر بشد۔ وہاں روز ایشان بہ فرزند سی قبول کردند
 و بعد ازان تاریخ دیگر پنج کس حضرت امیر را در معرکہ و دریا زار نہ دیدہ است تا وقتے کہ
 ایشان در عالم حیات بودہ اند۔

کرامت اولیاد
 حق تعالیٰ

نقل است کہ روزے یکے از اصحاب خواجہ محمد بابا بنلیہ الرحمۃ پر سید از امیر علیہ
 الرحمۃ از کرامات اولیاد و ولایت ایشان حضرت امیر فرمودند کہ کرامت اولیا حق است۔ و
 جائز است ہم بہ عقل و ہم بہ نقل۔ و از مشائخ طبقات بسیار منقول است رحمۃ اللہ علیہم آمین

مشہور است و معروف دروسے ہیچ شکے نیست۔ دہر کہ را دیدہ بصیرت بہ نور ایمان
 منور است معتقد این طائفہ است و اورا درین ہیچ اشتباہے نمی باشد۔ و درین معنی تصریح
 وزیر حضرت سلیمان پیغمبر را گفتند کہ وسے گفت کہ من تحت بلقیس را حاضر کنم در پیش شما
 تا چشم برہم زنید و حال آنکہ وسے پیغمبر نہ بود۔ و حدیث امیر المؤمنین عمر خطابؓ خود
 معروف است کہ بر منیر حضرت رسالت کہ خطبہ می خواندند یا ساریتہ بگوہ گفت رسید آن
 آواز امیر المؤمنین عمر خطابؓ و حال آنکہ اصحاب ایشان بعراق بودند و این جز کرامت
 نہ بود۔ و اگر کسی را گمان بود کہ این کرامت کم از معجزہ نباشد جواب گویم کہ این روانیست
 چرا کہ تفضل ولی بر نبی می شود و مقرر است کہ ہیچ ولی با نبی برابر نمی شود و خلقات آن کے باشد
 و جواب این سوال گفتہ اند مشائخ رحمۃ اللہ علیہم اجمعین ہر کہ را کہ استے پیدا می شود
 از اولیاء آن دلیل معجزہ پیغمبر است و ہر امتی را ہم چنین واقع است۔ از برای آنکہ ولی
 ہر چہ می یابد بہ تقدیق نبی می یابد و بمتبعبت شریعت او می یابد۔ اگر انبیاء صادق القول
 نہ بودند لے امتیابن ایشان را بہ سبب متابعت ایشان این کرامت حاصل نیامدے۔ اما
 این مقدار باید دانست کہ بہ ہیچ وجہ درجہ اولیا بہ درجہ انبیاء برابر نمی شود بہ اتفاق علمائے
 اسلام۔ و حضرت سلطان ابو یزید بسطامی را رحمۃ اللہ علیہم پرسیدند اذکرامت ایشان چنین
 فرمودند کہ مثل انبیاء از یاری تعالی مانند مشک و عسل است و مثل اولیاء چون قطرہ کہ
 از مشک بیرون می آید و بہ اولیا رسیدہ است بلکہ آن نم آبی است کہ از مشک ظاہر
 گشتہ است۔ از انجہ از مشک است از ہر انبیاء است و خاصیت ایشان است علیہم الصلوٰۃ

کرامت

والسلام۔ اکنون می شاید این کرامت از برائے اجابت دعا بود و شاید که از برائے یافتن طعام بود بوقت حاجت بے سببے ظاهر و یافتن آب بود بوقت تشنگی یا راه دراز بریدن بوقت آنکه غیر اینها از آنچه عادت خلق بود در کارها محال بود و منقول است از حضرت سید امیر کلالی علیه الرحمۃ کہ روز سے ایشان را اتفاق افتاد کہ بہ دریا بروند و ہر سالے می رفتند۔ چون بر لب دریا رسیدند و ہم از یالین بگذشتند ساعتی بوقت کردند۔ حضرت امیر در فکر بودند کہ ناگاہ سریر آوردند و گفتند کہ اسے یاران علی صوفی می آید کہ یکے از خادمان ایشان بودہ است و او را در بخارا گذاشتہ بودند بر در خدمت یاران ہمہ تعجب کردند ازین معنی کہ او را در بخارا گذاشتہ اند و چگونه می آید۔ ناگاہ می بینند کہ علی صوفی چون باد بروئے می گذرد کہ قدم او نم نمی گردد۔ چون بگذشت وہ پیش حضرت امیر آمد اورا عتاب کردند و گفتند کہ از منزل چہ وقت بیرون آمدی بعد از ان علی صوفی گفت اسے مخدوم مرا اشتیاق جہاں شما غالب چنان شدہ بود کہ مرا بیچ اختیار سے بہ خود نہ بود و من چون چشم را کشادم خود را درین مقام می بینم۔ و مرا ہوا سے جہاں شما چنان مستغرق گردانیدہ بود کہ مرا بیچ اختیار سے نمازہ بود۔ بعد از ان حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ ہمچنان آمدی یا زید و در خدمت یاش تا ما باز بیائیم۔ باز علی صوفی بہ اشارت حضرت امیر قدم بر روی آب نهاد و چون باد روان گردید وہاں زمان بخانہ رسید۔ آسے کسے را از میدان او این مرتبہ دست می دہد۔ تا بدانی کہ کار و مرتبہ ایشان چہ مقدار باشد و چہ نوع بودہ باشد کہ حضرت امیر علیہ

الرحمة بیست و پنج سال پیوسته نماز شام دو شنبه و آدینه را در سوخاری می گذاردند و نماز سختن را به سما می گذاردند و نماز بامداد با نوسو خاری می گذاردند که هیچ کس را بر او ایستادگی نداشتند

ورگوشته نشین شوی همه و سواری

گر شهره شوی به خلق شرالتاسی

کس نشناسد ترا و کس نه شناسی

بیزان نبود چون الیامی

تعلی است که روزی جماعتی از اهل لقیوف بعد از نقل حضرت امیر آمدند از مکه و بعضی از مدینه حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وسلم به بخارا رسیدند و قریه سوخاری را طلب کردند جماعتی پرسیدند که شما یان از کجا آمده اید که اطلب می دازید۔ ایشان گفتند که ما بیدین امیر کلال علیہ الرحمۃ آمده ایم تا ایشان را دریا بیم۔ این مردم بخارا فرمودند که حضرت امیر علیہ الرحمۃ ازین عالم قانی به عالم باقی رحلت نموده اند۔ آن عزیزان فرمودند که یاد چون دیدار ایشان مسیرنه شد اولاد ایشان را دریا بیم و چون سوخاری آمدند اولاد امیر را دریا فته از ایشان پرسیدند که شما امیر را چه می دانید که حضرت امیر هرگز به مدینه و مکه نه رفته اند۔ ایشان هم نیز چنین فرمودند که ما هم نیز بیدین جایگاه نیامده بودیم۔ ما بیدین حضرت امیریم تمام مردم مکه و مدینه همه معیت به حضرت امیر دارند و حال آنکه ما مدت سی و دو سال است که طواف خانه کعبه را در قدم مبارک ایشان طواف می کنیم و حج می گذاریم۔ اما درین وقت و درین سال ایشان نیامدند اشتیاقی ما بیدار حضرت غالب شد بیا بریم که تا جمال مبارک ایشان را دریا بیم آن هم مسیرنه شد۔ به قبر حضرت امیر رفتند

و خاک بر سر می کردند و خیر یاد می گفتند - سه

خیر یاد لے ہم نشیناں این سراسے آتے آتے گئی
 در حقوق صحبت دیرینہ می خواہم بہل

لے دوستان چو بر سر خاکم گذر کنید
 در حال من بدیدہ عبرت نظر کنید

اسے عاقلان ربا و بہاں متزل فنا
 زین حال عاقلان جہاں را خبر کنید

و ہماں روز از اولاد امیر اجازت طلبیدند و روان شدند و بہ وطن اصلی خود رو بہرآید

و در حالت روان شدن آن غریبان فرمودند کہ اسے عزیزان دریغ کہ کس درین دولت

قدر و مرتبہ حضرت امیر ما علیہ الرحمۃ یعنی دانستہ اند - قدر و مرتبہ ایشان را در ولایت

عرب می دانند و کمال حال ایشان را مردمان مکہ و مدینہ می دانند تا چہ غایت است

شما ہا نگی دانستہ اید

قدر ز زندگی شناسد

قدر جو ہر جو ہری

قدر گل و گل بادہ پرستان دانند

نے تنگ دلاں و تنگستان دانند

اے بے خبر از بے خبری معذوری

تسلیت درین بشیوہ کہستان دانند

کمال حال ایشان را نہایت بودہ است

نقل است کہ روزے سید امیر کلان علیہ الرحمۃ در معرفت مستغرق گشتہ بودند و

قصہ مناسبک حج را بیان می کردند بعضی از منازل را با یاران خود و آنچه علماء در آن

اتفاق و اختلافات ہمہ را بیان می کردند چنانچہ حضار مجلس متحیر بماندند - بے اعتقاد

در آن مجلس بودہ است - گفتہ کہ حضرت امیر کعبہ را کجا دیدہ اند کہ بیان می کنند - کسے

این معنی را بیان کند که وے آن چیز را دیده باشد چون ساعتی هنوز نہ گذشتہ بود کہ حضرت امیر علیہ الرحمۃ بیرون آمدند و دست آن شخص گرفتہ فرمودند کہ چشم خود را بکشا و بالا نظر کن تا یہ بینی۔ چون آن مرد نظر کرد دید کہ خانہ کعبہ بر سر حضرت امیر طواف می کند۔ چون آن مرد این حال را مشاہدہ کرد در زیر قدمہاے حضرت افتادہ توبہ کرد۔

از ان حضرت امیر فرمودند کہ اے نادان چون کسے را درے نمی باشد در گمان ادا این بہت کہ پیچ کس را پیڑے نیست تا وقتیکہ آئینہ دل را کشادہ نمی گردانی چیزے را نمی بینی

این دیدہ پوش تا دلت دیدہ شود

گر دوزخ ل زو کر حق بکشائی

زان دیدہ بہان دیگرے دیدہ شود

بر با تم فلک ہر چہ بود دیدہ شود

آن قصہ در مسجد آن مرشد الخلق الی الحق تحت الخلق الی الخلق مطیع رسول اللہ فی القول و العمل اعنی خواجہ ابو حفص کبیر بخاری نور اللہ تعالیٰ مرقدہ واقع شدہ بود کہ حضرت امیر با جمیع اصحاب خود در ان مسجد نشستہ بودند کہ چون آن شخص این حال را مشاہدہ کردہ بہت توبہ کردہ و از مقبولان راہ حق گشتہ۔

نقل بہت کہ روزے حضرت امیر با جمیع اصحاب خود را ذوق آن شد کہ بہ فرار پرانوار حضرت بیرون آتا بہ طواف روند و چون پارہ راہ رفتند در ہمان شب شیرے بیامدہ بودہ و بر سر راہ ایشان ایستادہ بہت۔ بہ پیچ وجہ دور بینی شود اصحاب بے صغور شدند و چون حضرت امیر رسیدند و این حال را مشاہدہ کردند فی الحال آمدند و گردن شیر را گرفتند و از راہ بیرون آوردند آنجا ماندند چون اصحاب بگذشتند دیدند کہ شیر بر خود

خود آوردہ بہت دیر زمین نہادہ و باز پس منکر دد چنانکہ کسے مر کسے را تعظیم می کند
 و چون اصحاب این حال را مشاهده کردند از حضرت امیر موالی کردند کہ اسے مخدوم این
 چہ حال بودہ است۔ بعد از ان حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ اسے یاد ان من بدانید
 و آگاہ باشید ہر کہ از خداے عزوجل ترسد ہم بظاہر و ہم بیاطن حق سبحانہ تعالیٰ
 ہمہ چیز بار از وسے می ترساند۔ و ہر کہ از خداے تعالیٰ نمی ترسد اور از ہر چیز ہامی ترسد
 و ترسانندش۔

تو ہم گردن از حکم داور پیچ
 کہ گردن نہ پیچد ز حکیم تو، پیچ
 چو خسرو بہ فرمان داور بود
 خدایش نگہبان و یاور بود
 و نیز فرمودند۔

لا تخافوا خردہ ترسندہ است
 ہر کہ می ترسد مبارک بندہ است
 ترسکاری رستگاری آورد
 ہر کہ درد آورد عوض در مان بود

و نیز فرمودند کہ حضرت باری تبارک و تعالیٰ بر آدمی بیچ چیز را مسلط نمی گرداند کہ
 ترسد بلکہ آن ہمہ چیز با از آدمی می ترسند بشرط آنکہ او از خداے عزوجل ترسد
 و دائم الاوقات از حضرت حق ترسان می باید بودن۔

بترس از خداے میا زار کس
 رہ رستگاری مہین است و بس

و ہم حضرت امیر می فرمودند کہ اگر شمارا چنان واقع شود کہ در بستائے در آمد و در انجا
 درختان بے شمار باشند و بہر شاخے برگہائے بشمار و بہر برگے مرغے نشسته باشند با دواز

قصیح بگوید السلام علیک یا ولی اللہ زہارمی باید کہ در ان ساعت غرہ نہ شوی و ترس
حق سبحانہ و تعالیٰ در ظاہر و باطن خود چاہے دہی و ترسان باشی۔ وہی فرمودند کہ گاہے
از قبر خداے غر و جبل چنان تو سانسید کہ دوزخ را از بہر من آفریدہ اند و چون بید بر خود بلرزید
و گاہے بر ہمت خداے تعالیٰ شادمان باشید و گناہ تمام عالم پیش نظر ان میچ نہاید و اصل
در ہمہ کار ہا خداے ترسی است سہ

مرغ ایمان را دو پر خورشید رجاہت مرغ بے پر را پر امیدن خطا است
نقل است کہ روزہ حضرت امیر علیہ السلام در قریہ سماں بود و جماعتی از مردمان ہمان قریہ یا یک دیگر نزاع
کردہ بودند و درال میان دندان یکے بجای شدہ بود۔ آن جماعت می خواستند کہ پیش
حاکم بروند و دیت دندان را ازان شخص ستانند۔ یکے ازال میان گفتہ است و این است کہ
بے اجازت حضرت خواجہ محمد بابا از سر خود کارے شکنیم۔ اولاً پایشان عرض کنیم و آنچه ایشان
فرمانید ہاں عمل نمایم۔ و آن جماعت پیش حضرت خواجہ آمدند و تقریر حال بگردند و حضرت
خواجہ فرمودند کہ شما دندان را بہ نزدیک ما بیارید۔ و چون بیارند و بدست حضرت خواجہ
محمد بابا تسلیم نمودند۔ بعد ازان حضرت خواجہ دندان را بہ حضرت امیر دادند کہ لے فرزند
شما کارے بکنید کہ تا نزاع از میان ایشان دور شود۔ حضرت امیر آن دندان را گرفتند
و بہمان جاہے نہادند و ازار و ارج مشایخ استعانت طلبیدہ دعا کردند۔ فی الحال
بہ برکت دعاے آن نیک مرد محکم گردیدہ است۔ و صاحب دندان متحیر بماند۔ و از حضرت
درگذشت۔ ہون این معنی را مشاہدہ کردند تو یہ فرمودند و از مردان راہ حق شدند سہ

آہنا کہ دلے از است مست آوردند جان راز عدم قرب بدست آوردند
 از دیدہ قدم نہادہ اند بر ہر جان تا یک دل دیوانہ بدست آوردند
 نقل بہت کہ روزے حضرت امیرہ قریبے بود کہ درازون کلان می نامند کیے عزیزے
 یہ ہوا رحمت حق خرامیدہ بود۔ واو نیز وصیت کرد بود کہ جنازہ کمر حضرت امیر کلان
 بگذارند و جماعتی از کبار مشائخ رحمۃ اللہ علیہم جمع شدہ بودند و حضرت امیر و اشوئی مولانا
 شمس الدین اکتوی و مولانا تاج الدین نجد دانی خواستند کہ قاعدے ردان سازند۔
 حضرت شیخ صوفی رحمۃ اللہ علیہ گفتند کہ شمارا کہے فرستادن حاجت نیست کہ ایشان خود
 خواہند آمد از براسے آن کہ ایشان را حضرت حق جل و علی صفائے باطن کرامت کردہ است
 بے قاصد خواہند آمد و دوس ازین میان تمسخر کردہ بودند کہ ما حضرت امیر را از اجازت و
 اشارت سوال خواہم کرد کہ ایشان را اجازت از پیچ شیخ و مرشدے نیست کہ بہ ناگاہ
 حضرت امیر علیہ الرحمۃ پیدا شدند۔ و چون آن خلق این را مشاہدہ کردند از ہمہ بہ استقبال
 امیر بیرون آمدند و بکمال حال ایشان مطلع شدند۔ و بعد از ان نماز جنازہ آن عزیز را
 گزاردند و او را بنجاک دفن کردند۔ و بعد از ان جماعت بمسجد جمع شد و آدمیان
 بغایت انبوہ شدہ بودند کہ ناگاہ این دو عزیز سوال در میان آوردند کہ ما می گفتیم مرہ یک دیگر
 کہ شمارا اجازت نیست و ایشان می گفتند یعنی امیر و اشوئی و مولانا شمس الدین کہ مقصود ایشان
 آنکہ از اجازت و اشارت امیر علیہ الرحمۃ ایشان را وقفے شود۔ ناگاہ حضرت فرمودند
 کہ اسے برادران امیر و اشوئی خود پرسیدند ایشان دو رخ نمی گویند و خدمت مولانا

ہم دانتھمذند ہم دروغ نواہندگفت۔ والیشان در آئینہ ذلی شما خود را مشاہدہ می بینند و واقع این است کہ شما ہر دو گفتہ اید کہ اجازت از ما ہیج کس نسبت از بہر آنکہ حضرت رسول علیہ السلام چنین می فرماید **الْقَلْبُ إِلَى الْقَلْبِ لِشَاهِدٍ دَلُّهُ** دل را مشاہدہ می کند و دیگر از حضرت رسول ہم منقول است کہ **الْمُؤْمِنُ مَرَاتُ الْمُؤْمِنِ** یعنی دل مؤمن آئینہ دل مؤمن است۔ و حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم چنین فرمودند کہ **كُلُّ نَفْسٍ مَعَا عِنْدَ ۶** کہ در کوزہ ہماں چیر لست کہ تراوت او در دست۔ و بعد از ان حضرت امیر کلال علیہ الرحمہ چون این عبارت در میان آوردند ہمہ خلق بہ کمال ایشان معترف شدند و ہمہ گفتند کہ ما ہمہ از کمال ایشان بی خبر بودیم و بعد از ان این دو نثری گفتند کہ **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ..... صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلِيَانِي تَحْتَ قَبَائِي لَا يَعْرِفُهُمْ غَيْرِي** را لا یعرفونہم غیر ی۔ تواند است۔ بعد از ان حضرت امیر فرمودند کہ این عبارت ہم چنین از حضرت رسالت منقول است۔ و در اثنا کے این عبارت بر زبان ایشان گذشتہ است کہ ہیج کس را بر الفاظ حضرت نبی علیہ الصلوٰۃ والسلام چون محرم نہ ساختہ یا شنیدہ اور ایراسر از نبی محرم کے می سازند و چون ان نفس در میان آوردند مولانا تاج الدین از حضرت امیر علیہ الرحمۃ ابن التماس کردند کہ می شاید کہ شکستہ و درست اعتقاد را بخدمت گاری قبول فرمایند۔ و دست این فقیر می خواہم کہ در دامن دست شما باشد۔ حضرت امیر فرمودند کہ ما را وظیفہ آن نیست کہ بہ خدمت گاری قبول کنیم۔ یا رسے شما را بفرزندی قبول می کنیم۔ و در ہماں ساعت قبول

فرمودند و اجازت و اشارت در بیان نشان فرمودند۔ بنا برین ہر کما حق جل جلالہ معرفت
روزی می گرداند ہمہ مطالب و مقاصد می رسد۔

ہر کما علم و عمل پیرایہ است ہر کما این نیست آن بے مایہ است
علم باید تا عمل گنجے بود زانکہ بے دانش عمل رنجے بود

زیرا کہ اصل در ہمہ کار ہا علم است و تہی علی کسی بمقصود و بہ مطلوب نمی رسد۔
ہر کما علم نیست درویش است ہر کما علم نیست دل ریش است

آرے علم می باید کہ آدمی را بہ حق رساند زیرا کہ علم است کہ راہ بری کند نہ راہ زنی۔
علم صورت ہمیشہ آب و گل است علم معنی رہبر جان و دل است

عالمان ضد فریق شدہ اند مقصود از ہمہ علما علم خدا شناسی است۔ و چون عالم خدا کے
راغ و جل بہ یگانگی شناخت و در مکتب تعلیم الرحمن، علم القرآن اورا پیرے تعلیم کردند و آنوقت
او عالم با شد۔ افسس ہمہ نظر ہا می گردد و ہمہ مقاصد و مطالب می رسد و بعنایت حضرت
خداوند تبارک و تعالی و تقدس چنانکہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم می فرمایند کہ

العالم والمتعلم شریکان فی الاجر وساثر الناس ہمچہ لاخیر فیہم۔

نقل است کہ روزے جامعے از مریدان حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ بخدمت جناب لانا
جلال الدین کبشی در ولایت کشکش نشسته بودند۔ سخن اہل تصوف و از ولایات و
کرامات مشائخ می گفتند۔ و مولانا جلال الدین می فرمودند کہ حالادین زمانہ ماچنین
کسے کہ بہ جادہ شریعت مصطفیٰ باشد و اورا این حالات باشند کم یافت است

یکے از اصحاب حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمود کہ اے مخدوم درین زمانہ ما مردمانے باشند کہ در ہمہ
 صفات آراستہ باشند و کمال ایشان در مرتبہ باشد کہ در یک طرفہ العین از شرق تا غرب عالم را
 سیر کنند حضرت مولانا جلال الدین فرمودند این چنین مرد در کجا باشد۔ آن خزانہ اصحاب حضرت امیر
 گفتہ کہ اے مخدوم این چنین کسے کہ گفتہ شد شیخ و سید من اند و ایشان را امیر کلال می نامند۔
 مولانا گفتند کہ تو لہنی کہ ما را بنزدیک صحبت ایشان بیری کہ تا خاک قدم ایشان را کھل دیدہ خود
 گردانیم۔ آن مرد اصحاب حضرت امیر فرمود کہ شمارا حاجت رفتن نیست۔ و شما اگر توجہ صادق مبینید
 چون متوجہ بہ ایشان شوید، ایشان ہمین زمان حاضر می گردند۔ و چون مولانا متوجہ شدند در ہمان
 زمان حضرت امیر علیہ الرحمۃ حاضر گردیدند در ہمین مجلس۔ آن مرد و اصحاب برخواستند و در قدمہا
 حضرت امیر افتادند۔ و چون مولانا این حال را مشاہدہ کردند، گفتند کہ اے مخدوم شمارا
 چه چیز باعث شد بہ آمدن این ولایت۔ حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند ما را طلب شما درین
 دیار آورد و حضرت حق جل جلالہ رسانید از برائے آنکہ ہر کہ در طلب ثابت قدم می باشد

ہر چه می طلبید حضرت حق سبحانہ و تعالی بوسے می رساند یہ

ہر کہ او در عشق صادق آمدہ بہت بر سرش معشوق عاشق آمدہ بہت

و بعد از ان مولانا فرمودند کہ می خواہم کہ این فقیر را بہ بندگی قبول فرمایند تا دست من در
 دامن دولت ایشان باشد۔ بعد از ان حضرت امیر فرمودند کہ ما شمارا بہ فرزند می قبول کردیم۔
 در ہمان ساعت بہ اوزار لفظ مشرت گردانیدند۔ بعد از ان مرد اصحاب گفتہ کہ اے مخدوم
 ما دست دیدہ ہستند نہ عہد بعید در خدمت گذاری آستانہ عمر ہا بسر بردیم چون بہت کہ ایشان در ہین

ساعت بہ چنین نظر یا مشرف گردیدند۔ بعد ازاں حضرت امیر قدس سرہ فرمودند کہ لے غزرا
 شما کار ایشان را با کار خود برابری کنید کہ ایشان کارہا کردہ اند و راہ ہارفتہ اند و موقوف
 ہمیں یک اشارت یا مانعہ بود۔ چنانکہ قطب ہر وہی جابر بن عبد اللہ انصاری رحمۃ
 اللہ علیہ فرمودہ است کہ رحمت ناگاہ آید اما بر دل آگاہ آید۔ پس کہے کہ وجود خود را در
 یاد یہ ریاضت با حقہ محصور تحصیل علم دینیہ عمر خود را صرف کرد و در پیروی شریعت مصطفوی
 را ہارفتہ و در جوانی بہ پیری رسیدہ پراپا یاد کہ این زمان بے بہرہ ماند سہ

تادل صدق در حقیقت نہ شود حال محرم اسرار طریقت نہ شود
 بگذار جوانی کہ کسے در رہ عشق بالنفس جوان پیر طریقت نہ شود
 تو عتی الملک من تثناء۔ دے بسیار اہل علم اند کہ زبان ایشان عالم است۔ اما
 دل ایشان عالم نیست و ایشان را ہم استحقاق نظر اہل اللہ نیست۔ چنانکہ قطب العارفین
 مولانا جلال الدین رومی فرمودند رحمہم اللہ سہ

آہ ازین رشتان کہ خوبنای نمایند از لقا از ہر دن شو آفتاب از درون شو کامیاب
 عالم آنان اند کہ خدا سے غرو چل را می شناسند بہ صفا بت ہر او ہمچنان کہ می نمایند ہم چنان
 یا شنند و چنانکہ یا شنند نمایند۔ حضرت رسالت عالیہ السلام می فرمایند کہ مرد آن است کہ
 بود او از نمود او بہتر یا شنند و این مشہور است کہ روزے سلطان العارفین و برہان المحققین
 سلطان بایزید بسطامی قدس سرہا بر سر یکے رسیدہ بودند کہ مخنثی خود را آراستہ است
 سلطان روزے مبارک خود را ازو بگردانیدند۔ چون آن مخنث از سلطان این حال

مشاہدہ کر دے، گفت کہ اسے بزرگوار دین داسے دانندہ راہِ یقین ماہم چنان کہ می نمایا
 بہ خلق، مستم تو نیز ہمچنان کہ می نمایا، مستی۔ بعضے از سالکان و صالحان راہِ حق تعالیٰ
 گفته اند کہ عالم کسیت و عارف کسیت؛ گفتند کہ عالم آنان اند کہ گفتار ایشان بہتر از
 رفتار ایشان باشد۔ و عارفان آنان اند کہ کردار ایشان بہتر از گفتار ایشان باشد
 و مراد از ہمہ علمہا علم خدا شناسی است و عمل کردن است بہ آنچه می دانند۔

سخرہ شیطان بود مرد عمل	خندہ دیو بہت داشت بے عمل
گر عمل یا علم تو پیوند نیست	جیبہ و دستار دانشمند نیست
رد عمل با علم اندر دست آرد	تا شوی قاصد خدا روز شمار

و ہم از معارف حضرت امیر کلال است علیہ الرحمۃ کہ می فرمودند کہ عالم یا عمل مرعالمی خود را
 بہ رضائے حق سبحانہ و تعالیٰ مشرف می گرداند۔

ہر کہ او ترسد ز من شادش کتم	وز عذاب دوزخ آزادش کتم
طاعت از بہر خدا شرکت نہ دید	یا خدا را یا اش یا عقیقی طلب

و علامت خدا شناسی آن است کہ از خدا بے غرض و حل بترسد ہم بظاہر ہم بیاطن کہ اصل در ہمہ
 کار با خدا ترسی است۔ چون خدا را دالتید از دیر سید قولہ تعالیٰ: **إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ**
عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ۔ ہر کہ خدا ترس شد در بہشت می در آید۔ قولہ تعالیٰ: **ذَلِكُمْ**
مَنْ خَشِيَ الرَّسْمَانَ۔ یعنی این بہشت کہ شنودی از آن ترسگاران است۔ پس معلوم ہر کہ
 ترسگار است ترسگار است۔ ہر کہ ترسگاری را پیشہ خود کرد انداوت ہمہ مفاسد می ترسد

و دیدار حق را می بیند۔ و اگر ہمہ کتابہما سے روسے زمین را بخوانی و محفوظ تو یاشد و چون
بدان عمل یعنی کئی ترا علم بجز شرمندگی نہ یاشد۔ سہ

علمی کہ تعلیمش نہ در سینہ بود درسی نہ بود ہر آنچہ در سینہ بود

صد خانہ کتاب خوانی سودت نکند آن بہ کہ کتاب خانہ در سینہ بود

و علم نافع آن است کہ آدمی را از ہر چہ غیر خداست غر و جل باز دارد و از ہوا دہوس
باطل دور دارد۔ سہ

علمی کہ ہم لا و نعمش بہ رہاند و ز درد علمش بہ رہاند

یک منع بہ توجیہ مکن نقست را تا از ہمہ لاسلمش بہ رہاند

بدانکہ سلطان العارفین و برہان المحققین و مرث السالکین خواجہ عبدالحق غجدانی رحمہ

کہ وصیت کردند و گفتند کہ از صوفیان چاہل دور باشید کہ الشیان دشمنان دین اند و راہزنان

مسلمان اند پس خواہید کہ در راہ نور آئید تا از قطان در امان باشید چنانکہ حضرت

رسالت می فرمایند کہ الرقیق ثم الطریق۔ و چنانکہ آن عارف نیز فرمودہ است بہ

یکے پندے دہم اے صاحب دین یکے پند دل آوینہ نوشش آئین

وے منشین بہ پہلوئے حلیان کہ جان گرگین شود از جان گرگین

نقل است کہ حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ خوشاد دولت و سعادت آن کسانے کہ

در لازمست و خدمت حضرت رسول علیہ السلام پوزہ اند۔ و چون میسر نہ شد یاد در خدمت

کسانے کہ ایشان در صحبت و ملازمت حضرت رسول علیہ السلام بودہ اند و چون آن نیر
 میسر نہ شد یار سے در صحبت تبع تابعین بودے ایشان را نیز تشریح نیر گیسیت نزدیک
 حق سبحانہ و تعالیٰ۔ و چون آن جماعت ہر در نقاب کشیدہ اند در میان خلق اختلافات
 ظاہر شد و مردمان مخالف شدند و دعویٰ ہرے بے معنی پیدا کردند و خوشن را از زہد
 و عابدان می نامند اما خاصان حضرت حق سبحانہ آنان اند کہ متابعت شریعت رسول علیہ
 السلام میکنند و بر مذہب اہل سنت و جماعت زندگی کنند و یک قدم از شریعت بیرون
 نہ ہند و اشیای خود را بہ خدمت حق وقت کنند و دلہارا از پرودہ غفلت نگاہ دارند
 و دائم الاوقات بہ تلاوت کلام اللہ عمر گذارند چنانکہ اسمائے اہل تصوف کیان بودند
 و اہل تصوف کیست و چنانکہ در تعریف شیخ الطریقیت و کاشف الاسرار الحقیقت خواجہ ابوبکر
 اسحاق کلابادی قدس اللہ سرہ مذکور است و از ارباب یقین مشہور است۔ و اگر بہ القاب
 ہر یک مشغول می گردیم این کتاب بغایت طویل می گردد و این مسودہ تجمل آن نہ دارد۔
 اما چند کسے کہ بہ معرفت ایشان محتاجیم در آخر کتاب ذکر کردہ شود انشاء اللہ۔!
 از برائے آنکہ دور بہ آخر رسیدہ است و مردمان بہ این دنیا سے دون رغبت ایشان زیادہ
 شدہ است و این معنی در میان خلق تماندہ است و ہم نمی ماند ہم می پرسند و دوری از
 حق تعالیٰ بواسطہ بے علمی است چنانکہ آن سالک فرمودہ است۔

تا خانہ دل خالی زا غیار نہ بینی خلوت کہہ جان در حرم یار نہ بینی

تا دستے کہ روئے دل از دنیا و اہل دنیا بکلی نمی گردانی مقصود حقیقی روئے نمی نماید

نے یا ہر کسے را دیداری نماید نے ہر حقیر دل را رخساری نماید

و دلائم الاوقات حضرت امیر علیہ الرحمۃ می فرمودند سے

تا در زنی بہر چہ داری آتش ہرگز بہ شود حقیقت و توست تو خوش

دا کتر اوقات مرا صحابہ می فرمودند کہ اگر بہ شب شمار عبادت نمیدہ شود بہچو کمان و شکم شمار
چون زہ کمان باریک شود بجلال غزہ آفریدہ کار ہرگز بہ مقصود نہ رسد تا وقتیکہ لقمہ و خرما
خود را پاک نہ داری تا پیروی شریعت حضرت مصطفیٰ اصلی اللہ علیہ وسلم نہ کنی بہ مقصود نہ رسید۔

کہ اصل در ہمہ کار ہا پیروی شریعت است سے

خلافت پیغمبر کسے رہ گزید کہ ہرگز بہ منزل نہ خواہد رسید

و تَبَيَّنَتْ قَطْرَتَا نِزَامِ نَبِيِّنَا مِنْ عَيْنَيْهِمَا وَ تَبَيَّنَتْ نِزَامُ نَبِيِّنَا مِنْ عَيْنَيْهِمَا وَ تَبَيَّنَتْ نِزَامُ نَبِيِّنَا مِنْ عَيْنَيْهِمَا وَ تَبَيَّنَتْ نِزَامُ نَبِيِّنَا مِنْ عَيْنَيْهِمَا

جامہ است و بعضے گفتہ اند خلق نکو داشتن است کہ آدمی را بیچ چیز از خلق نکو نیست سے

چو عیسیٰ باش خندان و شگفتہ کہ تو باشد ترش رو سے گرفتہ

خلق نکو آدمی را بہ مقصود و بہ ہر مراد سے کہ می رسد بہ این سبب برسد۔ از بزرگے آنکہ حضرت

نبی را علیہ السلام صفات بسیار بودہ است و ہمہ نکو۔ اما خداوند عالم جل ذکرہ و لا الہ غیرہ بیچ

صفت ایشان را عظیم زلفت مگر خلق ایشان را عظیم گفت۔ پس معلوم می شود کہ خلق نکو از ہمہ

نکو تر است۔

تقل است کہ روزے جماعتے از ترکستان بہ شہر بخارا آمدہ بودند و از مقامات حضرت امیر

کلال علیہ الرحمۃ با مردمان بخارا می گفتند۔ و مردمان بخارا از ایشان پرسیدند کہ شما

امیر کلال را چہ می دانید کہ ایشان بہ ولایت شہر گز نزدل نہ کردند۔ آن جماعت گفتند کہ حضرت امیر کلال علیہ الرحمہ در ولایت ما چنان مشہور اند کہ آن را نہایت غمیت و ماہمہ مریدان ایشانیم و بعیت بہ ایشان داریم۔ از برائے آن کہ ہر چہ گاہے کہ ما را ہیے پیش آید یہ بعیت ایشان خدا سے تعالیٰ کفایت می گرداند۔ وہم چنین بسیار واقعہ ہا آمد۔ و ما از ایشان سوال کردیم کہ اہم تشریف شہا چیست۔ ایشان چنین فرمودند کہ ما را امیر کلال می نامند۔

و ماہمہ دست بہ دامن ایشان داریم۔ و مرید ایشان شدہ ایم و بعیت بہ ایشان داریم و چندان از اوصاف حضرت امیر نقل کردند کہ حاضران مجلس متحیر بماندند۔ وہم از حضرت امیر علیہ الرحمہ منقول است کہ در معارف خودی فرمودند کہ حق سبحانہ و تعالیٰ را بندگان می یابند کہ از شرق تا غرب عالم را در یک طرفۃ العین سیر می کنند چنانکہ بیچ آفریدہ را بہ احوال ایشان اطلای نمی باشد بہ ترکستان خود مقدار راہ است۔

نقل است کہ روزی حضرت امیر کلال علیہ الرحمہ بعد از گذاردن نماز جمعہ از شہر بخارا بہ بخانہ خود شدہ بودند چون بجلا باد رسیدند و دیدند در سبزہ زارے کہ در میان فتحا باد و کلابا دست جماعتی نشستہ اند و صحبت مشروع می داشتند و در میان ایشان از مقامات درویشان چند بار شنیدم۔ و از ولایت و کرامات اولیاء اللہ نقل می کردند و درین جماعت امیر تمیور ہم بودند و حضرت امیر کلال علیہ الرحمہ با جماعت خودی گذشتند۔ چون چشم امیر تمیور باین جماعت افتاد پرسیدند کہ باین جماعت چہ درویشانند کہی اذان میان گفت کہ ایشان حضرت امیر کلال اند۔ چون امیر تمیور داشتند فی الحال چون باد صہر برفتند و بہ نزدیک

حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ آمدند۔ میر نیا ز پیش آوردند و چہن فرمودند کہ اے بزرگوار
 دین واسے راہ نامیدہ راہ لقیں توقع اذکریم شما چہن در خاطر دارم کہ ہر اکاسے یہ فرماید
 تا سبب تسکین خاطر در ولیشان باشد۔ بعد ازاں حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ فرمودند کہ سخنان
 در ولیشان مخفی می باشند۔ و ما را وظیفہ آن نیست کہ خود سخنے گویم تا از روحانیت عزیزان
 اشارت نہی شود چہرے نہی گویم۔ چہرہ کہ ہرگز از خود نہ گفتہ اند اما منظر باشد و غافل
 می باشد کہ پیش کار شماروشی عظیم می بینم کہ بہ شما خواهد رسید۔ و چون حضرت سید امیر کلال علیہ
 الرحمۃ بخانہ خود رسیدند و در زاویہ خلوت درآمدند و بعد ازاں بیرون آمدند و نماز حقیق
 را بہ جماعت گذاردند و بعد ازاں از روحانیت مشائخ قدس اللہ تعالیٰ ارواحہم خیرے
 بہ ایشان رسید۔ زودیکے از محراب خود را کہ شیخ منصور نام داشت و در قرمان ساکن می بود
 طلب کردند و گفتند زود برو و امیر تمپور را بلو کہ بیچ توقع نہ کنند فی الحال متوجہ خوارزم
 شوند و بیچ چیز نظر نہ کنند اگر شستہ باشند بر خیزند و اگر استادہ باشند نشینند کہ ارواح طیبہ
 مشائخ رحمۃ اللہ علیہم اجمعین اشارت فرمودہ اند کہ تمام مملکت را سرتاسر با شما و فرزندان شما
 دادہ اند۔ و چون خوارزم در تصرف شما شود متوجہ سمرقند شوید۔ چون شیخ منصور بہ امیر تمپور رسید
 دیدند کہ امیر تمپور استادہ اند و منظر جواب بودہ اند و چون شیخ منصور این خبر را بہ تمام و کمال
 تقریر کردند امیر تمپور بہ توقع روان شدند و چون پارہ راہ برقتند جامعے بیامدند۔ و
 گرداگرد خیمہ امیر تمپور را بگرفتند و ہر چند طلب کردند بیچ نیافتند و بیچ کس ہم نشان نداد۔
 وہاں بود کہ حضرت خداوند تبارک و تعالیٰ مملکت را بہ ایشان داد۔ و چون از خوارزم منظر

منصور باز گشتند یہ سمرقند باز آمدند ساکن شدند۔ همان بود کہ کار ایشان سعادت به سعادت
 و روز بہ روز زیادت می شد و کار او بالائی گرفت۔

نقل است کہ چون امیر تیمور بہ سمرقند ساکن شدند قاصد بہ بخارا بہ نزدیک امیر بزرگ علیہ
 الرحمۃ فرستادند کہ اگر حضرت امیر لطف فرمایند و بدین جانب بیایند ہمہ لایت بہ قدم میور
 ایشان مشرف شوند۔ و اگر عنایت فرمایند کہ آن بخار و کم جماعتی در تشویش بہ شوند۔ قوله
 تَعْلَىٰ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا مَكَتُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا۔ جماعتی بہ این سبب در تشویش افتند
 و دیگر ایشان حاکم۔ از ہر نوعی کہ می فرمایند ہم چنان بکنیم۔ و چون این قاصد بہ نزدیک حضرت
 امیر کلال علیہ الرحمۃ رسید حضرت امیر عذر در میان آوردند و فرمودند کہ بہ عا مشغولیم ما را و ظریف
 آن نیست کہ جاے برویم۔ و یکے از فرزندان ایشان کہ نام ایشان امیر عمر بود ایشان را بہ طریق
 عذر خواہی روان ساختند بہ نزدیک امیر تیمور و فرمودند کہ اسے فرزند امیر تیمور را بگوئید۔ اگر
 می خواہید کہ شمارا در راہ اللہ تعالیٰ جائے باشد ز ہمارا تقویٰ و عدل را شمار روزگار گذارند
 و دیگر آنکہ در و ایشان دائم الاوقات بہ دعای مومنان مشغول می باشند اگر بہ دنیا میل کنند
 دعای ایشان در حجاب می ماند۔ و چون امیر عمر را این وصیت ہا بگردند و بعد ازان روان
 ساختند۔ و چون بہ نزدیک امیر تیمور رسیدند چند روز امیر تیمور ایشان را توقف فرمود
 و بعد ازان امیر عمر اجازت طلبیدند۔ امیر تیمور بہ طریق نیاز مندی فرمودند کہ تمام ولایت
 بخارا نیاز ایشان باشد۔ امیر عمر فرمودند کہ اجازت نیست۔ و بعد ازان امیر فرمودند
 کہ ہمان شہر بخارا نیز قبول فرمایند امیر عمر فرمودند کہ اجازت نیست۔ امیر فرمودند کہ

بار سے یہاں قریہ کہ شمار انجاسا کفید ہم قبول یکنید ہم قبول نہ کردند بعد ازان امیر فرمودند
 کہ ماچہ فرستیم کہ لائق و مناسب الیشان باشد و ما را در ان حضرت قریبے باشد چون امیر
 تیمور این سخن را در میان آوردند امیر عمر فرمودند کہ حضرت والدہ ما این سخن کردہ اند مگر شمارا کہ
 اگر می تو امید کہ در دل اہل اللہ جاسے باشد الیشان تقوی و عدل را شعار روزگار خود گردانند
 کہ سبب قریب حق سبحانہ و تعالیٰ ہمین است مقبول ہمہ دلہا گردند

قدر دنیا سے ندارد کہ برو دست بزنند باوجود عدش را عجم بیودہ خوردند
 نظر آہنا کہ نہ کردند بدین مشیت خاک حق القصات توان داد کہ صاحب نظر اند
 مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى مَقُولِ هٰمِیْنِ مَعْنٰی ہست۔ و در حدیث حضرت رسالت صلی اللہ علیہ
 وسلم آمدہ است۔ فقرا و امت پیشتر از اغنیاء تیر روز آل جہاں بہ بہشت در آئید۔ و نیم روز
 آن جہاں پنج ہزار سال این جہاں می باشند بہ اعتبار روز ہا سے این دنیا پس درویش
 می باید کہ درین معنی تامل فرماید و با دنیا و اہل دنیا مغرور نہ شود کہ سبب بعد حق ہست۔

نقل است روزی امیر تیمور با شیخ شمس الدین کلال کشتی علیہ الرحمہ یک شبی بہ دیدن
 حضرت امیر کلال علیہ الرحمہ آمدند و در راہ یکے مردے کو سفندے گرفتہ آن ہم بہ دیدن حضرت
 امیر کلال می آمد چون بہ نزدیک آن دہ رسیدند ہیچ کس نمی یافتند کہ الیشان را بہ منزل امیر
 برد کہ ناگاہ حضرت امیر آمدند الیشان را اگر فتنہ بخانہ آوردند و چون دانستند کہ حضرت امیر
 الیشان بودند در قدمہا سے الیشان افتادند و فرمودند کہ اسے مخدوم معذور فرمائید
 کہ نہ خواستیم حضرت امیر فرمودند کہ اسے برادر کسے کہ متوجہ درویشی می شوہ اوراہ غلط نمی کند

پس آن مرد گو سفند را در پیش حضرت امیر علیہ الرحمہ بکشید۔ گو سفند از دست آن مرد میر
 دروان شد۔ آن مرد نیز روان شد۔ حضرت امیر فرمودند کہ اسے برادر شما خوشن را تشویش
 نہ دہید کہ او خود می آید۔ ہمیں شیخ شمس الدین و امیر تیمور و این مرد در جماعت خانہ تمام
 نشستہ بودند کہ گو سفند در جماعت خانہ در آمد و سر بر زمین نہاد۔ بعد از ان امیر
 بفرمودند تا گو سفند را بکشند و از بہت ایشان دعوت ساختند۔ بعد از ان حضرت
 امیر کلال علیہ الرحمہ فرمودند کہ اے شیخ شمس الدین ہر کہ کا ر حق تعالی را چنان کند کہ کسی نہ
 حق سبحانہ و تعالیٰ ہمہ کار ہائے او را چنان کفایت گرداند کہ دستے در میان نہ باشد و هیچ
 کس نہ داند۔ چون شیخ شمس الدین و امیر تیمور این حال را بدیدند و مشاہدہ کردند بحال
 ایشان محترف شدند۔ آن زمان دست در دامن امیر زدند و امیر ایشان را بہ فرزندگی
 قبول کردند و در ہاں ساعت ایشان را بشارت و اجازت بفرمودند و امیر تیمور را
 بہ شیخ شمس الدین سفارش نمودند و فرمودند تربیت از تیمور دریغ نہ دارید و بہ ہاں
 بگاہ داشت نفس امیر تیمور بہ مرتبہ رسید کہ آن را نہایت نہ بودہ ۔

نقل بہت کہ روزے حضرت امیر کلال بہ مسجد جامع بخارا رفتند بہ اصحاب خود۔ شخصی
 بر سر زراعت خود با غلام خود کار سے می کرد۔ آن غلام گفت کہ اے خواجہ ایہنا چہ مردمانند
 کہ می آیند۔ خواجہ گفت ایہنا مفتن خوارانند۔ چون آن شخص با غلام خود این سخن گفت حضرت
 امیر علیہ الرحمہ فرمودند کہ اے یاران حضرت خواجہ عبدالحق مجددانی فرمودہ اند کہ
 ہر کہ در ایشان را نظر کند بہ چشم حقارت تا کرکین نہ شود از دنیا نہ رود۔ یاران ہمہ متحیر

شدند کہ چہ بود بر زبان مبارک ایشان گذشت۔ اما ایشانان ازین واقعت نہ بودند
 و چون از مسجد جامع باز گشتند و بہمان جا رسیدند آن شخص را آتش درون افتادہ بود و بہ بیچ
 و جہ تحمل نہ داشت۔ چون چشم برابر افتادہ است کہ بدگفتہ است۔ آن مرد گفت مرا بہ نزدیک امیر ببرید
 کہ من بدگفتہ ام۔ چون بہ نزدیک امیر آوردند۔ امیر فرمودند کہ شے عزیزان این تیر کاری خوردہ است
 علاج پذیر نیست اورا بخانہ باز گردانید۔ ہنوز بخانہ نہ رسیدہ بود کہ ازین عالم نقل کرد۔ زنتار
 ازین قوم گریزان می باش۔ صد سر برند کہ در میان دست نہ بود۔ آسے ہر کہ اہل اللہ را دست
 می دہد بواسطہ آن است کہ دست از دنیا کوتاہ کردہ اند و روسے ازوپاک گردانیدہ اند۔

نقل است کہ روزے خواجہ بہار الدین در پیش پادشاہ قضاں سلطان بہ جلادی مشغول
 می بودند۔ مردے را بہ تہمت گناہے گرفتند۔ و پیش پادشاہ قضاں سلطان حاضر گردانیدند
 ... قضاں سلطان بہ کشتن حکم فرمودند۔ خواجہ بہار الدین اورا بہ قصاص گاہ آوردند اورا
 بنشانیدہ تیغ بر کشیدند و صلوٰۃ فرستادہ شمشیر بر گردن آن مرد زدند شمشیر کارے نہ کرد۔
 بار دوم زدند تیغ کار نہ کرد۔ بار سوم خواجہ در قہر گشتہ بغیرت تمام شمشیر زدند ہم نہ برید۔
 ولے خواجہ بہار الدین واقعت شدند کہ ہر گاہے شمشیر می راندند میر۔ لبان آدمی جنبیدند
 ۔ بعد از ان خواجہ گفتند کہ بغرت ہاسے خدا کہ ہمہ مخلوقات در قبضہ قدرت اوست
 بیا و بگو تو چہ می خوانی کہ شمشیر بر تو کارے نمی کند۔ آن مرد گفت کہ من شیخ خود را یاد می کنم
 پرسیدند کہ شیخ شما کیست گفتہ کہ شیخ من امیر کللال است علیہ الرحمۃ۔ و خواجہ بہار الدین
 شنودہ بودند حضرت امیر کللال را۔ چون این حال را مشاہدہ کردند شمشیر از دست

یا مذاختہ روسے حضرت امیر آوردند و گفتند باید کہ چون مرا ہمیں دولت رو نماید
چرا باید کہ در خدمت امین جنین مرد سے نہ یا شتم و بدین کار مشغول نہ شوم۔ کسے کہ مرید خود را
در زیر شمشیر نگاہ دارد و از گرم و عنایت خداوندی هیچ عجیب و غریب نہ باشد کہ حقیقی انداختن
دوزخ نگاہ دارد۔

مردان خدا خدا نہ باشند لیکن ز خدا جدا نہ باشند

و یقین بدانید کہ بیج کار سے بے امر خدا تعالیٰ کفایت نمی شود۔ چنانچہ اگر تار موئیست
بے امر او کندہ نمی شود۔ و سبب آمدن حضرت خواجہ بہاء الدین آن بود کہ بہ حضرت امیر
علیہ الرحمۃ آمدند و دست در دامن امیر زدہ از مردان راہ خدا غافل گشتند۔

نقل است کہ روزے حضرت خواجہ بہاء الدین کہ یکے از اصحاب حضرت امیر بودند و
بہ دیدن حضرت امیر کلان علیہ الرحمۃ آمدہ بودند۔ حضرت امیر در قریہ خواجہ مبارک بودند۔
و امیر در خمدان جہد بہ آتش کردند مشغول بودند۔ خواجہ بہاء الدین رسیدند۔ حضرت امیر
علیہ الرحمۃ گفتند کہ اسے فرزند بہاء الدین نیک آدمی در محل آمدی۔ و چوب در دست
خواجہ نہادند و بہ آتش کردن مشغول ساختند۔ ہوا بغایت گرم بود۔ و حضرت خواجہ ایک
پوستینے بودہ کہ دروے جا نوزان بسیار شدہ بودند۔ چون نفس آتش بہ ایشان رسید ایشان
در حرکت آمدند و خواجہ را در اضطراب می داشتند۔ خواجہ را طاقت نہاد۔ تا این پولی
را از خود بیرون کردند و آتش بنیادختند۔ چون از خواجہ آن عمل درو بود آمد حضرت
امیر علیہ الرحمۃ آنگاہ شدہ فی الحال بیرون آمدند و عتاب کردند۔ خواجہ فرمودند کہ

بدکردم شما عفو فرمائید۔ حضرت امیر فرمودند کہ در آسے دیوستین خود را بیرون آر۔ خواہ
 بہار الدین فرمودند کہ اسے مخدوم اگر این پوستین از منگ آہن بودے بگداستے۔ بعد
 از ان حضرت امیر فرمودند کہ اسے بہار الدین تہ دانستہ چیزے کہ بر ظاہر درویشان سالما
 بودہ باشد در آتش شوق محبت حق سوختہ یا شد این آتش را چہ زمرہ آن باشد کہ دی
 بسوزد از بر اسے آنکہ ع

سوختہ از لیس کہ بریاں کے شود مثل کباب

اسے بہار الدین اگر بہ خودی خود در آمدی پیر سیدی و چون می در آرد پیرس۔ و چون خواہ
 نظر کردند پوستین خود سالم دیدند۔ امیر فرمودند در آمدن دیگرست و در آوردن دیگر۔
 بعد از ان خواہ بہار الدین خداے را یاد کردند و قدم در آتش خدان نہادند و پوستین
 را سالم بیرون آوردند چنانچہ یک تار موندہ سوختہ بود۔ بعد از ان حضرت امیر فرمودند کہ آ
 بہار الدین چیزے کہ بر ظاہر درویشان می باشد آتش دنیا دے را نمی تواند سوخت۔ کہ
 کہ در دل درویشان خود را جاے سازد اگر آتش دوزخ نہ سوزد از گرم و عنایت حق سبحانہ
 و تعالیٰ غریب عجیب نہ باشد۔

نقل است کہ روزے حضرت سید امیر کلال علیہ الرحمۃ در قرینہ خواہ مبارک بودند
 خواہ بہار الدین در خدمت و ملازمت امیر می بودند و ناگاہ در خاطر خواہ چنین آمد کہ
 ایچ کس نزدیک حضرت امیر علیہ الرحمۃ نزدیک تر از من نیست کہ بناگاہ در همان ساعت
 یک مردے گو سفندے عظیم نیاز مندی کرد و پیش حضرت امیر کشید۔ خواہ را در خاطر آمد کہ

کاشکے خدمت مولانا عارف بودند کہ تا این گو سفند را بریان ساختندے۔ چون خواجہ را
 این سخن در خاطر بگذشت حضرت امیر فرمودند کہ اسے بہاء الدین بر خرید و مولانا عارف بگوئید
 تا بیاید۔ خواجہ فرمودند کہ اے مخدوم مادر ولایت نسف و مولانا در ولایت کرمنہ چون بگویم
 حضرت امیر فرمودند کہ ترا بر فتنہ بیچ حاجت نصیحت۔ بیرون شوید و آہستہ بگوئید یا مولانا عارف
 خواجہ بیرون شدند و آہستہ سہ بار گفتند یا مولانا عارف۔ بہنوز در خانہ نشستہ بودند کہ
 مولانا عارف سلام کردند و در آمدند و فرمودند کہ اسے بہاء الدین حضرت امیر کے گفتے بودند
 کہ سہ بار بگوئے ہمان یک بار سپیدیدہ نہ بود۔ شامہ بار چہا فرمودید و شامی خواہید کہ مرا
 بہ عالم آشکارا سازید۔ و چون خواجہ بہاء الدین این حال را مشاہدہ کردند حضرت امیر
 فرمودند کہ اسے بہاء الدین دیدی کہ از تو ہم نزدیک تر آن بودہ اند۔ نہ ہمارا اسے یا ران
 گمان بد را بر خود راہ نہ دہید و نظر بر خود و کار خود مکنید کہ بیچ چیز آدمی را از خود بینی بدتر نمی باشد۔
 بردار زیش پر دہ خود بینی باشد کہ بدین سان بہ کنی خود بینی
 ابلیس سزلے خود بہ خود بینی دید تو نیز مکن اگر کنی خود بینی

نقل بہت کہ روزے حضرت خواجہ فرمودند کہ اسے عزیز دوستی ما بر شما زیادہ باشد یا دوستی
 شما بر ما۔ آن عزیز فرمود کہ دوستی من زیادہ تر بہت بر شما۔ خواجہ فرمودند دوستی شما چہ مقدار
 بہت۔ آن عزیز فرمود کہ دوستی من آن مقدار بہت کہ اگر مرا می گوئید کہ فی الحال می باید مرد
 من بمیرم۔ خواجہ فرمودند کہ پس بمیرید۔ آن عزیز اقتاد و جان بحق تسلیم کرد۔ پس خواجہ
 چون این حال را مشاہدہ کردند متحیر ماندند۔ خواجہ اندرین اندیشہ بودند کہ تا گاہ آواز سے

تھو دند کہ ترا بہ نزدیک امیر کلالی می باید رفت تا این مشکل تو کفایت شود۔ چون ندا بہ سبح
خواجہ رسید فی الحال دامن در چیدند و چون پا در صرصر بہ نزدیک امیر آمدند حضرت امیر علیہ السلام
فرمودند کہ اے بہار الدین تانہ گفتندت نیامدی الحال محل توقف نیست بر خرید و ہم چنانکہ
آمدید باز برگردید و بگوئید کہ زندہ شو۔ بہ فرمان خدا سے غرض زندہ شود۔ چون خواجہ نزدیک
آن عزیز رسیدند دیدند کہ آما سیدہ است و چون ہوا تموز بود۔ پس خواجہ بہ نفس حضرت امیر
علیہ السلام گفتند کہ زندہ شو۔ آن مرد فی الحال زندہ شد و برخواست بہ فرمان خدا سے غرض
وسلام کرد۔

چو آرزو گارش فرید و ن بود ازان بے ہتر بے ہتر چون بود

آرے ہر کہ کارے از خود کند جز شرمندگی و پریشانی نمی بیند۔ کار آن می باشد کہ از دست
مردے کند یا بہ شارت مردے کند تا کار او مردانہ باشد و او را ازان کار هیچ بخش خاطر
نہ باشد نہ درد نیانہ در آخرت۔

لقفل است کہ حضرت امیر علیہ السلام ہر چہ روز بڈے صحبت بہ آدمیان داشتندے و
چون شام در دست آمدے صحبت بہ مردمان غیب داشتندے و ازین حال هیچ کس را
اطلاعی نہ بود۔ وقتے یکے از اصحاب ذوق آن شد کہ چون شب خلوت می شود بہ حضرت
الیشان بروم تا باشد کہ امیر در حق من نظرے فرمایند و مرا کلمے بفرمایند۔ چون شب
در آمد بہ صحبت امیر آمد و دید کہ جماعت انبوه در جماعت خانہ امیر نشستہ اند چنانکہ هیچ ساج
در آمدن نہ بود۔ ساعت نشست و سر فرود افگندہ دید کہ هیچ آواز سے نہی آید۔ آن مرد نیز

سر فروانگندہ ساعتے توقف فرمود و چون برداشت دید کہ هیچ کس نصیحت و حضرت امیر تنها
 نشسته اند۔ بعد ازاں حضرت امیر فرمودند کہ اکنون سر ترا شردہ باز آنچہ کہ مقصود بود بہ تو
 رسید ولیکن زہارا این سخن را یا کہے در میان نیاری۔ آن عزیز می گوید کہ من از امیر علیہ الرحمۃ
 پرسیدم کہ اے مخدوم اینہا کیا نند کہ در خدمت شما بودند کہ من اینہا را پیچ نہ دیدہ بودم حضرت
 امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ اینہا مردان غیب بودند۔ از وقتے کہ حضرت خواجہ کلان خواجہ عبدالغنی
 غجدوانی بودہ اند و چون خواجہ از دار فناء رحلت نمودند بمراتب لازمہ می نمایند۔ ان کے سامنے
 کہ در ظاہر و باطن در خدمت حق تعالیٰ می باشند و در متابعت شریعت مصطفیٰ علیہ الصلوٰۃ
 والسلام می باشند و یہ نصیحت عمل نہ کنند کہ ایشان از اصحاب نصیحت دور اند کہ بہر نصیحت
 عمل کردن کار ضعیفان است۔ و چنانکہ شما بدین نوع عمل می فرمائید شما نیز از صحبت ایشان ^{بہر} ^{نہ} ^{بود} ^{خواہید}
 نقل است کہ روزے امیر کلان علیہ الرحمۃ از موضع خواجہ مبارک بطروت بخارا روان شدہ
 بودند از قصاکذرا ایشان بہ موضع خامی افتاد و در آن جا مردمان آن موضع و بعضی از اطراف
 جو انبیا جمع شدہ بودند۔ و چون آن جماعت خبر یافتند کہ حضرت امیر می آیند ہمہ مردمان
 بہ استقبال امیر بیرون رفتند۔ در آن مجمع شیخے بود کہ بہ سبب آن مردان جماعت جمع شدہ بود
 و چون آن مردمان امیر را دیدند چند لائے ذوق در آن مردم پیدا شد کہ بہ آن عزیز دیگر نصیحت
 پیشین نماند و خاطر آن شیخ بے درالم شد۔ چون آن شیخ این حال را مشاہدہ کرد بان خود گفت
 کہ حالا کارے بکنم تا اعتقاد ایشان از امیر برود۔ چون نزدیک بخانہ و باغچہ رسیدند آن
 شیخ با مردم بیرون شد و امیر را در باقت۔ و چون امیر بخانہ درآمدند آن شیخ بہ غضب یک نظر

یہ مرکب امیر کرد درہمان زمان بقیاد۔ یکے از خادمان امیر گفت بروم و امیر را آگاہ گردانم
 کہ مرکب را احوال چنین شد۔ چون دران خانہ درآمد می خواستم کہ بگویم امیر فرمودند زود
 بیرون شو کہ محل باشندین نیست۔ چون بہ نزدیک مرکب رسیدند مرکب را از پائے مہارک خود
 اشارت کردند زود برخیز بہ فرمان خدای عزوجل۔ مرکب بانگ بکرد و برخاست۔ و حضرت
 امیر سوار شدند و روسے بہ منزل آوردند و مردمان بہ بدرقہ امیر آمدند۔ حضرت امیر فرمودند
 کہ اے یاران زود برگردید کہ پسر شیخ شمارا کلاے ازین منہم ترک مرکب مارا واقع شدہ بود
 پیش آمد۔ و از قصدا آن شیخ را یک پسر خوب روے بود در زیبا بی آن پسر بیچ حد سے نہ بود۔ چون
 آن مردمان بہ نزدیک شیخ رسیدند دیدند کہ پسر شیخ بہ پیادے شیخ نشستہ است و شیخ چنان
 بہ معرفت درآمدہ است کہ بیچ حد سے نمی باشد و بنا گاہ بر کار امیر اعتراض کردند ہمان زمان
 آن پسر لغزہ بزود بقیاد و شکیم او چنان دم بیاورد و ہم چنانے کہ بطریقید۔ اکثر آن مردم را
 بہوشی اثر کرد۔ و چون آن شیخ را این مشاہدہ کردند ہمہ بہ نزدیک امیر آمدند و در قدمہا
 ایشان افتادند۔ حضرت امیر فرمودند کہ شما این حال را انما بدانید این را از نفس خواجہ کلان
 خواجہ عبدالغنی غجدوانی رحمۃ اللہ علیہ دانید کہ ایشان چنین فرمودہ اند کہ چون مردمان را
 وقت سوختن می شود بر دیوار این طائفہ می مانند۔ و چون یکے را می در اندازند بہ درویشان
 نامی نہ می آرند۔ اکنون شمارا می باید رفت و بہ تہیز و تکفین آن پسر مشغول می باید شد۔
 تیرے کہ از کمان بیرون شد اورا نمی توان برگردانید۔
 نقل است روزے خواجہ بہار الدین را در خاطر چنین گذشت کہ مدتے مدیدہ است کہ

در ملازمت امیر کار سے می کتم و حالانکہ از ماہم بسیار کار دو جو آمده است۔ و چون بخاطر خواہ
 این سخن در گذشت حضرت امیر فرمودند خواجہ بہار الدین را زود بر خیر و رو بہ شہر بخارا آر کہ آنجا
 کار ہم واقع شدہ۔ و حضرت امیر ہم روان شدند و خواجہ را فرمودند کہ شمارا بہ شہر می باید رفت۔
 چون خواجہ پیش آمدند نزدیک فتح آباد رسیدند و دیدند کہ تمام ارواح مشائخ بخارا رجمتہ
 اللہ علیہم اجمعین ہمہ سوارہ می آیند۔ چون خواجہ بہار الدین این جمع را بدیدند زود فرود
 آمدند و این جمع را تعظیم و سلام کردند۔ خواجہ از ایشان سوال کردند کہ اے عزیزان شما
 بدین نوع بہ کجائی روید۔ ایشان گفتند ما بہ استقبال حضرت امیر کلالی می رویم کہ ایشان
 می آیند کہ ناگاہ حضرت امیر در رسیدند۔ و تمام ارواح فرود آمدند و حضرت امیر ہمان
 نوع سوارہ بودند و زمینے بہ ارواح صحبت داشتند و بہمان زمان مراجعت نمودند۔
 بعد از آن خواجہ بہار الدین فرمودند کہ اے مخدوم سبب آمدن شما بدین جا نگاہ چہ بود۔
 کہ من نہ دانستم۔ امیر فرمودند کہ اے بہار الدین راست می گوئی کہ اگر تو خود را می دانستی بہ خود
 و بہ کار خود نظر نہ می کردی۔ ما ازیرا سے آن آمدہ بودیم کہ شما دیگر بارہ نظر نہ کنید و منور شمارا
 بسیار کاری باید کرد کہ ارواح طیبہ مشائخ بہ تعظیم شما بیرون آیند نہ شما بہ تعظیم ایشان۔ اگر چہ
 تعظیم بر ہمہ ہا واجب است۔ سہ

این دیدہ پوش تادلت دید شود زان دیدہ جان دیگرے دید شود

ز ہمارا سے بہار الدین می خواہم کہ دگر بارہ بدان چشمے کہ بخود نظری کردید آن چشم را ازین
 بعد بسته دارید کہ کبشتانیدن نیک نمی باشد۔ چون خواجہ این حال را مشاہدہ کردند تو بہ

نمودند و از مردانِ راهِ حقِ تعالی شدند۔

نقل است کہ روزے حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ بجانہ یکے از یارانِ خود رفته بودند قضا را آن مرد بجانہ نہ بود۔ بہ شکار رفته بود۔ قاصد بہ نزدیک آن مرد فرستادند کہ حضرت امیر بجانہ تو آمدہ اند۔ آن عزیز شرمندہ گشت کہ بشکار آدم و بیچ نہ گرفتہ۔ درین اندیشہ بود کہ بنا گاہ دومیغ آمدند و در تہ یکے پنج پارہ درآمدند و شفتند۔ چون آن مرد مرغان را بدید شادمان گردید۔ بیامد و آن دومیغ را بگرفت و بجانہ آمد۔ ہر دومیغ را بہ نزد حضرت امیر بکشید۔ بعد ازان حضرت فرمودند کہ اسے عزیز اگر دومیغ در زیر آن پنج پارہ نہی درآمد چہ چارہ می کردے۔ اما اسے یارانِ ماشاد التستہ و آگاہ یا شید کہ مارا مقصود آن بہت کہ حق سبحانہ و تعالی شما ہارا ہم در دنیا وہم در آخرت از شرمندگی بگاہ دانو ^{بفضل} ^{الذکر} ^{مخود} ^{الشار} **نقل** است کہ روزے حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ را ذوقِ آن شد کہ بموضع قرمان بروند شیخ ابراہیم قرمانی در آنجا بودند۔ چون برسیدند حضرت امیر شیخ ابراہیم را فرمودند کہ اسے شیخ ابراہیم از براسے ما گوشتِ حلال پیدا می باید کرد۔ شیخ فرمودند کہ اسے مخدوم گوشتِ حلال از کجا پیدا سازم کہ گوشتِ حلال کم یافت پیدا می شود۔ حضرت امیر علیہ الرحمۃ مر شیخ ابراہیم را فرمودند کہ شما اندرین جنگل می باید درآمد و مرغان را طلب باید کرد تا نزدیک آیند از آنجملہ یک چندے را بگیرید و بیارید کہ گوشتِ حلال این بہت۔ بعد ازان شیخ ابراہیم برخاستند و بیرون رفتند و در جنگل درآمدند۔ مرغان را طلب کردند از جنگل بہ نزدیک شیخ جمع شدند ازان جملہ یک چندے را بگرفتند و بہ نزد حضرت امیر آوردند۔ و دیگر بہ ہمان

اجازت و اشارت ہر بار سے کہ بجنگل می درآمد مرغان را طلب می کردند تمام مرغان
بہ نزدیک شیخ جمع می شدند بہمان نفس حضرت امیر علیہ الرحمۃ۔

نقل است کہ روز سے ائمہ بخارا را اتفاق آن شد کہ زیارت حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ
بیابند و ہر یکے در خاطر خود چیزے قرار کردہ بودند کہ اگر حضرت امیر کلال را ولایتے باشد
پیش ہر یک از ما قانسے بچتہ گزارند و ہر یک از نوکران مارا مرغابی۔ خاوند شاہ گستانی
کردہ گفتند کہ آن قانسے کہ پیش من بگذارند بر بالاسے آن کار دسے می باید کہ باشد
تا من یہ آن کار و پارہ سازم و بخورم۔ درہمان ساعت حضرت سید امیر حمزہ قانہ بسیار
د مرغ بسیار آوردہ بودند بہ نزدیک حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ و حضرت امیر حمزہ را بے
دعاسے خیر کردند و گفتند کہ ائمہ بخارا می آیند و آنچه در خاطر ایشان گذشتہ است شما آورد
ہمان زمان آنہارا بچتند و منتظر اکابر بودند۔ چون اکابر آمدند در جماعت خانہ امیر
قرار گرفتند۔ حضرت امیر حمزہ را فرمودند کہ شمارا در پیش آن عزیزان سفرہ می باید انداخت
و خدمت اکابر شمارا می باید کرد کہ تا بنظر عزیزان شما مشرت شوید و چون یہ نزدیک خاوند شاہ
برسید این کار در برابر بالاسے قانہ نہید کہ تا بہ این کار و پارہ سازند و بخورند کہ ایشان از ما
ہم چنین خواستہ اند۔ چون این قانہ ان قسمت کردہ شد چہ اکابران متحیر ماندند و بکمال حانی
ایشان معترف شدند و خاوند شاہ کار در برگرفت می خواست کہ قانہ را پارہ کند چنانکہ
بر دست ایشان رسید کہ آن را نہایت نہ بود و خون بہ پیچ و چہ بندنی شد کہ بنا گاہ حضرت
امیر درآمدند و فرمودند کہ اسے کول بدر کسے در و ایشان را بکار دہر گزے کسے امتحان نہ کند

و بہمان نفس لقب کو لے کر ایشان قرار گرفت۔ بعد ازاں حضرت امیر فرمودند کہ اے غزوان
شما این معنی را از من ندانید کہ این قوا را این را امیر حمزہ گرفتہ است و بہ نزدیک شما آوردہ است
تا شما در بارہ او نظر فرمائید چرا کہ اکابر طریقت را سنت این بودہ است کہ ہر چہ بہتر است
از غیر می دانند و خود را در میان نمی دیدند۔ و ہر چہ می بودہ است از خود می دیدہ اند۔

عیب است بزرگ بر کشیدن خود را در جملہ خلق بر گردیدن خود را

از مردک دیدن بیا آہ و خست دیدن ہمہ کس و ندیدن خود را

و درین زمانہ ما قصہ بر عکس واقع شدہ است و مردان را می گویند کہ بنیاس عیب خود باشند۔

و حضرت امیر فرمودند کہ اے غزوان شما بدانید کہ بعد از ظہور ما این خانہ را دولت خواہد بود

و در ہمان مجلس نظر کلی در حق ایشان فرمودند

دولت ہمہ از خدا بے چون آید تا در حق ہر بندہ نظر چون آید

آن را کہ خداے دولتے خواہد داد ناگاہ ز سنگ خارا بیرون آید

تقل بہت کہ روزے حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ با جماعتے از مریدان خود در جماعت خانہ

نشستہ بودند کہ یک ہوائے خوب رو از در آمد سلام نہ کرد و نشست و بیخ نخنہ ہم از و

صادر نہ شد و حضرت امیر ہم چیز نہ گفتند

تو با ہمہ آشکار و چشم ہمہ کور تو با ہمہ در حدیث و گوش ہمہ کور

و بعد زمانے امیر سر بر آوردند و گفتند کہ تمام شد۔ آن جوان مرد فرمود یکے کاواک ماند

بود آن ہم تمام شد و اندکے توقف کرد و بیرون شد چون از در خانہ بیرون شد فی الحال

اور ابگر گفتند و گفتند اے جو انکر داز شما ما کارے دیدیم کہ چون بہ نزدیک امیر در آمدید چہ اسلام
 نہ کردید و بیچ سخن ہم نہ گفتید بجز یک کاواک ماندہ بود آن تمام شد و چون بیرون آمدید بیچ
 اجازت نہ طلبیدید و این نوع از شمالا لائق نہ دیدم و می باید کہ ما بدینیم کہ شما از کجا سید و بچہ کار
 آئید۔ آن جو انکر دگفت من از ولایت روم و دینہ روز حضرت امیر مارا فرمودہ بودند کہ
 چون مسجد تمام شود فردا مارا خبر کنید۔ چند روز بعد کہ حضرت امیر لاجارت مسجد مشغول بودند۔
 بعد از ان مردمان گفتند کہ چون بہت کہ حضرت امیر بہ ولایت روم بہ ظاہر نہ رفتہ اند۔ آن مرد
 گفت ما ہمہ مریدان ایشانیم و بحیث بہ ایشان داریم و ہر روز در قدم ایشان نماز می گذاریم
 بعد از ان گفتند پس شما چون در جماعت خانہ در آمدید چہ اسلام نہ کردید و چون ہاگشتید چہ
 اجازت نہ طلبیدید۔ آن جو انکر دگفت کہ ما سلام بدل می گویم و بدل می شنوم و ما را
 احتیاج بہ زبان نمی باشد و آن مرد گفت کہ مارا در ان ولایت ہر مہمے کہ پیش آید ہاں زمان
 حضرت امیر می آیند و ہمہ را کفایت می گردانند و ایشان در ولایت ما مشہور شدہ اند از ولایت
 شما قدر و مرتبہ حضرت امیر را مردمان آنجا بہتر می دانند۔

دلی و ابی ملک و ابی است میر کلال
 یقین کہ دادہ اولیا است میر کلال
 دلی بہت سالک بجز قطب عالم
 مقرر از بی بادشاہت میر کلال

نقل است کہ روزے یک مردے بجزرت امیر علیہ الرحمۃ آمد و در خواست کرد کہ اے مخدوم
 می خواہم کہ قدم مبارک شما بہ کلبنہ این فقیر حقیر در آید کہ تا بہ برکت قدم شما کلبنہ فقر من
 گردد کہ گفتہ اند سہ

ہر جا قدم اہل سعادت درون شود آید صفا و درد و کدورت برون شود
 و من بہ اجازت شام طعام مہیا خواہم ساخت۔ امیر فرمودند بروید و چون مہیا شود آن
 زمان بہ بنیم۔ آن مرد رفت مدت سہ شبانہ روز از ہر نوع طعام آراست۔ بعد ازان آمد
 تا امیر و اصحاب را ببرد۔ حضرت فرمودند کہ اولاً بروید این درویشان مارا میر سازید و بعد
 ازان بیامید تا بہ بنیم۔ آن مرد گفت کہ اسے مخدوم طعام چندائے پختہ ایم کہ اگر ہم چنین صد
 درویش بردند تو اتند کہ عشرے از عشرات را بخورند۔ امیر فرمودند کہ بارے شمار بروید و
 ایشان را نیک میر سازید۔ آن مرد بخدمت مولانا عارف آمد و ایشان را در ان خانہ کہ
 طعام بودہ در آورد و ایشان بخورون مشغول شدند چنانکہ در یک زمان تمام دغوتہا
 خوردہ شد و اسیج نامند۔ آن مرد خداوند تمام متحیر بماند و نظر بر شکم مولانا می کرد و بیج
 ذرہ فریہ تر نہ شدہ بود۔ مولانا فرمودند کہ چو دیگر طعام نمی آرید۔ آن مرد فرمود کہ من ہرچہ
 پختہ بودم ہمہ این بود کہ شما خوردہ اید دیگر چیزے نامندہ است۔ پس مولانا برخواستند و
 بدان مرد بہ نزدیک حضرت امیر آمد و آن مرد از شرمندگی در پای گاہ بالیستاد و سر بالا
 نہ می توانست کرد۔ حضرت امیر علیہ الرحمہ فرمودند کہ اسے غریب شامشادمان پاشید کہ خدا
 غویل آن ہمہ طعامہاے شمارا لوزگر دانیدہ است و لوز گشتہ بہت سہ

ز خود بینی حذر کن گر بہ بینی	دور بینی اگر خود را نہ بینی
یک رہ نیست این دعوی ہستی	بدان از حق پرستی خود پرستی
چو مردان باش اگر مرد خدائی	رہا کن زرق سالوس و ریائی

نقل است کہ حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ مرا میر حمزہ را فرمودند کہ اول بصید مرغان مشغول باش

بعد ازان بصید دلمای عزیزان۔ روزے حضرت امیر حمزہ دام نہادہ بودند و دانہ انداختہ

و ہر چند چہ می کردند پیچ مرغے بدام ایشان در نمی آمد۔ بعد ازان بہ نزد حضرت امیر بزرگ رفتند

و گفتند کہ اے مخدوم دانہ انداختہ و دام نہادہ ایم پیچ مرغے بدام ما در نمی آید۔ و منی دام

کہ سبب چیست حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند سبب آن است کہ در کاہہ غافل نشینید و دام

بے یاد حق تعالی می ماند۔ و می باید کہ شما از وی پیچ وجه غافل نباشید و بے یاد او دام نہ مانند

و خود را بہ تمام یاد حق سبحانہ تعالی در دہید تا شمارا آنچه در خاطر یا شد در دام شما در آید۔

دلا ہوارہ تسلیم در رضا باش

خدا را دان خدا را بجا بہر حال

ترا کو از دگیتی برگزید بہت

ہم آخر بہر کار سے آفرید بہت

و چون این امور اقدام نمودند کار ایشان بدرجہ رسید کہ آرزای غایت و نہایت نہ بود

و دیگر بدان ہم محتاج نہ بودند۔ و آنچه ایشان در خاطر می گذشت ہمان بدام ایشان در می

آمد ہم چنانکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ اند مَنْ كَانَ لِلَّهِ كَانَ اللَّهُ لَهُ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ الْمَلِكِ الْعَلِيِّ الْعَلَامِ۔

نقل است کہ روزے جماعتے از مریدان حضرت امیر در ولایت کرمنیہ بودند و از بازار

ازل رباط می آمدند۔ ہر کسے از مرشد خویش سخنے نقل می کرد و ہر کسے مرشد خود را

تعریف می کرد۔ مردے از مریدان حضرت امیر کلالا ^{در} یہ الرحمۃ گفت شما خود ہر چہ می گوئید

تیک می گویند و لیکن بیچ کس بہ مرتبہ و منزلت بہ حضرت سید امیر کلان نمی رسد کہ ایشان ہم سید
اند و ہم دلی۔ یکے ازان جماعت سر بالا کرد وہاں زمان یک چند قانسے ہم ہوا می کہ ناستند
آن مردمان گفتند کہ اگر حضرت امیر کلان را ولایت بودہ باشد ازین قانہ ان می باید کہ یکے
بیفتد۔ آن مرید حضرت امیر گفت یا امیر کلان ازین قانہ ان یکے را بیند ازید۔ در ہماں زمان
ازان قانہ ان یکے در پیش ہماں مردمان بیفتاد۔ آن ہمہ مردمان آن قانہ را بگر گفتند و ہمہ
بہ کہاں حال ایشان معترف شدند۔

اقل بہت کہ روزے عیادتے در ولایت کر مینہ دام بہاد و نذر کرد کہ اگر این قانہ
را بگیرم دو قانہ نذر امیر باشد۔ چون دام بہاد قانہ ان را گرفت و ازان جملہ دو قانہ
را نذر حضرت امیر گذاشت و بعد از چند گاہے یکے از حاکمان آن ولایت بہ خانہ آن شخص
فرود آمد آن قانہ ان را دیدہ فرمود کہ این قانہ ان را بکشید کہ بسیار فرہ شدہ اند و ہزار
گو سفندی گشتہ اند۔ آن مرد گفت کہ این قانہ ان بہ نذر حضرت امیر کلان است و مرا زہرہ آن
نیست کہ اینہارا تو انیم کشت۔ آن حاکم فرمود ہر چہ با د اباد یکے نذر امیر را مای نوریم و
بہ فرزندان ایشان بگیریم و از ایشان عند می خواہیم۔ چون قانہ ان را بکشند و بختند و بہ نزد
آن حاکم آوردند و چون نفس گرمی آن قانہ ان بر رو آورد سید ہر دو چشم اوئی الحالی
پوشیدہ شد و بیچ چیزے را نمی دید۔ و چون این حال واقع شد فی الحال یکے اسپے نذر حضرت
امیر کرد۔ و بعد از چند روز دیگر چہاں او باز بہاں حالت صلی رسید تا بدانشت کہ بہ ادلیار دند
ہرگز گستاخی نمی باید کرد۔ و از خواجہ کلان خواجہ عبدالحق محمد وانی رحمۃ اللہ علیہ کہ ایشان

چنین فرمودہ اند کہ چون نردبان را وقت سوختن می شود بردیوار درویشان می نهند
 بادرد بساز چون دولے تو منم
 و کس منکر کہ آشنائے تو منم
 در کشته شوی بر سر کوئے عشقم
 شکرانہ بدہ کہ خون بہائے تو منم

نقل است کہ روزے حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ مرخواجہ بہاء الدین را فرمودند کہ لے بہاء الدین
 برو کہ دیگر مارا بنی خواہی خواجہ را ازین سخن در خاطر غبار سے واقع شد۔ قدم در راہ نہاد
 دپارہ راہ رفتہ بودند کہ بخاطر شان افتاد کہ برگردم و برو خدمت یا شتم کہ با یکے از
 دراندن از چنین دربر نہ گردم۔ و چون بیامدند حضرت امیر باز فرمودند کہ کار تو برین در
 بر نیاید برو و جلے دیگر پیدا ساز۔ خواجہ گفت اکنون بروم و دیگر بر نہ گردم۔ بعد ازان
 خواجہ در راہ درآمدند و روے لشہر بخارا آوردند۔ و گذر الیشان بہ قمارخانہ افتاد۔
 دوس با یکے دیگر قمار می کردند یکے تمام خیر ہائے خود را پاس دادہ بود و ہنوز از تو و ام غلابیہ
 دہمت از کار خود کوتاہی کرد۔ و او مر این دیگر را فرمود بگو ایچ نہ داری سر و پا بافتہ۔ اکنون
 چہ چیز داری کہ در بازی۔ آن بر مہنہ گفت مر بار خود را۔ اکنون جان خود را در می بازم
 اسے دادہ رُخ تو ماہ زیبائی
 خاک قدم تو دیدہ را بینائی
 در خدمت تو جان و دل و دیدہ و تن
 می در بازم اگر قبول بہنائی
 و چون خواجہ این جواب ازو بشنیدند چون ماہی در زمین افتادند و طپیدن گرفتند و گفتند
 اسے بہاء الدین از پیامبری درین راہ کمتر آمدی و تنگ بادت لے بہاء الدین! اکنون برگرد
 و روے خود را ازان آستانہ گردان۔

تا بیان دارم در غمت آویزم
تا اشک بود بر سر کویت بریزم
چون صبح قیامت بدمد با عشقت
از قاب درت نعره زنم بر خیزم

بعد از آن چون بہار الدین باز روسے بہ آستانہ حضرت امیر نہادند خواجہ را عادت آن بود کہ آب طہارت حضرت امیر را ایشان نگاہ می داشتند۔ خواجہ بہمان عادت آب طہارت را اندرون نعل خود گرفتند و سر بر آستانہ نہادند۔ و آن شب ہمچنان برف آمدہ بود کہ خواجہ در زیر برف پنهان شدہ بودند۔ چون صبح صادق بدید صبح سعادت خواجہ نیز بیدار شد حضرت امیر پائے در بیرون نہادند۔ پائے امیر بر سر خواجہ آمد۔ بعد از آن حضرت امیر فرمودند کہ فرزند بہار الدین بر خیز، چنانکہ قدم ما بر سر تست ہر ہمہ خلق بر قدم تو آید۔ خواجہ بہار الدین در ہمان شب بکمال رسیدند۔

یکوش تا یکت آرمی کلید گنج وجود
کہ بے طلب نتوان یافت گوہر مقصود
بر آستان سعادت کہ سر نہاد شبے
کہ لطف دوست بر ویش در چوہے یکشود
تفعل بہت کہ چون تن حضرت امیر علیہ الرحمہ ضعیف شدہ بود مرا صحاب را گفتند کہ اسے یاران وصیت می کنم شمارا کہ یک قلم از طلب علم دور باشید و از متابعت شریعت محمد علیہ السلام پائے بیرون نہ نھید کہ ہمہ سعادتہا و دولتہا بواسطہ این بہت کہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم پسین فرمودہ اند کہ **طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَىٰ كُلِّ مَسْلُومٍ وَصِيَّةٌ** یعنی طلب کردن علم فریضہ بہت بر ہمہ مردان و زنان۔ اول علم ایمان بہت۔ دوم علم نماز بہت۔ سوم علم روزے است۔ چہارم علم زکوٰۃ بہت۔ پنجم علم حج۔ اگر دست رس باشد ششم ملازمت مادر و پدر۔

اگر می خواهید که خدا سے تعالیٰ از شمار ائمه باشد چنانکه حضرت رسول علیه السلام فرموده اند که
 رَضَاءُ اللَّهِ تَعَالَى فِي رَضَاءِ الْوَالِدَيْنِ پس رعایت کردن ایشان از اهم مهمات است و هفتم
 صلوات رحم و رعایت همسایه و علم خرید و فروخت اگر احتیاج باشد و علم حلال و حرام دانستن که بسیار
 از آدمیان باشند که بواسطه بی علمی و بی دروخته بلاکت می افتند و افتاده اند سه

دنیاطلبان ز حرص مستند همه از بهر درم جمله شکستند همه
 آن عهد که با خداست بستند همه موسی کشت ز فرعون پرستند همه

یعنی بدانید که دنیا و دوستی دنیا و اهل دنیا شمارا مانع قوی است در راه حق تعالی. و می باید که
 همه خداوان باشید و هم خداخوان باشید و دائم الاوقات با یاد می باشد تا دین شما
 در بر دنیا نرود و در همه احوالی از خدا ترسان و لرزان باشید که هیچ عبادت بهتر از خدا
 ترسی نیست. و حضرت امیر می فرمودند که لے یاران پتر رسید از ان کسے که از خدا سے تعالیٰ می ترسند
 و پتر رسید از کسے که از خدا سے تعالیٰ نمی ترسند. و هم فرمودند که یعنی او را مر بخانید تا نهایت که

از دعا سے بدراور بخانید شوید سه

اے بیسائیزه عدد و شکنان بخت بخت از دعا پیر زمان
 آه یک پیر زن کسند به شجر نه کند صد هزار تیر و تبر

در در ریانت دلها سعی بلیغ نمایند چنانکه گفته اند سه

در راه خدا دو کعبه آمد منزل یک کعبه مورست و یک کعبه دل
 تا بتوانی زیارت دلها کن کافرون ز هزار کعبه بود یک دل

دو دیگر اسے یاران نامی تو امید بہ ذکر خدائے تعالیٰ مشغول یا شاید در محل ذکر چنان باشی
 کہ ہر چیزے کہ ماسوائے حق ہے سب کلمہ لافنی کنید یعنی بیخ نیست غیر خدائے تعالیٰ لاف مسموعا
 و نرا و ابر مسجودی و کلمہ **اَللّٰهُ اَشْبٰتِ ذَاتِ اللّٰهِ** کنید مگر آن خدائے مستغنی بہت از والہ
 دولت و عونت و مدد۔ چون این را دانستید از گویندگان ذکر باشید۔ و بعضے گفتہ اند کہ معنی
 این کلمہ ہمین ہے کہ گوئی پذیر ختم دین مسلمانان و آنچه در وی ہے و باز بعضے گفتہ اند کہ گویدیم
 آنچه محمد رسول اللہ گرویدہ اند و نیز ارم از آنچه محمد رسول اللہ سیرا اند۔ و این کلمہ را معانی
 بسیار ہے کہ در تحت عدد نمی آید۔ و باز بعضے چنین گفتہ اند کہ معنی این کلمہ قبول حکمها ہے
 در وہمہ باظہار ہے و چون شمایہ معنی این کلمہ عمل کنید شما ذکر یا شاید و شمارا صوفی می توان گفت
 دیدانید کہ جامہ را آب پاک می کند و زبان را ذکر خدائے عزوجل پاک می کند و تن شمارا نماز دائم
 گزاردن پاک می کند و مال شمارا زکوٰۃ دادن پاک می کند و راہ شمارا رضا مندی و خوشنودی
 خلقان پاک می کند و بعضے گفتہ اند تن شمارا شکر نما آوردن پاک می کند۔

قوسے بگذاز در غرور افتادند و اندر طلب عورت و قصور افتادند
 معلوم شود چو پردہا بر گیرند کہ کوسے تو دور دور افتادند

حضرت امیر یاران را می فرمودند کہ اخلاص و زبید تا خلاصی یا بید و ترسگاری و زبید تا
 رستگار باشی

میازار مور و نیازار کس زہرستگاری ہمین ہے و بس

دو دیگر بدانید کہ پاکی دل و زبان و تن **اَللّٰهُمَّ** حلال ہے از براسے آنکہ معدہ آدمی جوئی انید

که در سے آپ پاک جمع شدہ است و در جو یہا سے دے آپ پاک روان بہت دہر گل و میوہ کہ
 ازان آب پیدا می شود آن پاک بود و یا منفعت باشد۔ و چنانکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
 فرمودہ اند کہ ہر کہ پھل روز لقمہ حلال بخورد حق تعالیٰ چشمہا سے علم و حکمت را بر دل و زبان دے
 کشادہ گرداند و دلش روشن می سازد و این وقتے میسر شود کہ اول تقویٰ را شعار روزگار خود
 بنی گرداند۔

تقویٰ و خوف و ترس و اخلاص و زہد و علم	صبر و یقین و طاعت و خیرات بر دوام
عہد و وفا و صدق و سخا و صفا و حلم	مردی و مردمی و نکوئی بہ خاص و عام
ایہنا ہمہ صفات کمال اند در روشش	مردان زمان شوی کہ شوی در روش تمام

و دیگری باید کہ تائب باشید یعنی با ادب باشید و توبہ کنید کہ توبہ ہر ہمہ طاعتہا است و توبہ آن نیت
 کہ بزبان توبہ کنید۔ توبہ آن است کہ اول بدل ایشمان شوید و از گناہان کردہ نیت کنید کہ بعد ازین
 بربر آن گناہ نہ روید و دایم از حضرت خداوند ترسان باشید و گناہان خود را آمرزش بخواہید و
 خصمان خود را خوشنود گردانید و نالہ و زاری کنید چندانکہ اثر توبہ را در خود مشاہدہ کنید تا نام
 تائبی بر شمار است شود۔ باید کہ غم روزی را از دل خود بردارید و بد و غم آخرت بخرید و در
 اداسے بندگی بکوشید کہ اصل در ہمہ کار ہا این است۔ و ہم امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ ارادت
 چیست۔ جواب ارادت خواست حق تعالیٰ است و ترک عادت ذمیمہ است و وفاسے عہد است
 و اداسے امانت است و ترک خیانت است و دیدن تقصیر خود است و نادیدن عمل خود است و در ہم
 الاوقات بذکر حق تعالیٰ مشغول باشید و بیچ کار سے رایسے نام اد اغازہ کنید تا شمار ازان کالہ

در قیامت شرمندگی نہ باشد۔ و چون خواہید کہ کارے آغاز کنید اولاً بنیدلشید بعد ازان
کار آغاز کنید

سخن دانستہ گو چیرے کہ گوئی بدل دانستہ بہتر گو گوئی

بمیدان فصاحت گو گرانی مران بس کرہم تا در سر ندانی

و در فرمانہاے خداے تعالی متواضع باشید و ہر کجا باشید دست از طلب علم و عمل دور مدارید
و اگر شمارا از دریائے آب و آتش باید گذشتن بگذرید و علم و عمل بدست آرید

در باد یہ علم دویدن چہ خوش است در عالم دین سخن شنیدن چہ خوش است

صد بار یا تفاق بادل گفتہم از صحبت تا اہل بریدن چہ خوش است

و در احوال امر معروف و نہی منکر بجا آرید و دایم منکر نامشروع و بدعت باشید و این آیت

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ ذُرُّوا قَوْلَ هَا النَّاسِ وَالْجُبَارَةَ انْدَلِثِيہ کنید تا در قیامت

در نمایند۔ و آورده اند کہ فضیل عباس رحمۃ اللہ علیہ می گوید کہ روزے ہوائے سرد بود۔

کہ عبد اللہ لام با جامہ تنگ استادہ بود و عاق از جہن مبارکش می ریخت۔ فضیل می گوید پرسیدم

کہ اسے شیخ بزرگوار این عاق شما از چیست گفت ازان است کہ روزے درین جا نہی منکر

بود و می توانستم کہ منع آن بکنم نکردم۔ مرا این اضطراب ازان است کہ من بقیامت ازین

گناہ بچہ نوع خلاص یا بم و تدبیر این کار چگونہ سازم۔ اکنون شما با خود اندیشہ بکنید کہ

از شما ہر روز چہ قدر امر معروف و نہی منکر در خود دہم در حق دیگرے سے

اے ہر نفسے صد گتہ از من دیدہ و انگہ پردہ من بکرم نہ در دیدہ

اسے من بترحم ہرچہ لجام بترہمت
لے لطف تو از من بتر آفر زیدہ

و دیگر آنکہ اعمال خود را بر محکم شریعت حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم می باید زد۔
اگر نیک آید قبول کنند و اگر نه رد کنند۔ ترازوگر نداری ترا از ان نہ زندہ ہر کس بکیا تدرے
بیا لایڈ تو پنداری کہ زردارد۔ واصل در ہمہ کار ہانگا ہداشت شریعت بہت و حدود سے
کہ حضرت باری تعالیٰ فرمودہ بہت اما عاقل می باید کہ با خود اندیشہ بکند کہ حد سے کہ در میان
بندگان است و چندین وعید نازل شدہ بہت۔ پس حد سے کہ در میان بندہ و خدای تعالیٰ
باشد و آن حدود در زمان باشد و در مکان بود و در نظر بود و در گفت و شنود بود و رفتن و
آمدن بود و در خوردن و آشامیدن بود۔ و درین کار ہار عایت می باید کرد کہ جائے علم بہت
و فرصت را غنیمت باید شمرد و کار سے کہ سبب نجات بود می باید کرد۔

دلا امر وز کاسے کن کہ فریازت رسید فردا
نہ باشی طالب خیر سے کہ او شورش دہد سرا
بخوان از علم دین خیر سے کہ عالم بہتر از جاہل
پہن ارزاہ حق را ہے کہ بینا بہ زنا بینا
دلا امر وز کاسے کن کہ کارت می شود آنجا
نیاشی طالب کار سے کہ دشوارت شود آنجا

و دیگر آنکہ رو سے یہ سب آرید و روزی را از کسب حلال حاصل سازید بطریق عفاف و کفایت
نہ از براسے لاف و اسراف و رو سے تیقہ آرید و بہ شریع نہ بطریق اسراف و نہ بطریق بخل
کہ میانہ اختیار باید کرد کہ قول حضرت رسالت بہت صلی اللہ علیہ وسلم کہ خیر الامور اوسطہا
و از وجہ حلال بخورید۔

دل بہا نجا بود کہ مال بود

رہبہ عقیقی از بہ حلال بود

ہر چیز نیجا بری نگہ دارند بہ قیامت ہمانت پیش آزند

ومی باید چیزے کہ بخوری از ورزیدہ خود بخوری سے

خورد پوش و بخشایے راحت رسان نگہ می گذاری ز ہمسر کسان

نگہ داروے اعتقاد بر آن مکن بلکه اعتقاد بر خزانہ کریم او کن۔ و اگر خواب آید پیمان مقدر

بخوابد کہ طاعت شمارا قوت پیدا شود و لیکن بے یاد حق تعالی بہ خواب روی کہ حضرت

رسالت حقین فرمودہ اند کہ **نَوْمُ الْعَالَمِ خَيْرٌ مِّنْ عِبَادَةِ الْجَاهِلِ** سے

تواب بیدار سیت چون با دانش است دایے بیداری کہ با نادانش است

در حفظ حدود این قدر پسندیدہ است۔ حفظ حدود روزہ و این در سلسلے یکبار است

بشرطیکہ از وقت صبح تا شبانگاہ از خوردن و آشامیدن با حلال خود نزدیک کردید بروحہ

مشروع و این نگاہداشت ظاہر روزہ است۔ اما نگاہداشت باطن روزہ آن است کہ چشم

خود را از حرام دیدن نگاہدار و گوش خود را از حرام شنیدن نگاہدار دوست خود را از

حرام گرفتن نگاہدار و پاسے خود را از حرام رفتن نگاہدار و دایمانگاہ داشت باطن روزہ

است۔ و تحقیقت روزہ آن است کہ دل خود را از کبر و حسد و طمع و ریا و نفاق و کینہ و عجب

و جمیع احوال پاک دارد و خاصہ در وقت روزہ داشتن سے

کبر و حسد و نخل و نفاق و کینہ اوصاف بشرط طبیعت دیرینہ

ہرگز بہ مقام ہیچ مرد سے نہ رہی تازین ہا پاک نہ داری سینہ

و دیگر می باید کہ در دادن زکوٰۃ سعی بلیغ نہائی کہ کیے از حفظ حدود و انیسیت کہ

حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ اند کہ ہر کہ زکوٰۃ مال نہ دیند نماز و روزہ درج و جہاد
 وی و بیع کاروبے مقبول نہ گردد۔ و دیگر فرمودہ اند کہ بخیل دور بہت از رحمت خدا تعالیٰ
 و دور بہت از دلہائے بندگان و دور بہت از بہشت و نزدیک بہت بہ دوزخ۔ و سخاوت
 نزدیک بہت بہ رحمت خدا تعالیٰ و نزدیک بہت بہ دلہائے بندگان و دور بہت از دوزخ
 و دیگر بیانید کہ دین آدمی را بیع چیز چنان بہ اصلاح نہ می آرد کہ خلق نیکو و بواخر دی۔ و
 حضرت امیر کمال علیہ الرحمہ می فرمودند و می گفتند کہ ختم کار ما و یاران ما برداشت این
 وصیتہا باشد۔ و اکثر مشائخ ما تقدم مر مریدان خود را چنین فرمودہ اند و ایشان بجائے
 می آوردند من نیز امید می دارم کہ حق سبحانہ و تعالیٰ توفیق را رفیق یاران ما گرداند
 و باز حضرت امیر علیہ الرحمہ می فرمودہ اند کہ اسے یاران من مردمان از وصول بدان سبب
 دور می مانند کہ وصول را بہ آخرت را فرو گذاشته اند و بیدنیائے ذون قانع شدہ اند
 و لے صوفی می باید کہ اعتقاد خود را در معرفت باری تعالیٰ درست دارد از ضلالت
 و بدعت دور باشد و ہر حرفے را دلیلے دیر ہائے آمادہ دارد۔ و وقتے کہ وے را حاجت آید
 از عمدہ آن بقدر وسع دامکان بیرون آید۔ و اسے یاران، بیع چیزے زشت تر از ان
 نیست کہ شمار سخن از مذہب پر سمند و شماندانید۔ و این دلیل غفلت شماست۔ از براے
 آنکہ ہر چہ دیگران را غیب بہت این طائفہ را کشف بہت۔ و آنچه از حرفت دیگران مقصود
 بہت ایشان را از حق تعالیٰ موجود بہت۔ چو کہ اگر دیگران اہل استدلال اند این طائفہ
 اہل وصال از چہ قیاس باشد مقابلہ این طائفہ را بہ آن طائفہ۔ و بدانید اسے یاران کہ در

پہنچے عصرے نسبت کہ حضرت بلال خداوند سبحانہ و تعالیٰ درمیان این طائفہ دوستی
از دوستان خود پیدامی گرداند کہ بہ برکت از خدا سے تعالیٰ ہمہ را از نکبات نگاہ
میدارد و زہنہار سے یاران شہا طالبین چنین مرد باشند کہ تا دولت پر دو جہان
شمارا باشند۔ می باید کہ خدمت علماء را ملازمت و تقریب بہ ایشان بکنید از برائے
ایشان کہ چراغ این امت محمد اند علیہ الصلوٰۃ والسلام و وارہان حضرت رسالت اند۔
چرا کہ حضرت رسول علیہ السلام در حق ایشان این فرمودہ اند **اَلْعُلَمَاءُ وَرِثَةُ
الْاَنْبِيَاءِ**۔ و زمینار سے یاران دوستی علم و علماء را از دل خود بیرون مکنید تا از
رستگاران ہر دو سرا باشند۔ از برائے آنکہ حضرت نبی علیہ السلام این چنین در حق
این طائفہ فرمودہ اند۔ **مَنْ أَحَبَّ الْعِلْمَ وَالْعُلَمَاءَ كَمْ تَكْسِبُ حَطِيئَةَ حَيَاتِهِ**۔

زود انائی دے ارزد جہانے	نیرزد صد ہر نادان بہ ناسے
مگو کہ صحبت دانان زیان بہت	دگر یابی ز عمرت حال آن بہت
دران کن جہد تا دانش پذیری	نکو باشی اگر داتا بہ میری

و باہل دنیا صحبت مدارید و از جاہلان دور بگردید۔

بہر از جاہل ارچہ خویش باشد کہ رنج او ز راحت بیش باشد

بدان صحبت نادان آدمی را از حق تعالی دُرمی اندازد۔ و می باید کہ در مجلس سماع
یعنی رقاصان حاضر نہ شوید و بہ ایشان منشینید کہ صحبت این طائفہ دل را می میراند
از برائے آنکہ این طائفہ را حال نمی باشد۔ و صاحب حال آن را می گویند کہ اگر در

حالت سماع کارد در و بجا نماند اورا خبر نه باشد و چون این چنین واقع باشد اورا صاحب حال می توان گفت سه

سماع آسان بود مرمونی گرم
چو آتش هست پوشیدن چه کار است

و از رخصتها دور باشید تا می توانید به عزیمت عمل کنید. و به رخصت عمل کردن کار ضعیفان

است. و اگر زیاده ازین می طلبید در رضا باد قطب العارفین برهان المحققین و مرشد

السالکین خواجہ عبد الخالق عجد وانی رحمۃ اللہ علیہ نظر کنید کہ رتدہ راہ را ہمیں قدر

کفایت می باشد. چنانچه فرموده اند للعاقل یكفیہ الإشارة ع

تو مردی زیرکی اے چنانچه یک تلبیس باشد

سه ازین به نصیحت نه گوید کسے
وگر عاقلی یک اشارت لبس است

و چون امیر این وصیتها بگردند در حالتی که اکثر اصحاب ایشان حاضر بودند و اکثر ایشان

به مقتدا سے رسیدہ بودند. و حضرت امیر را چهار لیسپر بودند همچون خلفا سے اربعہ فرزند

کلا این نمود را امیر برهان نام کرده بودند. ایشان را به خواجہ بہا الدین سفارش نموده

بودند. و فرزند دم ایشان را امیر شاہ نام بود. ایشان را به شیخ یادگار سفارش نموده

بودند. و فرزند سوم را امیر حمزہ نام بود و ایشان را به مولانا عارف دہ دیگرانی سفارش

نمودہ بودند. فرزند چهارم ایشان را امیر عمر نام بود و ایشان را به مولانا جمال الدین دہ

آسیانی سفارش نمودند. سه

دلایار سے طلب کن گر توانی
چنان یار سے کہ بر و جان نشانی

چو یابی دوستے بخشنگہ دار
یہ سستی واپش از دست مگذار
ترا گریافت شد مارا خیر کن
وگر نہ این حکایت مختصر کن

بعد از آن حضرت امیر فرمودند کہ اے فرزندان کد ام از شما خدمت را قبول می فرمایند و خدمت
بندگان خدا را غرضی قبول خواهید کرد۔ ہر چہ از فرزند امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ اے بندگوار
و اے راہ نما اے راہ یقین مارا طاقت این کار نیست۔ اما ہر کہ این کار قبول می کند ما ہمہ
خدمت گاری او می کنیم۔

خدمت بجان کنیم اگر باشد قبول
اے دولت و سعادت ما اگر قبول است

چون فرزندان این بگفتند حضرت امیر علیہ الرحمۃ سر بچیب مراقبہ فروردند و بعد از ساعتی
سر بر آوردند و اشارت بخدمت امیر حمزہ کردند علیہ الرحمۃ۔ و چنین فرمودند کہ اردوچ مشائخ
علیہم الرحمۃ ہم اشارت با شما کرده اند۔ سید امیر حمزہ عذرش آوردند کہ اے مخدوم من طاقت
این بار ندارم و نوشتن را قابل این کار نمی بینم۔ حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ اے فرزند
این معنی را در شما بدعت و دلالت نہادہ اند۔ اگر شما قبول کنید و گر نہ کنید انکار بہ اختیار
نمی باشد۔ آن زمان کہ وقت آید شمارا با خود اختیار سے نمی ماند۔ بعد از آن حضرت امیر
فرمودند اختیار سے نیست مارا کہ تو می گوی کہ بہت۔ ع

مایدست یا ردا دم اختیار نوشتن را

بعد از آن حضرت امیر علیہ الرحمۃ اجازت و اشارت یہ ایشان کردند و آن زمان در
نادیہ خلوت درآمدند بہ شبانہ روز۔ و بعد از آن سر بر آوردند۔ خدا تعالیٰ را

حد بسیار گفتند۔ حضور مجلس سوال کردند کہ اسے مخدوم درین سہ شبانہ روز سبب
 نابر آمدن چه بود۔ حضرت امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ درین سہ شبانہ روز درین اندیشہ بودم
 کہ حق سبحانہ و تعالیٰ فردا سے قیامت حال فقیر و حال یاران فقیر چه خواهد شد ہاقت غیبی در گوش
 ما این ندا فرمود کہ اے امیر کلال فردا سے قیامت ما بر تو و یاران تو و دستداران تو در آن کسانے
 کہ گیس مطیع تو بر ایشان نشستہ باشد ما بر ہمہ ایشان رحمت کردیم سہ

شادم کہ زمین بردل کس بائے نیت کس راز من و کار من آزار سے نیت
 گرنیک شمارند اگر بد گویند بانیک و بد م بیج کسے کار سے نیت
 و خدا سے تعالیٰ افضل ذکر ہم خود رحمت خواهد کرد و از شما خواهد گذشت بمنہ و کر مہ۔
 وہمان روز بجا رحمت حق خرامیدند و این واقعہ فارق الفجر الصادق فی
 یوم الخمیس الثامن من شهر جمادی الاول سنہ اثنی و سبعین و سبع مائۃ
 بقرہ است۔ قالوا اذا لله و اذ الیہ راجعون۔ سہ

این مرزومہ را پیش کسا کاشتہ اند تا کام گذشتند و بگذاشتہ اند
 رفتند بجان یگانہ کنون میدروند ہر نیک بدی کہ در جہا کاشتہ اند

چون حضرت خواجہ بہار الدین از خانہ کعبہ آمدند حضرت مولانا عارف قاصد سے نزدیک
 خواجہ بہار الدین فرستادند کہ بروید و خواجہ را بگوئید کہ ایشان بر اسے مامی آیند یا ما بر اسے
 ایشان برویم و از کلمات خواجہ چیرے بہ نزد ما بیارید تا بہ بنیم۔ چون قاصد بہ نزدیک خواجہ
 آمد ہمت خواجہ فرمودند کہ مارا حجابے نمائند ہمت چون قاصد این سخن بہ شنید بیج لوقت کرد

چون باد صحر بہ نزدیک مولانا عارف الحق والدین آمدہ بہت و فرمودہ بہت کہ اسے مخدوم
 من از زبان خواجہ ابن سخن شنیدم۔ مولانا عارف فرمودند این شام آن دور سب کہ از
 ولایت عرب خواجہ آوردہ اند آن ہر دو اسپ را زدی برد و در ہمسائیگی خواجہ بہسان
 می کند و صبح بچاہ خواجہ بہ نزدیک مامی آیند۔ چون شب درآمد این چنین حال واقع شدہ
 بود و چون سحر بشد اخوندی بیامد و خواجہ عرض کرد کہ اسپ کشید کہ از برائے مولانا عارف
 می روم کہ مصلحت باشد نغمیت و چون نزدیک مولانا عارف بیامدند می خواستیم کہ برائے

الیشان رویم ایشان این چنین فرمودند پس اسپاے نے کہ آنجا آوردہ اند کجا اندسہ
 گئے در طاہر اعلیٰ الشیم گئے بر پشت پاے خود نہ بینم

مولانا عارف فرمودند کہ اسپان در خانہ نخلان کس بہت آکر دہمسایہ خواجہ بود
 بعد از ان حضرت مولانا فرمودند کہ اسے خواجہ بہاء الدین چون بہت کہ حضرت امیر علیہ الرحمہ نقل
 فرمودند ازین دنیا شامانل شستہ اید و محل آن کہ توقع نمایند خواجہ و مولانا ہر دو بیرون
 آمدند و خواجہ بہ مولانا اسپے بہ پیش کشیدند کہ اولاً شما سوار شوید مولانا سوار نہ شدند
 و فرمودند کہ بیچ توقع نہ کنید کہ ما ہم بقدم شما خواہیم آمد۔ چون روان شدند حضرت مولانا
 پیشتر از خواجہ بہاء الدین بہ سوختاری رسیدند در محلے کہ جنازہ حضرت امیر را بیرون آوردہ
 بودند مولانا فرمودند کہ اگر یک زمان توقع فرمایند خواجہ بہاء الدین نیز بہ این دولت مشرف
 گردند۔ چون زمانے بگذشت خواجہ ہم حاضر گردیدند و بجاک سپارش نمودند مولانا عارف
 و خواجہ بہاء الدین چنانکہ وصیت حضرت امیر این بودہ بہت سہ

در عالم خاک پاک نشیدم و رفت
صد دشمن دوست بد ترا نشیدم و رفت

بانیک بد زمانه ام کار نیست
دارند چنانکه داشت پاشیدم و رفت

نقل است که چون حضرت امیر کلال بخواهر رحمت حق تعالی خواستیدند حضرت امیر حمزه با خود

اجازت و اشارت در ملازمان برادر خود بودند تا وقتیکه ایشان در عالم حیات بودند بعد از آن

همراه صحاب جمع شدند حضرت امیر حمزه را فرمودند که حضرت امیر بزرگ اجازت و اشارت بشما

کرده بودند و شما را بر در خدمت ملازمت می باید نمود. حضرت امیر حمزه گفتند که ای یاران

اشب هر کس متوجه به ارواح خواجگان بشوید تا به ششم که چه اجازت و اشارت می شود

و چون اصحاب متوجه شدند از ان میان چهار مرد معتد القول چنین مشاهده می کنند که چهار

چهارگوسفند گرفته به مبارک بادی حضرت امیر حمزه می آیند و چنین می گویند که ما را حضرت

خواجہ کلان تواجہ عبدالحق عجدوانی با جمیع غلغله خود تا به حضرت سید امیر کلال رحمة اللہ

تعالی علیهم اجمعین آمدند و می گویند که بر خیزید و هر یک از شما گوسفند گرفته به مبارک

بادی امیر حمزه بروید که بر خدمت اجلاس کردیم هر ششای را نظر کلی به ایشان است

و چون این چهار مرد آمدند آنچه مشاهده کرده بودند تقریباً کردند حضرت امیر حمزه فرمودند که

اگر راست باشد و این نوع ظاهر گردد مانع قبول کنیم. ایشان در همی مقالات بودند که

این چهار کس با چهار گوسفند پیدا شدند به استعداد تمام و پیش حضرت امیر آمدند و نیاز مندی

کردند. و چون این حال را مشاهده کردند همه را یقین شد که اجازت کلی به ایشان بوده است

و بعد از آن هیچ کس را اشتباهی نمانده بود. و بعد از آن ازین چهار کس سوال کردند که

منزل شما ہا در کجا است یکے فرمود کہ منزل من در خیر ابات است۔ دیگرے گفت کہ منزل من درہ آسیاست و آن دیگر گفت کہ منزل من در طرابلس است و آن دیگر فرمود کہ منزل من در خواجہ کلان است از ایشان پرسیدند کہ پس شما ہا چہ نوع جمع شدید گفتند کہ چون نزدیک این قریہ رسیدیم مایکہ دیگر را ہمین جا دیدیم و جمع یکدیگر جمع شدیم و از روان شدن یک دیگر خبر نہ داریم۔ این بود کہ بہ صحبت شمار رسیدیم و بہ این دولت واصل گشتیم سہ

دولت ہمہ از خدا ہے چون آید

آن را کہ خداے دولتے خواهد داد

تا در حق ہر تبتہ نظر چون آید

ناگاہ ز سنگ خار ا بیرون آید

بعد ازین واقعہ حضرت امیر بر در خدمت ملازم شدند۔ چنانکہ ہمہ عالمان و عارفان از صحبت ایشان بہرہ مندی بودند و اگر ہر یکے از فرزندان حضرت امیر کلان بہ اوصاف ہر یکے مشغول می گردیم ہر یکے را مجلا سے می باید و ہنوز منتهی نمی گردد و اما شمرہ از اوصاف ہر یکے در فرے از ایشان بیان کنیم بر سبیل اختصار کہ تا از حال ایشان مر اصحاب را معلوم باشد انشاء اللہ

اجازت یافت از لطف الہی

کزین اسرار بگزین آنچه خواہی

نقل است کہ امیر بہان کہ فرزند کلان تر حضرت سید امیر کلان بودند و ایشان را وظیفہ آن بود کہ ہرگز با خلق اختلاط نمی کردند و ایشان را اُسے یا کسے نمی بود و در آنم الوقت تنہای بودند

ذوق حققی یافت با دنیا نیار آمد بچشم

جان جمالش دید با عقبی نیار آمد بچشم

حضرت امیر کلان علیہ الرحمہ بارہا در حق ایشان این تشریف می فرمودند کہ این فرزند بہان من است سہ

ولیا نے کہ بنیایاں راہند سریر سلطنت را پادشاہند

دو کون ارد در نظر مشاوعصہ دارند نظر از جانب حق بر تدارند

نہادہ نام خود ہر یک گدا سے دو عالم رازدہ بر پشت پا سے

از کمالات فرزند دوم ایشان حضرت امیر شاہ علیہ الرحمۃ آست کہ کسب حلال می کردند و بخدمت

بندگان خدا سے تعالیٰ صرف می کردند..... و از بیچ احد کفرت

نمی کردند می فرمودند کہ ہر گرفتاری را با زدادنی ہست سے

قناعت کن بنان خشکی خویش چو کردی از بروت مفلک پذیرش

و دائم الاوقات ایشان در کفایت مہمات درویشان سعی بسیار می نمودند تا غایتی کہ اگر

حاجتمند سے حاجت خود را عرض می کرد بے تاخیر در مہمات او سعی کفایت می نمودند تا کفایت

نمی شد سے تسکین نہ بود سے سے

بکار افتادہ کار آموز می باش بہر دل موختہ دل سوز می باش

علاج درد مندان کن بہر درد کہہ کس کو جراحت کردید کرد

چو مرہم خستہ را راحت رسا باش یہ سختی چارہ بے چارگان باش

این ہمہ سعی ایشان از بر اسے رضائے حق سبحانہ و تعالیٰ می بود و منتہی بر جان خود می نہادند

و دائم الوقت در دریافت دلہائے بندگان خدا سے تعالیٰ سعی می نمودند۔ کسب ایشان

این بودہ کہ نمک آوردند سے دیانک خدا سے تعالیٰ را غرضی خدمت کردند سے بنابرین ہمہ

کار ہائے ایشان نکین بودہ ہست سے

اے آنکہ بخوبی ولطافت نمکی بربرگ گلے تازہ لطافت نمکی

تو شیرزلیستان ملاحست نمکی بے غم بری اور دیکھ بنگارت نمکی

واذکمالات جدایں قیصر سید امیر حمزہ علیہ الرحمہ کیے آن بود کہ ہرگز امیر بزرگ ایشان یا
بنام نہ خواندہ بودند بحجت آنکہ ایشان را نام والد خود کردہ بودند۔ از بر اسے این معنی
دائم الاوقات ایشان را پدر می گفتند بحجت رعایت پدر خود و ایشان را بہ صیادی امر
کردہ بودند۔ روز سے از روز ہا بہ نزدیک والد خود آمدہ بودند۔ گفتند کہ اسے مخدوم در دام ہا
پسج صید سے نمی در آید سبب چیست۔ حضرت امیر علیہ الرحمہ فرمودند کہ اگر شما ہا باید کہ جانور
در دام شما در آیند و چون پروانہ گرد سر شما جان ہا سے خود فدا سازند در ہر کار ہ غافل نہ بایند
کہتا ہر ہوش و طیور بیدام شما در آیند۔ و چون بہ این امور اقدام نمودند ہمان مقدار صید
بہ نام ایشان آمد سے کہ آنرا نہایت نہ بود۔ ہمہ بندگان خدا سے را غر و جل بہ ہمیں صید و
صیادی خدمت کردند و از ہمہ زیادت آمد سے و ہر جانور سے کہ ہمان را یا لیستے
ہمان جانور بیدام گرفتار شد سے۔ آ رہے ہر کہ کافر خدا سے را غر و جل چنان بکند
کہ خدا سے تعالیٰ بخو اہد۔ خدا سے تعالیٰ ہم کار ہا او چنان کند کہ او بخو اہد سے

تراگر بر دو گیتی برگزیدست ہم آخر بہر کار سے آفریدست

ز تو بجز بندگی کردن نہ شاید کز وہم جز خداوندی نہ شاید

حدیث دوزخ و جنت رہا کن پرستش خاص از ہر خدا کن

نقل بہت کہ روز سے مولانا شمس الدین خلیفہ کیے از خلفائے حضرت امیر کلاں اند

علیہ الرحمۃ در تزیہ تمراق بودند کہ یکے از قریہ بخارا است و در اثناے معرفت خود چنین فرمودند کہ درین زمانہ کسانے ہستند کہ ہر جا باشند و در ہر کار کہ باشند و ہر چند دور باشند بجز و توجہ کردن بہ ایشان ایشان حاضر شوند و آن حضرت امیر حمزہ اند علیہ الرحمۃ شیخ زادہ این دعا گو انور جماعتے از ہم سخنان گفتند کہ این دعوی را معنی بخوایم و در ہمان زمان حضرت مولانا فرمودند کہ یا امیر حمزہ۔ سہ بار بخینین بگفتند بار سوم ہم تمام نہ گفتہ بودند کہ حضرت امیر حمزہ لبیک گفتند و آمدند و فرمودند کہ اے مولانا ہمان یکبار پسندہ نہ بود کہ سہ بار فرمودید۔ و چون اصحاب ارباب آن جماعت ممتحنان این حال را مشاہدہ کردند بکمال حال ایشان حرقہ شدند۔ و حضرت امیر حمزہ دامن مبارک خود را در میان زدہ بودند و یکے تیشہ در میان غلامیدہ حضرت مولانا فرمودند کہ اے محمد و م شما کیا بودید و یکہ کار مشغول بودید حضرت امیر فرمودند کہ ما بدان طرف کوراک صیادی مشغول بودیم کہ بناگاہ حضرت خداوند تعالیٰ آواز شمارا بہ سح مارسانید و ما خود را در پیش شامی بنیم۔ آری ایشان اہل نظر اند چون کبریتا احر کہ اگر برس و جو دشامی رسد زہر خاص می گردد۔ البتہ کارے بکنید و خوشترین را بہ صحبت اہل اللہ جاسے سازید کہ فائدہ و جو دشما باشد۔ ع

دل ہر چہ یافت از نظر رحمت تو یافت

نقل است کہ روزے حضرت امیر حمزہ را در خانہ ایچ چیزے نہ بودہ و جماعتے انورہ اذ اطرا بزید ایشان آمدہ بودند از نجات خاطر مبارک امیر پریشان شد۔ از برائے آنکہ روزی گاہ بود ع زحمت بود در ویش را آنکہ چو مہمان در رسد

واذ غایت بے گھٹوری لبوسے خانہ روان شدند می بختند کہ اہل خانہ ایشان نمازی کنند و
 و چون از نماز فارغ شدند حضرت امیر را مقبول یافتند و گفتند کہ یا امیر چرا تیرہ اید۔ ایشان
 فرمودند کہ جمعے مهمانان آمدہ اند و مادر فکر ما حضرت ایشانم۔ حرم ایشان فرمودند کہ لے امیر خدمت
 درون خانہ را ما قبول کردہ ایم و خدمت برون خانہ را شما قبول کردہ اید اقدام نمایندہ

عیسیٰ نقسے دے بسیارام شوریدہ مسباش ہچو ایام
 بسیار دودیدہ درین کوسے آخر چہ شنیدہ فروگوسے
 این یادیرہ را کجاست منزل کین رفتن و آمدن چہ حاصل

و چون امیر بیرون رفتند و ساعتی توقف کردند باز متخص خانہ آمدند دیدند کہ نان و آتش
 و گوشت بسیار کچتہ اند و ایشان بر جاتے نماز سجدہ کردند مر خدا سے را غر و جل مناجات می کردند
 و چون ہر از سجدہ بر آوردند حضرت امیر خواستند کہ از ایشان سوال کنند آن صالحہ این عبارت
 در میان آورد کہ اسے امیر امت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم را امتانے می باشند کہ بسبب
 دوستی و متابعت او بجایے می رسد کہ اگر مریم نبی شوند و لے صفات مریم ایشان حاصل می شود۔

کہ چندین پردہ ہا از ہر ساز بہت خدارا در دل ہر بندہ را بہت
 اذان روید گل و خارا ندرین باغ کہ ہم طوطیش می باید و ہم زاغ
 اگر بینی بدوشی کی مرن دم کہ ہم ابلیس می باید ہم آدم

و این قصہ ہم در کلام حق تعالی مذکور بہت و مشہور بہت۔ چون آن خادمۃ الفقرا و المساکین
 این عبارت در میان آوردند سید امیر حمزہ فرمودند کہ از ہمان زمان حق سبحانہ و تعالیٰ غم روزی

را از من برداشت سه

از لطف تو هیچ بنده تو امید نشد
مقبول تو جز مقبل جاوید نشد

مهرت بکلام ذره پیوست و
کان ذره به از هزار خورشید نشد

و هر آئینه هر که کار خود را بخدای تعولین می کند بیشک همه کار و بار او را خدای تعالی کفایت می کند چنانکه مشهور است و معروف است که یکوشیدن روزی زیاده نمی شود و امکان زیاده شدن هم نیست و بارها حضرت امیر حمزه می فرمودند این حدیث حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم را که مَنْ كَانَ لِلَّهِ كَانِ اللَّهُ لَهُ سَهْ

ز راه بے خبری گفت بوالقنولے دی
مرا چو دید که جز میل در وفا نبود

چه گفت گفت که چون روزگار می گذرد
ترا که وجه معاشی ز ما چو حساب نبود

جواب دادم و گفتم که این پیرس از من
اذان پیرس که او بنده خدا نبود

ترا که خدمت مخلوق می کنی نانی است
مرا که خدمت خالق کنم جز ترا نبود

و کسی که او را خدای تعالی به بندگی قبول فرماید همه دنیا و آنچه در دنیا است در جنبه این معنی گم می کند و هر که خدمت خدا را چنان کند که خودی را از میان بردارد حق سبحانه و تعالی

همه چیزها را طفیل او می گرداند سه

هر باد که از حضرت اله دهند
بے منت ساقی به سحرگاه دهند

خواهی که کمال معرفت دریابی
از خود بگذر تا بخدا راه دهند

نقل است که روزی از اکابر بخارا و جماعتی از اکابر و یکی بزیارت حضرت امیر حمزه

علیہ الرحمہ آمدہ بودند ہر یکے از خاطر خود چیزے مشخص کرده بودند کہ اگر امیر حمزہ را ولایت
 باشد ما را ما ہی بریان و گوشت بریان دیرتج و در پیش ما حاضر سازند. حضرت خواجہ محمد پارسا
 ہم در اینجا حاضر بودند و خاندان شاہ و ابوالقاسم و مولانا جلال الدین و ابکتوی فرمودہ کہ ما ما
 گریخ بریان می باید خواجہ محمد پارسا فرمودند کہ اسے فریزان دل خود را از یہا پاک دارید
 و ازین نیت در گذرید کہ نیک می باشد ایشان در نہ گذشتند و چون بکفرت امیر حمزہ رسیدند
 و منزل ایشان قرار گرفتند حضرت امیر حمزہ ما ہی بسیار و گریخ پختہ بہ پیش اکابر حاضر آوردند
 و در پیش ہر یکے طبعے بہا دند و خواجہ پارسا فرمودند کہ اسے براہ کہ شما ازین مخورید کہ لغیبہ
 شما در راہ راست بہت. بعد از ان حضرت امیر حمزہ کو سفندے در نظر اکابر آوردند و
 خواجہ محمد پارسا را فرمودند کہ اسے برادر شما خاندان شاہ را بفرمائید و مولانا جلال الدین
 را بگوئید کہ تا بجهت خود بریان سازند کہ ما بریان کردن و کتن نمی دانم و چون این حال
 را مشاہدہ کردند ہمہ غمگشتند. و چون آن ما ہی را بخوردند ہمہ را در اندرون در دست
 پیدا شد چنانکہ بے تحمل گشتند. و خواجہ پارسا از امیر سوال کردند کہ احوال این مردگان
 نوع گشتہ بہت. حضرت امیر فرمودند کہ چون ابادست انچہ میان تو و ماست سے

چونکہ اباد شرکت انچہ میان تو و ماست

گر ہمہ عالم فانی کہ خواب بہت رو بہت

بعد از ان خواجہ پارسا فرمودند کہ

انزول زہرا۔ بادشا می خواہم

انچہ از کرم تو من گدا می خواہم

من آمدہ ام از تو تو ترا می خواہم

ہر کس بہ در تو حاجتے می خواہد

این جماعت نزدیک آمدند کہ در معرض تلف افتادند بہ کرم عمیم خود ازین جماعت این گناہ را در گزرا نید۔ بعد ازان حضرت امیر فرمودند۔

طمع در جملہ سستی پائے سستی
چو دست از جملہ سستی راہ رستی
ہمیشہ نیک خواہ دوستان باش
بہ نیکی کوش وانکہ در امان باش
چو بدخواہی مکیں از عم بجاہی
بہ کس نیک خواہ از نیک خواہی

بعد ازان حضرت امیر فرمودند کہ ہر کہ دوستی فقرا می کند و از ایشان غیر رضا سے حق تعالی چیز دیگر می خواہند ہمان چیز را خدا سے تعالی بلا سے او می گرداند تا بعد ازین مانند این کار نہ کنند و در ولیشان را نہ رنجانند۔ ولکن تا مادامے کہ بر بیان نمی پزند در نمی گذریم۔ بعد ازان خواجہ پارسا فرمودند کہ اکنون بہ خیزید و بہ بیان بختن مشغول شوید کہ خاطر ایشان ہم چنین می خواہد۔ خاوند شاہ در خاطر گذرا نیدند کہ اینچار دستا است۔ و استعداد بر بیان بختن حاصل نمی شود۔ حضرت امیر در آمدند و فرمودند کہ اسے بر اورے

عقل امسال بار بایستے
شکر را نیز راہ بایستے

و لے ازین کار شمارا چارہ نیست۔ مشغول می باید شد۔ بعد ازان خاوند شاہ عاجز گشتند و گفتند کہ اسے محذوم دیگر باین مانند کار نہ کنیم و توبہ کہ دیم شما عفو فرمائید حضرت امیر فرمود
سوسے در ولیشان نیائی سست سست
تا نہ کو بتدا بچہ در رگما سے سست

بعد ازان حضرت امیر فاتحہ بخوانند و در ہمان ساعت ازان بے حضور می خلاص یافتند و ہم امیر فرمودند اسے بر اوران ہمچنین محلہا در ولیشان را یہ امتحان مر بچانید تا نہ رنجید

و اگر چه اینجا لو آئدہ مارا برج و مرجان سے

مرجان و محو اہش عسدر از لیس کہ بد کاری بود آذر دن کس

برنجامیدن کس مہست آسان بدست آورد لعل بنو دازان سان

سنان صبر بردر ویش کم زن پو مرہم می نسازی نیش کم زن

از براسے آنکہ شاید کہ درویش را خاطر بہ چاسے دیگر باشد وہ آن امور اقدام نوزند

نمود۔ وہ این سبب شمایے اعتقاد شوید۔ وہیے اعتقاد ہی در حق درویشان علا بہت

وزنار در حق درویشان بے اعتقاد مباحثید و بر کار ہاسے ایشان اعتراض مکنید

مگر نام شروعے باشد کہ در کوشش شرع اورا حجتے و برہائے باشد۔ بعد از ان اگر

اعتراض کنی شاید بل تمت بر خود نہی بہتر باشد کہ بر حال ایشان اعتراض کنی سے

انچہ بر طبع تو نیاید راست چون ندانستہ مگو کہ خطا ہست

باشد کہ در ضمن آن کار و سے چیزے باشد کہ لفظ ہر معلوم شانہ باشد۔

نقل ہست کہ روزے جماعتے از مریدان حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمہ بہ سفرے رفتہ بودند

بہ حبت تجارت۔ دزدان بیامند و ایشان را غارت کردند۔ آن جماعت بہ حضرت امیر

متوجہ شدند و چون ساعتے بگذشت آن دزدان بیامند و ہمہ چیر ہاسے ایشان بیامند

و بالیشان تسلیم نمودند و ازین جماعت پرسیدند کہ شمارا شیخے و مرشدے ہست۔ آن

جماعت فرمودند کہ آرسے ہست۔ آن دزدان گفتند کہ شیخ شمارا صورت چنین و چنان

ہست۔ آن مریدان گفتند ہست۔ آن دزدان گفتند کہ شما گواہ باشید کہ ما ہمہ

به شیخ شهابیت کرده ایم و ما همه مریدان ایشان شده ایم. و ازین کلمه توبه کرده ایم.
 شهابیت سلامت برود. شمارا برادر خود خوانده ایم. و چون ایشان ازان سفر مراجعت نمودند
 به حضرت امیر حمزه آمدند. ایشان پرسیدند که شمارا دزدان در راه تشویش نه داده باشند.
 ایشان گفتند که اسے مخدوم وقتے کہ بہت عالی شہابا ما باشد هیچ دزدے و بے بلکہ بر ما نظر نمی باید
 چه غم دیوار است را کہ باشد چو تو شہابا

چہ پاک از موج بحر آن را کہ باشد لوح کشتیبا
 حضرت امیر فرمودند کہ آن دزدان ہمہ توبہ کردند از معتقدان اینخانہ دان شدند.

نقل است کہ جماعتی از مریدان حضرت امیر حمزه علیہ الرحمہ یہ سفر سے رفقہ بودند و برب دریائے
 رسیدہ درستی درآمدند و چون بہ میانہ رسیدند کہ ناگاہ باد مخالف پیدا شد و نزدیک آمد کہ
 کشتی غرق شود. ناگاہ این مردمان توجہ بہ حضرت امیر کردند و پارہ صابون نذر امیر کردند
 درہمان زمان باد ساکت شد و کشتی بہ کنارہ رسید و مردم سلامت از دریا بیرون آمدند
 چون آن مردمان باز گشتند و بہ بخارا رسیدند و بہ حضرت امیر علیہ الرحمہ آمدند ناچہ گفتہ
 بودند ہمہ را نیاوردہ بودند حضرت امیر دوش مبارک خود را کشادہ باین مردم نمودند و گفتند
 اسے یاران ما صفت نمی خوریم شمایان ببینید کہ ہنوز سخنہا سے طناب از کتف مانہ رفقہ است
 آن جماعت برخواستند و ناچہ گفتہ بودند بہ تمام و کمال بیاورند و توبہ کردند. بعد ازان حضرت
 امیر فرمودند کہ سے

چو بارے قادی نگہ دار پائے

کہ یک بار دیگر نہ نگر دز جلتے

.....
 زشتہ بہت دست دعا نگہ دار

مرد با میر رشتہ یار دیگر میاوا کہ دیگر کند رشتہ سر.....
 از انجملہ دامن مہیشاند گفت حق از بہر باطل نشاید نہفت

بعد ازان حضرت امیر فرمودند کہ اسے غزیران مارا مقصود آن بہت کہ فردا سے قیامت
 شہاد در نبیاد بد فعلان نہ برانگیزا منڈ و از دروغ گویان نہ گردا منڈ۔
 نقل بہت کہ روزے از مریدان سید امیر حمزہ علیہ الرحمۃ بہ سفر رفتہ بودند و در میان
 کوہسار فرود آمدند۔ مرکبان و یکے غلام ایشان را از دان بردند و ہر چند طلبیدند نیا
 فی الحال متوجہ بہ میر حمزہ شدند و پارہ از گرنج نڈ را میر کردند۔ چون ساعتی بگذشت
 ہمہ را بیاقتند مرکب را با بار نیاقتند۔ چون بھار رسیدند در کاروان سرائے
 قرار گرفتند و امید منقطع کردند۔ چون شب شد در دست در آمد۔ چون پارہ از شب
 بگذشت آواز مرکب بگوش ایشان در آمد و چون برخاستند دیدند کہ مرکب سلامت
 با بار آمدہ است و بیچ چیز از وسے غایب نہ شدہ۔ چون بدید کاروان سرائے رسیدند،
 دیدند کہ سرائے بان گریان شدہ است باز پرسدند کہ سبب گریہ چیست سرائے بان گفت
 چنین مردے رسید و دست برد زدن فی الحال کشادہ گردید من بر ایشان سلام کردم
 مر جواب دادند و گفتند زہنار یا کس گو۔ و نان بانی بود برد کاروان سرائے او نیز
 تقریری کرد کہ چنین مردے خوش قد سے بہ این نوع و بہ این صفت بیامند من نیز دیدہ
 بودم۔ آن مریدان گفتند کہ بہ این صفت کہ شامی گوئید ایشان حضرت امیر حمزہ اند۔
 کہ شیخ مابند و ما بہیت بہ ایشان داریم۔ و چون از انجا باز گشتند بکاروان سرائے

رسیدند۔ ہر اسے یان و نان بہ الیشان آمدند و حضرت امیر را دریا افتند و بیعت بہ امیر
 کردند و چون آن نذر ہا کہ بودند بہ نزدیک امیر بہنادند امیر علیہ الرحمۃ فرمودند کہ یک
 شبانہ روز پادریانی الیشان کردہ ایم تا این فرد ما را دادہ اند و ما مردمان محنت خواہ
 نہ ایم۔ ما را مفت نمی دہند۔ وہم حضرت امیر می فرمودند کہ از شریعت بہ رخصت عمل کنند
 اورا بہ بازار برند و بفروشند کہ از وہے بیچ کارے نیاید سہ

تا بردر مصطفیٰ سیانی ہرگز بہ در صفا سیانی

و امثال این بسیار گفتہ اند اگر بہ شرح آن مشغول می شوم بہ طول می انجامد۔
 نقل است کہ روزے مردے پریشان کارے بحضرت امیر علیہ الرحمۃ بیعت کردہ بود۔
 بعد از مدتے آن مرخواست کہ یہ آن کار نام شروع اشتغال نماید تا گاہ آوازے شود کہ ہی
 بہ این کار دست مکن۔ و چون برخاست ہر چند تفحص کرد بیچ کس را نیافت و باز بہمان کار
 نام شروع خواست کہ عمل نماید باز بہمان صفت آوازے شنید کہ اگر یہ این نام شروع دست
 می کنی الم بیانی۔ برخاست ہر چند احتیاط کرد بیچ ذاتے را نیافت۔ با خود اندیشہ کرد کہ
 نہ کنم۔ و چون ساعتے گذشت باز بہمان کار نام شروع شروع نمود۔ بعد از ان آواز پیدا شد
 دستے پیدا شد و برگردن او چنان زد کہ آن مرد مدت سہ ماہ صاحب فراس گشتہ بود۔
 و حال آنکہ این مرد در کہ مینہ بود و حضرت امیر در بخارا۔ چون صحت یافت بحضرت امیر
 آمد۔ حضرت امیر فرمودند کہ اگر یہ این مابعد کاری کردے ہلاک می گشتے سہ
 میان بخدمت شریعت ز جان دل در بند بدوش مگر از دوزخ نجات بود

نقل ہے کہ روزے حضرت سید امیر حمزہ علیہ الرحمۃ در موضع سماسی بودند بجا عنے از سالکان و ساکنان آن دیار در نظر امیر جمع شدہ بودند و حضرت امیر علیہ الرحمۃ بمعرفت مشغول بودند دران میان معرفت حضرت امیر کی غضب کردند لبیر عصاے خود اشارتے فرمودند حاضران ازین غضب تعجب کردند۔ حضرت امیر فرمودند کہ لے یاران یکے از نسبت ما دران دیار گرگ دیوانہ می خواست کہ بگیرد اورانہ گذارتم و بکشمیم بجنایت پروردگار خود۔ یکے از مردمان بے اعتقاد دران میان بود گفت کہ زہے مجال کارے کہ کسے در سماسی بخار باشد و سخن از سوخاے بگوید۔ امیر فرمودند سہ

از پئے صاحب نظران بہت کار بے خیران را چہ عجم روزگار
دہین کہ این شخص در خاطر خود این سخن را گذرانید فی الحال شکم او آکامسید و نزدیک
بہ ہلاکت رسید سہ

این سخن با دلت نہ یا قالب دین سخن با سرت نہ یا دستار
و چون آن بے اعتبار بر ہر حوت خود بر رسید دانست کہ بدگفتہ ام کہ اولیائے خدا تعالی
ازین حال خالی نہ باشند و گفت کہ مرا بہ نزدیک سید امیر حمزہ سیرید حضرت امیر حمزہ در مراقبہ
بودند سر پر آوردند و گفتند سہ

دل نگہ دارید اسے بے حاصل	در حضور حضرت صاحب دلان
ہاں لے نادان بیدانکہ دانند	بدمی کئی و لطیف می خوانند
در روے زمین..... تری	تا زیر زمین روے نگر دانند

اسے نادان دانستہ و آگاہ یا شہ کھدے خود مل را بندگانی باشند کہ از شرق تا بحر
عالم بہ یک چشم زدن سیر می کنند تو چہ گمان می بری کہ این بساط عالی بہت۔ اکنون تو برو
دیکے گو سفندے بمزار متبرک حضرت خواجہ محمد با یا سما سومی دلوئے بساز تا ازین بیمار کا
خلاص یابی کہ ترا بروح الیشان حوالہ کر دیم۔ ہاں زمان گو سفندے بیاورد۔ و چنانکہ
فرمودہ بودند بگرد حق سبحانہ و تعالیٰ ہاں زمانش صحت کرامت فرمود۔ ہاں روز بہ
سوخارے آمدند و آن شخص ہم بہ الیشان آمدہ بود و آن قصہ گرگ ہم چنان واقع
بودہ کہ امیر فرمودہ بودند و ہاں ساعت گرگ را کشتہ بودند۔ و چون آن مرد آن
حال را بیدید تو بہ کرد و از مردان را بہ حق تعالیٰ گردیدہ

اے بے تو حرام زندگانی خوبے تو کد ام زندگانی

ہر زندگی کہ بے تو باشد مرگیت بنام زندگانی

نقل بہت کہ روزے حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمہ گذرا الیشان بہ شلاق عندا فادہ
بود کہ یکے از قریہ بخارا بہت و مردمان انجا از معتقدان الیشان بودند۔ چون خبر یافتند کہ
حضرت امیر ازین رہ می گذرند ہمہ مردم بہ پیشوائی امیر علیہ الرحمہ بیرون آمدند بہ لمح آنکہ
حضرت امیر فرود آیند کہ زمستان بودہ بہت۔ و ہوا بغایت سرد بود۔ چون بنزدیک حضرت
امیر رسیدند درخواست کردند کہ اگر حضرت فرود آیند غایت لطفت خواہد بود۔ حضرت امیر فرمود
اگر ہمیزم خشک یافت می شود فرود آییم۔ و اگر یافت نمی شود نمی فرود آییم۔ آن مردمان
فرمودند کہ ہمیزم خشک یافت نمی شود بجز آنکہ بر سر قرار یک درخت لوت خشک بہت۔

دیکھیں، پیچ کس ازان درخت مجال ندارد کہ یکے دندان کاہ آہی بگیرد۔ حضرت امیر فرمودند کہ زود بروید و تمام شاخہا سے دے را بشکنید کہ دے در بہار مہتر می شود۔ چون اہل ازت یافتند تمام شاخہا سے دے را بشکستند و بیاد دند و آن درخت در بہان بہار چنان بزم شد کہ گویا ہرگز خشک بودہ است۔ بہ فرمان خدا سے غوہل نیز ہم مہتر است سے

درخت مہتر داند قدر باران تو خشکی قدر باران را چہ دانی

نقل است کہ وقتے ہم چنین واقع شدہ بود کہ مدت سے شبانہ روز باران آمدہ بود و مہتر می آمد و جماعتے از مردمان بہمان دیار ایشان بہ نزدیک حضرت آمدند و التماس کر دند کہ لے محذوم سے شبانہ روز بہت کہ باران می آید و پیچ ساکن نمی شود۔ اگر شما عنایت فرمائید و دعا کنید یا شد کہ بہرکت شما باران ساکن شود دمارا یقین است کہ دعا سے شما نزدیک خدا سے تعالیٰ روئی شود حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمہ فرمودند کہ اسے عزیزان وقتیکہ وقت ایستادن باران می شود خود بہ خود بخوابد ایستاد۔ آن مردمان فرمودند کہ لے محذوم ماہمہ مردمان فقرا و اوائیم و در تشویشیم اگر شما این عنایت فرمائید ماہمہ ازین تشویش خلاص یائیم و چون بسے مبالغہ کر دند حضرت امیر فرمودند کہ یکے خادم خود را کہ بیرون شو و باران را بگو کہ تا ساکن شود۔ چون خادم بیرون شد ہوا یکشاد و روشن گشت سے

لے مقصد بہت بلندان مقصود دل نیاز مندان

و ہم چنین است ہر کہ کار خدا سے را غوہل بظاہر و بیاطن می کند او در خاطر دارد و ہمچنانکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند من کان یثد کان اللہ قد صد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

نقل است کہ روزے حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمۃ یومی رفتند و چون بر کوہ بابائے دومی
رسیدند کہ بہ ناگاہ ابرے بغایت سہمگین از طرف قبلہ بیرون آمد چنانکہ ہوا مار یک شد و
باران باریدن گرفت و رعد و برق صحن آغاز کرد و ہمہ مردمان در ہم شدند کہ مگر قیامت
خواہد شد

سار یہ ہوا شد و زنگاری گشت لے دوست بیا و بگڈ لالان ہر چہ گشت

گر عسزیم و فاداری اینک دل دیجان در عزم جفا داری اینک سر و طشت

د چون حضرت امیر دیدند کہ احوال مردمان دگرگون شد و سے خود را بسوئے قبلہ گردانیدند

و بدعا مشغول شدند و یہ انگشت اشارت کردند ہمان زمان ابرہہ دو پارہ شد بعضے

بہ طرف شمال و بعضے بہ طرف جنوب رواں شد و ہوا بکشد و روشن گشت۔ بعد ازان حضرت

امیر فرمودند کہ اسے یاران کہ اگر شامی خواہمید کہ ہمہ کار شمار راست شود می باید کہ یک

قدم بلکہ یک دم بے زبان خداے تعالیٰ نیامشید۔ و یک قدم از شریعت محمدی بیرون

نہنید و ترک نفس و ہوا بکنید و رخصتے خود را فرو گذارید و رخصتے حق تعالیٰ را طلب

کنید تا دولت آخرت بیا بید۔ چنانکہ در قرآن مذکور است قوله تعالیٰ وَ اَمَّا مَنْ مَنَّا

مَقَامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ۔

تا کم نہ شوی و کمتر از کمتر شوی در مجلس عاشقان تو محرم نہ شوی

تا روشدہ جہدہ عالم نہ شوی اندر صفت خاصان تو محرم نہ شوی

نقل است کہ روزے خواجہ محمد پارسا با جاعتے بیدین حضرت امیر حمزہ آمدہ بودند و چون

شام در دست در آمدہ خواجہ را در خاطر آمد کہ اگر نیکی از مریدان امیر بودے تا یا وے صحبت داشتے چه خوش بودے و چون خواجہ محمد را این در خاطر بگذشت حضرت امیر زاویہ قلو ت بودند مرکی خادم خود را فرمودند کہ زود بیرون شو محمد خواجہ تشلاق غزالی را طلب کن۔ خادم بیرون رفت و سہ بار محمد خواجہ بگفت ہنوز در خانہ نہ نشستہ بود کہ محمد خواجہ از در درآمد و سلام کردند حضرت امیر فرمودند کہ اے خواجہ در جماعت خانہ خواجہ محمد پارسا آمدہ اند بروید و بالیشان صحبت دارید و چون بہ نزدیک خواجہ درآمد خواجہ فرمودند کہ شما از تشلاق عذرا چه وقت بیرون آمدہ اید محمد خواجہ فرمودند کہ ہمین زمان بود کہ آواز آمد کہ اے محمد خواجہ ترا امیر می طلبید و طلب می کنند چون چشم خود را فراز کردم دیکشادمین خوشین را درین مقام می بینم۔ و چون خواجہ این حال را مشاہدہ کردند بہ کمال حال ایشان معترفت شدند تا بدانی کہ مریدان را و معتقدان این خاندان را این مقدار قرب و منزلت بہت دینہار بے اعتقاد نباشی تا خود را در ورطہ ہلاکت و ملالت نیندازی۔

لقل بہت کہ روزے مولانا کمال الدین پیر میدانی رحمۃ اللہ علیہ بیدین حضرت امیر حمزہ آمدہ بودند و ایشان را یکے فرزند بودہ دآن فرزند شاد محمد نام بود یا خود آوردہ بودند و چون در جماعت خانہ حضرت امیر حمزہ درآمد پارسے این فرزند بفرید و بقیان در نشوے جماعت خانہ۔ مولانا فرمودند زود بر خیزید حضرت امیر فرمودند کہ اے مولانا این فرزند شما در خانہ دان ما افتاد و در خاندان در و ایشان افتادون مبارک می باشد و نشان نیک بختی بہت۔

آزاد بنده کہ قبول دے شود خرم تنے کہ خاک رہ کالمے شود

ناچلہ ہر کہ خط فرمان است کالمے آسے ہمیں کہ ہمت او کالمے شود

و بعد ازان کہ مولانا ز اوقات رسیدند خدمت شاہ محمد را ذوق آن شد کہ بزیا ر خانہ کعبہ
 بروند و چون بہ ولایت ہری رسیدند ایشان را ملاقات بحضرت شیخ زین الدین حسانی
 افتاد قدس الشہرہ و صید دل ایشان بہ کمند محبت شیخ گرفتار شد و مدتے بہ ملازمت
 حضرت شیخ می بودند و ہفت یا ر لطوات خانہ کعبہ رفتہ بودند و درین مدت چند بار
 حضرت شیخ فرمودند مرا این شیخ شاہ را کہ اسے شیخ شاہ شمارا کہ خدا می یاید شد و چند بار
 کار کہ خدا تی ایشان بجاسے رسیدہ بود کہ موقوف بہ خطبہ نکاح ماندہ بود بے واسطہ آن کار
 بر طرف گشت تا وقتے کہ شیخ شاہ را ذوق بخاراد را افتاد از حضرت شیخ اجازت حاصل کردند
 وہ بخارا آمدند و از بہرہاے امیر کلان کہ فرزند برہان بودند نسبت افتاد بہ بہان نفس امیر علیہ الرحمۃ
 نقل بہت کہ روزے یکے از مریدان حضرت امیر حمزہ را اشترے در لاسے افتادہ بود
 ہر چند ہمد کہ دند بیرون نہ توانستند آورد تا وقتے کہ ماخر گشتند و نزدیک آمد کہ شتر
 ہلاک شود۔ متوجہ بہ حضرت امیر علیہ الرحمۃ گشتند و زمانے در فکر رفتہ کہ بنا گاہ بے واسطہ
 شتر از لاسے بیرون افتاد و آن زمان حضرت امیر در جماعت خانہ با جماعتے در معرفت
 بودند کہ بنا گاہ بہ سر عصاے خود اشارتے عملہ کردند حاضران متحیر بماندند حضرت امیر
 فرمودند کہ فلان کسں مارا اشتر در لاسے ماندہ بود بعنایت حق سبحانہ تعالیٰ آن را از لاسے
 بیرون آوردیم۔ بہان زمان بتوشند و چون آن مرد آمد بہان زمان این چنین واقع شدہ بود

امرار ازل را نه تو دانی و نه من
 این حیرت معما نه تو خوانی و نه من
 باشد پس پرده گفتگو سے من تو
 چون پرده بمفتدنه تو مانی و نه من

نقل است که روزی حضرت سید امیر حمزه را ذوق آن شد که به لایت کر مینه برودند قضا را
 گذر به موضع طوالیس افتاد و یکی از معتقدان ایشان بر سر راه پالیز کشته بود و پالیز را
 جو سے می کشید که حضرت امیر رسیدند۔ چون حضرت امیر را دید به قدمه های ایشان افتاد
 و عرض نمود که ای مخدوم من این فالیز را به آن تبت کاشته ام که خرپزه که بیزد به حضرت شما
 بیرون و آنے کاش که خرپزه بچته بود سے تا به پیش شما آورد سے۔ امیر فرمودند که مالقد را
 نسبتی نمی سازم می باید که تو در آئی و ازین خرپزه بچته بیرون آری۔ آن مرد گفت که ای
 مخدوم این پالیز هنوز سحر می دارد و خرپزه از کجا یاقوت شود۔ حضرت امیر فرمودند که ترا
 هیچ چاره نیست می باید که در آئی و خرپزه بیرون آری۔ آن مرد قدم به پالیز در نهاد و
 دید که به فرمان حق سبحانه تعالی همان مقدار خرپزه زرد شده بود که هیچ نهایت نه دارد حضرت
 امیر فرمودند که خرپزه هارا بیرون آرید که مارا فرصت الیتا دن نیست۔ آن مرد را تا مجالش بود
 خرپزه بیرون آورد و حضرت امیر علیه الرحمه و جماعته که بالیشان بودند از آن خرپزه سیر خوردند
 و خرپزه همان نوع بجای خود الیتا ده و آن مرد پالیز یان می گوید که ما مردمان فقرا سوال بودیم
 همان نفس حضرت امیر همان مقدار برکت دیدیم که آن را غایت و نهایت نبود و ما نیز چنان خوش تبت
 گشتیم که از طرب دنیا بدگی سے محتاج نه ماندیم سے

هر جا قدم اهل سعادت درون شود
 آید صفا و در و کدورت برود شود

نقل است کہ روزے کے شیخ بہ نزدیک حضرت امیر حمزہ آمد و از ایشان سوال کرد کہ چون بہت کہ
در خاندان شمارم خلوت نشستن نمی باشد۔ حضرت امیر علیہ الرحمہ فرمودند کہ خلوت را ہم صحبت می باید
کہ تا ما دی پشتمیم۔ آن عزیز فرمود کہ اسے امیر ما اگر خلوت می نشینید من نیز با شما می نشینم۔ حضرت امیر
فرمودند شاہ نوزع می نشینید۔ آن عزیز فرمود کہ کیے کوزہ آبی می در آریم و چیل مویر می گیریم و چیل
روز بہ این آب و بدین مویر اوقات می گذاریم۔ حضرت امیر فرمودند کہ خلوت خاندان ما نوزع
دیگر است۔ آن عزیز فرمود کہ خلوت شما بچہ نوزع می باشد۔ حضرت امیر فرمودند کہ اولاً طہارت می
سازیم و ہر روز کیے گو سفند سے بہ تمام و کمال می توہیم و بہمان طہارت روز اول چیل روز
نماز می کنیم و بطہارت دیگر احتیاط نمی باشد۔ آن مرد گفت کہ بارسے دعوی را بہ ہم کہ
معنی بہت یاسے۔ آن عزیز فرمود کہ ما ہم برین نوزع می توہیم نشست۔ حضرت امیر فرمودند
دو گو سفند سیاہی ساختہ باشند و بہ خلوت در آمدند و گو سفند را بخوردند و گو سفند دیگر
بہ نزدیک آن شیخ بماندند۔ چون آن عزیز ریلے اذان گو سفند بخوردہ در شکم او چنان درد
پیدا شد کہ از خود بیخود گشت و بہوش شد۔ چون بعد از زمانے بہوش آمد بعد ما
حضرت افتاد و توبہ کرد۔ و حضرت امیر بہمان صفت مدت ہفت شبانہ روز نشستہ
بودند و آن شیخ و بعضے مردان بہمان دیار آمدند و از حضرت امیر درخواست کردند کہ بہر
آئیند پتہ کس را قوت این ملازمت قسمت۔ بعد ازان حضرت فرمودند کہ اسے یاران ما
می خواستیم کہ یک چلہ براریم شما ما نہ گذاشتید و بہر خواست تمام بیرون آمدند۔ و کمال
ایشان را نہایت نبودہ۔

واذکالات سید امیر عمر رضی اللہ عنہ کہ برادر خورد و ترا میر حمزہ بودند ان ^{سے} وقتے در ولایت نسفت پالیز کاشتہ بودند و پالیز را کچن نزدیک شدہ بود و آب دوران ولایت کم می باشد تا وقتے کہ خداوند تبارک و تعالیٰ دہد مردمان آن دیار ہمہ اتفاق کردند۔ اول آب را پالیز حضرت امیر عمر می مانیم و پالیز ایشان را آب می دہم و بعد از ان در میان خود قسمت می کنیم مگر کہ یک شخصے بہ آن رضانہ داد۔ چون آن مردمان آب را پالیز حضرت امیر رسانیدند آن شخص آمد و گفت کہ بر آمدن آب اعتماد نیست و آب را از پالیز امیر عمر برداشت۔ آن مردمان می خواستند کہ اورا منع فرمایند حضرت امیر عمر فرمودند کہ اسے یاران شما حاضر ہائے خود را ازین سبب مشغول نہ دارید کہ این آب آتشی است می کند و چون نمی ماند بمانید کہ بسوزد۔ چون آن مردمان این نفس امارت بشنیدند ہمہ بر خود بیزیدند و چند مرد را در خواست کردند آن مرد گفت ہر چہ بادا بادمن این آب را نمی گذارم و ہمہ مردمان ازین حال پریشان گشتند۔ حضرت امیر علیہ الرحمۃ ہمہ مردمان را اجازت دادند کہ مانع نہ شوید۔ و چون مردمان می رفتند حضرت امیر گذاشتند و ایشان ہم بر رفتند

زبان خویش و سود خلق حبستند

ز خود شیب ز بیگانہ ہنر دید

دوائے خلق و در خویش حبستند

سعادت ما کجا ہر بے خبر یافت

ہمہ آزادگان از رختہ حبستند

ہنرمندے کہ راہ پا و سر دید

حکیمانے کہ دورانہش گشتند

درخت بارکش چون بیخ ویر یافت

و چون شب در دست درآمد غلام آن شخص بہ ہمت پختن طعام لطلب آتش بیرون
آمدہ بود و چون آتش بہ نزدیک درخانہ رسانید بر درخانہ اوسباتے بودہ و آتش
بہ سیات رسید و چون سباطہ آتش در گرفت و خانہ اوسوختہ شد بہ تمام و کمال۔ و چون
این حال واقع شد این مرد درخانہ نمود۔ چون بیامد و این حال را مشاہدہ کرد پر کردہ
خود لشیان شد و بر سر جوف خود رسید۔ اکنون دانست کہ بد کردہ است در پائے مردمان
اقتادہ گفت کہ اے یاران اگر شما تدارک این کار نمی کنید کار من ازین خواب تر شود۔
و آن مرد مع مردمان بہ طلب حضرت امیر علیہ الرحمہ روان شدند۔ امیر عمر را در سفلہ کہنہ یافتند
کہ در یک ویرانہ مستغرق گشتہ اند و متوجہ قبلہ شدہ اند۔ چون این جماعت آمدند حضرت
روسے بہ لشیان کردند و گفتند کہ اے یاران مای خود ستم کہ این پالیز قوت طاعت مطیعان
گردد چون راضی نہ شدید فدائے شہادت و لیکن این قدر باید دانست کہ دل بدست آوردن
کار آسان نیست وہیں کہ تا از خود گذشتہ و بہ مراد خود مشغول نہ شدے بہ مقصود رسیدے

تا دل دوستان بدست آری بوستان پذیر فروختہ بہ

در دمند ہزار آن مشوید کہ یکے راز خود بر خبانید

و چون برنجانیدن و بے رضا دادی خود را رنجیدہ می گردانی چنانکہ حق تعالی در کلام
مجید خود فرمودہ است۔ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَذْنِهِ۔ و قطب ہروی جابر
بن عبد اللہ الفزاری درین معنی ہم اشارتے فرمودہ است کہ چون گا در اوقت سر بریدن
می شود بر خرمین این طائفہ می گذارند و چون نزدیان را وقت سوختن می شود بر دیوار این

طائفہ می تہند و چون یکے را می اندازید بر این طائفہ می در اندازید و ہر کرا دیدہ باطن مینا
بود یہ این طائفہ معترض تہی شود

تا بنیاد را بہ چشم باطن چہ خبر وز عیبہ وادکر

واندر ہمہ عمر خود بخوردی کاہے گز لذت لوزینہ نداشتے چہ خبر

و این واسطہ آن بہت کہ چشم دل اورا کور گردانیدہ اند۔ و لے بدانید کہ اگر ہمہ اولیاد اللہ
در حیات خود ولایت و کرامت نمودہ اند و از ایشان ظاہر شدہ است۔ اما این فقیر را در خاطر
بعد از وفات خود کرامت و ولایت نماید از برے آنکہ کرامت نمودن روانیست۔ بلکہ پوشیدہ
داشتن آن واجب بہت و اگر لے اختیار و وجود آید روا باشد بلکہ پوشیدہ داشتن بہتر باشد
نقل است کہ یکے مردے از مردیان سید عمر رحمت اللہ علیہ در موضع

کثر تھے بود۔ حال آنکہ آن مرد دعوتے عظیم ساختہ بود و حضرت امیر را طلب کردہ بود
و مردمان موضع خود را ہم طلب کردہ یکے ازان مردمان پیش زبان گفت مرا این صاحب
دعوت را کہ تو چہ مقدار از براسے امیر عمر رنج بری ایچ یار از ایشان دلایتے دیدہ یا
آن مرد گفت مرا حد این بہت کہ از ایشان بدین نوع چیزے طلب کتم و مرا ایچ در خاطر
نہی آید و مرا بخدمت خود کار بہت ہے

انکم چو قبول می کتدیار لے مردی دیدہ مردی کن

آن مرد گفت اگر تو نہی خواہی مرا می باید کہ از براسے ما انگور عملی کاکی تازہ بیارند
تا ازان بخوریم و بعد ازان بہ نزدیک امیر عمر آمد و نشست۔ حال آنکہ زمستان بود

وہو البتہ تیرا پورا امیر عمر مراد خداوند خانہ را فرمودند کہ زود در باغ شود از
 دو قطار باغ بگذرد و بر سر قطار بسویم شود آن آتش کہ بر قطار بہت بردارد و آن
 مقدار کہ می توان آورد انگور بسیار بتا این مردمان بخورند۔ و چون آن مرد بہ آن امر
 اقدام نمود و بہمان نشانے رفت بہان مقدار انگور آورد کہ حاضران متحیر بماندند۔ امیر
 فرمودند کہ شما انگور بخورید و خود از خانہ بیرون آمدند و بہان بسو خاری رسیدند۔
 و بعد از ان ہر چند امیر را طلبیدند نیافتند و چون بسو خاری رسیدند دیدند کہ امیر
 آنجا نشسته اند۔ آن مرد صاحب دعوت فرمود کہ اسے مخدوم دعوت مہیا گشتہ بہت
 دہمہ مردمان منتظر بقدم شما ہستند۔ حضرت امیر فرمودند کہ بروید ان دعوت ہمارا نگاہ
 دارید کہ ما فردا آنجا خواہم رفت و چون مردمان برقتند آن مرد بہان شب ببرد و چون
 روز شد صاحبش ہم ببرد۔ بعد از ان امیر رفتند و نماز جنازہ او بگذاروند۔ باید کہ نزد
 اولیا اللہ دل خود را نگاہ دارید۔ اسے بے حاصلان در صغوری حضرت صاحب دلان
 مودب باشید۔ نیز استاد می گوید سہ

می کوش ز خود کہ خاطرے نہ آزاری

اسے آنک ز مشک نافہ بر خورداری

از عمر از ان نیافت بر خورداری

گل قاصد آزار دل بلبل بود

نقل بہت کہ روزے حضرت امیر رحمۃ اللہ علیہ در شہر کیش بودند کہ یکے مرد سے بہ نزد

حضرت امیر آمد و گفت اسے مخدوم از تراک از مریدان اسماعیل اتا جمع شدہ اند

و انواع نامشروعات در میان ایشان در وجودی آید۔ شما ایشان را منع بفرمائید

و حال آنکہ این خبر کبندہ از ان قوم بودہ۔ و آن جماعت اتفاق کردہ بودند کہ اگر سید عمر بہ نزدیک مای آیند ما ایشان را شہید بکنیم و خون بہا سے ایشان را ہم سید تیم۔ و چون حضرت امیر عمر علیہ الرحمہ خبر نامشروع شنید تدبیرے توقف روان شدند و هیچ کس دیگر با ایشان ہمراہ نہ بود۔ مگر یک کس آواز دہ شہاب الدین بود۔ ادرا امیر نیک بخت می گفتند و آن دیر را ہم دہ جاوہ داران می گفتند۔ آن نیک بخت فرمود کہ بے محذورم آن مردمان اگر چه در ولایت مسلمانند لیکن مسلمانان را نیک بینی دانند۔ و بغایت انبوه اند تا باشد کہ شمارا الہی رسانند۔ حضرت امیر فرمودند کہ ایشان چند کسے باشند۔ آن مرد فرمود کہ اگر جمع شوند ہزار کس بیشتر باشند و اللہ اعلم۔ حضرت امیر فرمودند کہ

گر با تو بود عنایت حق از خشم ہزار صد میندیش
یا پنجہ شیر چخبہ می زن در کام ننگ و مار زن ایشان

اے عرب اگر عنایت خدا سے تعالیٰ با ما یار است از انبوه ہے ایشان هیچ پاک ندایم چنانکہ آن قطب ہروی خواجہ عبداللہ الفزاری رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ اند کہ چون راہ پاک از مدعی چہ پاک۔ و چون سید عمر در میان آن مبتدعان درآمدند آن جماعت ہمہ متوجہ امیر شدند و رئیس ایشان خواست کہ تادست در گریبان امیر زند امیر دست اورا بہ سوسے پشت اور دند و گفتند کہ اے نامرد ہر دو دست تو خشک بود تا پیش ازین چنین عمل نہ کنی فی الحال ہر دو دست اور پشت چسپیدہ شد و آن

بتدعان متحیر پانڈند و در قدمائے حضرت اقتادند در و بر خاک قدم امیر می مالیدند۔
 و توبہ و تاروی می کردند و از راه ضلالت بازگشتند۔ بعد ازان امیر فرمودند کہ دستہا بعد
 از سہ روز دیگر نیک می شود اگر شما یہ اخلاص توبہ می کنید۔ بعد از گذشتن سہ روز حضرت
 امیر علیہ الرحمہ دعا کردند خدا سے تبارک و تعالیٰ دستہا سے اورا چنان گردانید کہ اول بود۔

اگر تیغ عالم بہ جنبہ زجاسے دیدہ کسے تا نخواہد خدائے

تا بدانی کہ ہر کہ فرمان خدائے را غرض حل یہ اخلاص می کند و متابعت رسول اللہ را علیہ
 الصلوٰۃ و السلام بہ طریقہ اخلاص می کند از ہمہ مہالک خلاص می یابد و دعائے او ہرگز
 رد نمی شود۔ ہمہ کارہا سے اورا خدا سے تعالیٰ چنان کفایت می کند کہ او می خواہد چنانکہ
 حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ اند۔ من کان باللہ کان اللہ لہ۔

نقل است کہ حضرت امیر عمر در دہ آہن بجوار رحمت حق تعالیٰ خرامیدہ بودند بسال شہت
 و سہ از ہجرت نبوی علیہ السلام و بعد از یک سال واللہ علم ایشان را بہ بخارا آوردند
 و بجوار حضرت امیر بزرگ تسلیم نمودند و آن قومے کہ ایشان را آوردہ بودند ہمان چوب یا
 بر سر قبر ایشان علی ہنادرہ بودند۔ آن چوب سبز شدہ و شاخہا بر آوردہ بود۔ ہمہ مردم
 بہ نظارہ آن چوب می آمدند سیکے ازان مردمان در تک آن درخت پناہ ساخت
 و آب ریخت در ہمان وقت خشک گشت و آب ریزندہ نیز کور شد۔ و یک عزیزے حضرت
 عمر را رحمۃ اللہ علیہ در خواب دید ایشان فرمودند کہ چرا گذاشتید کہ در تک آن درخت
 آب ریزد۔ اگر آب نہ ریختے ہرگز خشک نمی شدے۔ اگر از ہمہ اوصاف ایشان را تقریر

کنیم و بحال حال ایشان مشغول شویم عشرے از عشران نہ کردہ باشیم۔ بار این مقدار اکتفا کردہ شد تا یادگار ماند مرقدان را۔ و معلوم گردد کہ کاتب این مسودہ مولانا وسیدنا حضرت شہاب الدین بودہ اندر رحمۃ اللہ علیہ کہ نمبرہ حضرت سید امیر حمزہ بودند رحمۃ اللہ علیہ۔ و بہ حقیقت فرزندان کسے می باشد کہ در ہمہ احوال و اعمال بہ متابعت ایشان باشد۔

نقل است کہ یکے از فرزندان کوک اتابا روزے با جماعتے بہ رباط حضرت امیر کلال علیہ الرحمۃ آمدند و آن عزیز یکے فرزندے خورد بود۔ چون حضرت امیرین جماعت را در همان خانہ قرار دادہ بودند۔ بعد ازان بر خاستہ فرمودند کہ زود طعام مہیا سازید کہ روز بیگاہ است۔ چون طعام مہیا گشت خادم مر حضرت را فرمود کہ چہ اجازت می دہید تا طعام بیاریم۔ حضرت امیر فرمودند کہ یک زمان توقف بکنید تا من بروم و بہ بنیم۔ امیر بہ طرف مطبخ روان شدند آن فرزند خورد اتابا امیر مطبخ امیر یکے و دیگرے در غایت خوردی نہادند۔ آن فرزند با خود گفت ایچہ درین دیگ است مرا و پدر مرا بس نمی آید و این مردمان دیگر ہر یک گرسنہ خواہد ماند۔ بعد ازان حضرت امیر فرمودند مر خادم را کہ اولاً یکے کاسہ آش ما می کشیم بعد ازان دیگر شما بدانید۔ و چون امیر بسم اللہ الرحمن الرحیم گفتند و یکے کاسہ آش بکشیدند و سفرہ را روان ساختند آن سپہر حضرت امیر را فرمودند کہ شمارا چنان کہ می باید طعام بخورید۔ همان مقدار نان و آش آمدہ است کہ بیچ کمی نبودہ است۔ و

اذان یک دیگر پیچ کم نہ شدہ بود۔ و تہذیب نان چنان پڑ بود گویا از دسے
 نیم تائے بیرون نیاوردہ بودند۔ چون پسر آن چنان بید برخواست و بہ
 نزدیک پدر خود آمد و گفت اسے اتا بی دیگر چنان خورد ہست کہ اگر کسے آن
 دیگر را بہ بنید و کس طعام آن دیگر را بہزار سعی اگر میر شونہ۔ و این مقدار
 طعام کہ در تہذیب آوردہ اند اذان دیگر گویا یکے کاسہ آتش بیرون نیاوردہ اند
 و این مقدار نان کہ بہ نزدیک شما آوردہ اند ہنوز آن تہذیب اذان استادہ است۔
 و معلوم نیست کہ ازین تہذیبیکے تانان بیرون آوردہ باشد یا نہ۔ چون اتا این سخن
 راستیدند بہ این جماعت برخواستند بہ مطیع حضرت امیر علیہ الرحمۃ آمدند و از حضرت
 امیر التماس کردند کہ می خواہیم کہ ما بہ مطیع خود راہ دہید کہ دستور آن ہست کہ اجازت
 باشد امیر فرمودند کہ در آیند۔ و چون اتا با جماعت خود آمدند آن حال را مشاہدہ
 کردند۔ حضرت امیر فرمودند کہ اسے اتا اذان روز باز کہ حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمہ بہ این فقر
 خدمت را اشارت و اجازت فرمودند۔ پیچ نمی بینم کہ این آتش و این نان ازین جا
 خالی باشد۔ و ہر چیز کہ حضرت امیر را سپارش نمودند بہمان نوع ہست پیچ نقصان درو
 نمی باشد۔ چون اتا این حال را مشاہدہ کردند فرمودند کہ می خواہیم کہ ما را و
 یاران ما را بخدمت گاری خود قبول فرمائید کہ تا ما را ازین جالفیبہ باشد۔ حضرت امیر
 علیہ الرحمہ فرمودند کہ چون در خاطر شما این خاک زرد بار سے این فرزند شما را بہ فرزند می قبول
 کردیم۔ بعد اذان اتا شاکر و شادمان از انجا روان شدند۔ و آن فرزند اتا را بہ شیخ

نام نہادند۔ بعد ازاں حضرت امیر فرمودند کہ این بہ واسطہ آن است کہ ہر کہ حق سبحانہ و تعالیٰ را کار چنان کند کہ می فرماید حق سبحانہ تعالیٰ ہمہ کارہ اورا چنان کفایت کند کہ او خواهد

نقل است کہ روزے جماعتی از مردمان غد بود کہ اند قرامی بخارا است بطوائف مزار امیر سید کللال علیہ الرحمہ آمدہ بودند دران زمان خواجہ بہاء الدین بود اند۔ آمدند و طوائف کردند۔ خواجہ فرمودند کہ اسے یاران یک زمان در سایہ ہاسے درختان بہ اسراحت مشغول نشوید۔ تا ما از براسے شما طعام مہیا سازیم۔ آن جماعت برخاستند و زیر سایہ ہاسے درختان آمدند و با یک دیگر گفتند کہ در خواب رفتن چہ حاصل می شود بر خرید کہ تا بجزارہ پیرالوار حضرت امیر کللال علیہ الرحمہ طوائف می کنیم و بعد ازاں بیائیم تا وقت طعام بخنن۔ آن جماعت برخاستند و بیکر قد حضرت امیر آمدند و طوائف کردند و همان زمان روان شدند و باز بہمان سایہ درختان کہ خواجہ فرمودہ بودند آمدند و نشستند و چون ساعتی بگذشت خود بہ بہاء الدین آمدند و فرمودند کہ مگر شما با خواب نہ رفتہ آید۔ این جماعت فرمودند کہ بہ طوائف مزار حضرت امیر کللال علیہ الرحمہ رفتہ بودیم۔ خواجہ فرمودند کہ بہ اولاد ایشان پیش آمدید گفتند نہ تو استیم۔ خواجہ فرمودند کہ شما یان خام رفتید و خام باز آمدید۔ باز شمارا می باید رفت و بہ اولاد ایشان پیش باید آمد و بعد ازاں طوائف می باید کرد۔ آن جماعت چون نزدیک

بمزار حضرت امیر علیہ الرحمہ رسیدند نتیجتاً کہ امیر کلان علیہ الرحمہ می آید۔ چون بہ نزدیک حضرت امیر رسیدند امیر فرمودند کہ اسے یاران شہاہارا خواجہ بہاء الدین سرگردان سناختہ است۔ دنی الحال دست درغل کردند و یک تانان گرم بیرون آوردند۔ وہبہ الیشان دادہ فرمودند کہ اکنون بہ طواف مزار حضرت امیر بروید کہ اکنون پختہ می وید و پختہ کھائید۔ و چون این جماعت باز طواف کردند و مراجعت نمودند وہبہ نزدیک خواجہ بہاء الدین رسیدند۔ آن یک تانان در پیش خواجہ نہادند۔ خواجہ فرمودند کہ اکنون پختہ آمدہ اید

صوفی نہ شود صافی تا در نہ کشد جاسے بسیار سفر باید تا پختہ شود خاسے نقل است کہ روزے حضرت امیر کلان بہ عمارت مشغول بودند و نعلتے انہوہ در نزد عمارت آمدہ بودند و بکار عمارت مشغول بودند و روز پگاہ شدہ بنا گاہ حضرت امیر کلان بہ خانہ رفتند و جماعتے کہ در کار گل بودند در خاطر گذرانیدند کہ اگر امیر را ولایتے باشد ہر یکے مارا یکتا نان گرم می دہد کہ آتش پختن دیر می شود۔ چون بعد از زمانے حضرت امیر آمدند بہ الیشان پیچ ما حضرتے ہمراہ نہ بود۔ و چون بہ میان مردمان رسیدند و بر جا نگاہ نمودند استند این جماعت کہ نان گرم طلبیدہ بودند یا زبا یک دیگر گفتند کہ اسے یاران ما پختہ از ولایتے امیر چیزے طلب می کردیم درین ولایت نہ بودہ است کہ بنا گاہ حضرت امیر بر خاستند وہبہ نزدیک این جماعت آمدند و فرمودند کہ اسے بے تملان اینک بگیرید اچھے می طلبید۔ و

دست در لعل کردند و تمام این خلق را تمام و کمال نان بپاد بند۔ ہمہ بہ کمال
 ایشان معترف شدند و بجز خود آمدند و توبہ کردند۔ و بعد ازان حضرت امیر فرمودند
 کہ اسے یاران مارا در خاطر آن می گذرد کہ شما از ما آخرت طلبید و ترک ہو اسے نفس
 بکنید کہ شمارا در آخرت شرمندگی نہ باشد۔ و لے شکر بگوئید شما خدا سے را عزوجل
 کہ شما ہر چہ می طلبید می یابد و ما چہ کہتم تا باشد کہ ما آنچه خواہم ہم بیاہم۔ و لیکن ای
 یاران دانستہ و آگاہ باشید کہ ہیچ مرغ بہ دام ہیچ صیاد سے گرفتار نمی شود تا دقتی
 کہ نفس از ہوا و ہوس خالی نہ باشد۔ و اگر از ذکر خدا بے تعالی غافل می شود در
 بلا و گرفتاری در می ماند۔ نعوذ باللہ۔ و بارہا حضرت امیر کلان می فرمودند اسے
 در یگانہ عمر بہ آخر رسید و یک کسے نیا فریدہ کہ بہ دنیا و بہ کار دنیا در ماند و
 یہ نفسہا سے خود گرفتار شدند و راہ آخرت را فرود گذاشتند

اسے داد بپاد عمر در نادانی تو قیمت عمر خویش کے دانی

فردا کہ زیر خاک تہنسا مانی گوئی کہ کہم توبہ و لے نتوانی

آن بہت کہ کار خود را در خدمت حق سبحانہ و تعالیٰ و در متابعت شریعت محمدی علیہ
 الصلوٰۃ والسلام بہ جا سے رساند کہ اورا ہیچ محلبے نہ ماند و در میان مشرق و مغرب
 ہر چہ باشد ازان اورا و فونے باشد کہ اگر دے دست نظر کند ہر چہ در مشرق
 باشد معائنہ بیند و اگر بر پشت دست نظر کند ہر چہ در مغرب باشد بہ بیند تاکہ اگر
 کار سے بہ مرید سے در ماندگی آرد و محتاج شیخ خود شود آن شیخ بہ عنایت حق سبحانہ

و تعلق کفایت گردانند۔ وہم اور این ہمہ مرتبہ بہ برکت متابعت حضرت رسول
 اللہ صلی اللہ علیہ وسلم میسر می شود و لازم آن باشد کہ خود نمائی نہ کند۔ کارے
 بہ خلاف مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نہ کند۔ یا علم عمل کند۔ اگر علم خواند طاعت
 ہو اسے دریائی نہ کند۔

نفل نیت کہ روزے حضرت سید امیر کمال علیہ الرحمۃ درہمان موضع خود بعمارت
 رباط مشغول بودند۔ یکے را در خاطر چیزے گذشت کہ بیچ کس را جاسے درد نمی کند
 تا یکے چیزے بیارو کہ حضرت امیر را بیچ پر واسے آن نیست۔ ہنوز ساعتے نہ گذشتہ
 بود کہ یکے عزیز را درد دندان کردہ بود تاں بسیار و مویز بسیار گرفتہ بہ نزدیک حضرت
 امیر آورد و عرض نمود کہ اسے مخدوم در شبانہ روز نیت کہ مراد درد دندان ہلاک کردہ
 است۔ بہ نزدیک شما آمدہ ام کہ شما دعا و رحمت من بکنید۔ باشد کہ بہ برکت شما حق تعالی
 این درد از من ببرد کہ طاقت کشیدن این درد ندارم۔ حضرت امیر فرمودند کہ پیشتر بیامید۔
 تا من بہ منیم کہ کدام دندان شما دردی کند چون پیشتر آمد حضرت امیر علیہ الرحمۃ انگشت
 مبارک خود را بران دندان ہنارند و سورۃ اخلاص بخوانند و بدان دندان
 بد میدند ہمان زمان درد دندان چنان برقت کہ گویا ہرگز نہ بودہ است۔ بعد از
 امیر فرمودند کہ اسے یاران اخلاص درزید تا خلاصی یابید و بدانید کہ ہر عملے کہ دروے
 اخلاص نہ باشد آن عمل دروے را می ماند کہ بروے سکہ یا دشاہی نہ باشد آن دروے
 را بیچ کس قبول نمی کند و چون سکہ اخلاص با وی ہمراہ شد و سے را دیگر کسی

رد نمی کند و قبول می کند - و دیگر دانسته باشید که هر چند عمل اندک است
 و به اخلاص است آن عمل بسیار است بنزد حق سبحانه و تعالی - و هر چند عمل بسیار
 است که با دوسه اخلاص نیست آن عمل هیچ قدری ندارد نزد حق سبحانه و تعالی
 کار خود را به اخلاص بکنید که شمارا در نزد حق تعالی قریب و منزلی باشد - اسے عزیز
 من اندیشه آن کن که این عمل از تو در وجودی آید - ترا در عالم آخرت آبرو دے
 باشد در نزد آن تفکر می باید کرد - و اگر طمع نه داری اندیشه کن که به کجا خواهی رفت
 حیران است که اول اندیشه کند و بعد از آن کار آغاز کند تا از آن کار شرمندگی
 نه باشد

اندیشه زمرگ مصطفیٰ باید کرد شادی و طرب جگرها باید کرد

بمشرف و کمال کرد جا باید مارا طمع خام چرا باید کرد

نقل است که روزی حضرت امیر کلال علیه الرحمه با جماعتی از مریدان سوادیار
 خود بگذاردن نماز جمعه به بخارا آمدند و حضرت امیر به معرفت فرمودند که لے یاران
 شیخ محمد آغائی بازرگان در ولایت بلخ و قات یافت حاضران را ازین سخن تعجب
 افتاد که امیر در ولایت بخارا و سخن از ولایت بلخ می گویند - بعد از آن حضرت امیر
 فرمودند اسے یاران دانسته و آگاه باشید که خدا اسے را غرور جل بندگان می
 باشد که کار ایشان در بندگی و متابعت رسول او که محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
 بجای می رسد که هر چه در مشرق و در مغرب است به پیش نظر ایشان ظاهر است و بلخ

چه مقدار راه است - چون تاریخ نوشتند همان روز واقع شده بود .
 نقل است که سلطان اولوغ بیگ را روزی ذوق آن شد که نماز جمعه را به سوخار
 گذارند و مولانا شهاب الدین به نصیحت خلق مشغول می بودند . و چون سلطان
 اولوغ بیگ به مسجد درآمد و نظر به سقف مسجد کردند حضرت مولانا قصه سلیمان پیمبر
 می گفتند . و چون مولانا دیدند که سلطان نظر جاے دیگر دارد حضرت مولانا شهاب
 الدین فرمودند که حضرت سلیمان به آن عظمت استماع کلام مورچه گوش می کردند . تو
 هر چند برتری از سلیمان برتر نه و من هر چند عنقیقم از مورچه کمتر نه ایم تو یک زمان
 گوش هوش بمن دار . فی الحال برخاستند بیژان اوسے ادب نشستند . و چون
 نماز بگذاردند اشارت بخانه امیر کلان کردند . چون به جماعت خانه امیر آمدند
 و ساکن شدند حضرت همان اش و طیفه خود حاضر گردانیدند تا به مقدار سه که
 از تمام شکر زیاده آمد . بعد از آن سلطان بخانه خود رفتند به امیر بایزید کلان
 کلی سیان تنگ سفید فرستادند و یک تنگ سفید را نشان کردند و فرمودند که اگر
 امیر را ولایتی باشد این تنگ سفید را ازیراے ما بفرستند و چون امیر بایزید
 این سیان را به نزدیک پدراستند حضرت مولانا شهاب الدین را فرمودند که اے
 فرزند اگر این را بگیرم مخالفت آبا کرده باشم و اگر نه گیرم پس مرد نجیده شود این
 کار چیست . حضرت مولانا فرمودند که بگیرید و در صرف کار خود بکنید . بعد از آن
 بگرفتند و یکشادند و طبله زر را همین تنگ را بگرفتند و به امیر بایزید تسلیم نمودند

و فرمودند کہ اسے بایزید این تنکہ را بر و سلطان اولوغ بیگ مابده و بگو کہ این تنکہ
 را در خزانہ خود اندازد تا خداے تعالیٰ در خزینہ دے برکت بکند۔ همان بود
 کہ در خانوادہ معاملہ بگرفتند و پیشتر حضرت امیر کمال علیہ الرحمہ خود فرمودہ بودند
 ہر کہ از برائے دنیا رے یا درے یا تار سوزنے بدہد خداے تعالیٰ مراد دے
 را بر آرد اللہ تعالیٰ حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمہ دائم اللذات مر اصحاب
 خود را این وصیت ہامی کردند چنانکہ امیر بزرگ مر یاران خود را فرمودہ اند و
 این فقیر نیز خواست کہ تا ختم بہ این وصیتہا و بیان سلسلہ این خاندان علیہم
 الرحمہ باشد اکتون وصیتہاے کہ مر اصحاب خود را حضرت امیر حمزہ می فرمودہ اند
 این است کہ اے یاران اول قدمے کہ در راہ می کنید می باید کہ بہ صدق بمانید
 تا بنامے کار شما اصل باشد۔ چنانکہ حضرت والد ما فرمودہ اند و ہمہ اہل اللہ ہم
 برین اند کہ مردمان از وصول بدان سبب در مانند کہ وصول شرع را گذاشتہ اند
 و اول می باید کہ اعتقاد خود را درست گردانند و از شک و شبہ و بدعت و ضلالت
 دل خود را از جمیع نامشروعات خالی گردانند۔

تا بیخ حوص بر نہ کنی از زمین دل از شاخہاے دے نہ توانی کہ بر خوری
 و در اعتقاد خویش مقلد نباشید و ہر چیزے کہ تعلق بہ این راہ دارد آن را حجتی
 و برہانے آمادہ دارید تا چون حاجت آید از عمدہ آن نمودار کنید بیرون آمدن
 داسے یا مان بیخ چیز زشت تر از آن نیست کہ آدمی را سخن از مذہب و اختلافات

والتفاق متقدمان گویند و آن رائے داند و آن علامتِ جہل او باشد
 اگر فرزند سلطانِ جہانی بود ایش نیست کم تر از سگانی

چرا که این راه روشن ترین همه راه ہاست و نزدیک ترمی باشد و دلائل ایشان
 روشن ترین همه دلائل ہاست و مذہب ایشان درست تر و بہتر ترمی باشد و حضرت
 امام نجم الدین عمر لسنی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ چنین فرمودہ اند لقصوف چیست
 و اہل لقصوف کیست۔ و ایشان چند گروہ اند اولاً بدانکہ لقصوف پاکیزہ گردانید
 دل است از غیر اللہ تعالیٰ و آراستن تن است بہ فریہنہائے خدائے تعالیٰ۔
 و سنتہائے پیغمبر یعنی محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم۔ اکنون بدانکہ اہل
 لقصوف برگزیدگانِ خدائے اند غر و جبل و روندگانِ سنتِ مصطفیٰ اند علیہ
 الصلوٰۃ والسلام۔ مگر در زمان ماکہ ایشان دوازہ فریق گشتہ اند و یازدہ فریق
 در راہ بدعت و ضلالت افتادہ اند نامہائے ایشان این است اول حبیثیہ و
 اولیائسیہ و تمراچیہ و اماقیہ و حالییہ و علویہ و ثوریہ و واقعہ و سجاہلیہ و شکاسیہ
 و الہامیہ۔ اما بدانکہ ہر یک ازین ہا بر چہ مذہب بودہ اند و اعتقاد ہر یکے بر چہ
 نوع است۔ اما مذہب حبیہ آن است کہ ایشان می گویند کہ چون بندہ بہ درجہ محبت
 رسد و خدائے غر و جبل را بہ دوستی بگرفتہ از دوستی دیگران بترسد۔ و قلم
 تکلیف از دسے بر خیزد و خطا و عبادت از دسے بر خاستہ شود و حرام بروے
 حلال گردد و مانند این کار ہا و روزہ بروے منہاج باشد و ایشان سینہ عورت

خود را نه پوشند و این کفر محض است و ایشان را نتوان شناخت مگر به انفعال.
 و زینارای سالک راه صحبت از ایشان بریده و او را در ورطه کفر نه افقی -
 اما مذہب لیا سیه آن است که می گویند چون بنده بدرجه ولایت رسد خطاب امر
 و نهی از او بر خیزد. و ایشان می گویند که ولی ربی فاضل تر است و این نیز گمراهی
 است و کفر و ضلالت است لغو و بالشدن ذالک. اما مذہب تمرا حیه آن است که می
 گویند که چون صحبت قدیم شود امر و نهی از او بر خیزد و به آواز ناله دد و دپیل
 و سماع خوش وقت شود و ایشان زبان خود را مباح دارند و می گویند که زبان ما
 ریاحین است همچون که بوسیدن گل مباح است و این قول عبداللہ تمرا حی است
 که بصورت سلاح در عالم می گردند و خون رگتین ایشان مباح است در شرع.
 اما مذہب اما حیه آن است که می گویند که ما را ولایت بازداشتن خود نیست از معصیت
 و از دیگران چگونه باز داریم و ایشان امر معروف و نهی منکر را بجا نمی آرند و ایشان گویند
 امر معروف و نهی منکر کفر است و ایشان بدترین خلق اند. اما مذہب حالیه آنست
 که ایشان می گویند که رقص کردن و دست بردست زدن حلال است و در میان
 سماع بیوش شوند و حال آرند در ایشان حرکت نماید و آنها که مریدان ایشان
 می گویند که قبیح ما حال آورد این خلاف سنت و بدعت و ضلالت است. اما
 مذہب حلولیه آن است که گویند نظر کردن بر رویه و زین صاحب جمال
 و پیر امر و حلال است و در آن حال از شادی رقص کنند و می گویند که صفتی از

از صفات خداے تعالیٰ بیمار رسیده و مارا بدان صفت مقاصد حاصل آمد۔
 و این نیز محض کفر است۔ اما مذہب جور یہ آن است کہ در حال بے ہوشی وصال
 حوراں بدیاع دظن حاصل آید و چون بھوش آیند غسل آرند و این نیز باطل است
 اما مذہب واقعہ کہ خداے را غر و جل حق المعرفت بمعرفت نتوان شناخت و
 بندہ از شناخت صفت وے عاجز است و این می گویند کہ ترا تو دانی و بس ترا
 نداند کسے و این تیر گمراہی است۔ اما مذہب متجاہلیہ آن است کہ ایشان لباس
 فاسقانہ پوشند و می گویند کہ مارا دفع ریا است از تن خویش و این نیز ضلالت
 است۔ اما مذہب متکاملیہ آن است کہ ایشان ترک کسب کنند و روے
 بہ زرہاے مردمان آرند و در لویزہ دار زندگی بہ بندگی تن و شکم پر کردن و
 زکوٰۃ اموال در زند و از قرآن آموختن و علم آموختن روے گردانیدہ باشند
 و متابعت کتب بتدعان کنند و گویند کہ قرآن حجاب راہ است و ابیات و
 اشعار جملہ حکما را طریقت نام نہادہ اند و غیر خود را بہ آموختن ابیات و اشعار
 گذارند و این ہم ضلالت است و باطل۔ اما مذہب کہ بر حق است آنست
 کہ ایشان متابعت می کنند سنت رسول اللہ را یعنی سنتہاے محمد مصطفیٰ صلی اللہ
 علیہ وسلم و فریضہاے حق سبحانہ و تعالیٰ را در وقت گذارند و از شعر و سماع پرمیز
 کنند و از مشاہدہ بازی احتراز کنند و از لقمہ حرام پرمیزند و بار خلق کشند
 و بر کس بار خود نہ ہنند و اگر ایشان را بشناسند ایشان از خلق گزیران باشند

در مسلمانان رحم کنند و با ایشان مدارا کنند یعنی رفیق و ترمی کنند. و در ایام الاوقات
 از حق ترسان باشند و گناهای خود را از حق تعالی آمرزش خواهند و غیبت نه کنند
 و بد نیا و آزارش و آسایش دنیا تکبیه نه کنند و دل نه بندند و بسیرت نیک مردان
 و صالحان و تابعان صحابه روند و مشایخ گذشته انکار نه کنند و اهل بدعت را
 متابعت نه کنند و این قوم اهل سنت و جماعت بر حق اند و زینهار دوستی ایشان
 را از دل خود بیرون نه نهند که دوستی ایشان رضای حق تعالی است و رضای
 رسول خدا است چنانکه خداے تعالی در کلام مجید خود فرموده است **أُولَئِكَ الَّذِينَ
 آمَنُوا بِاللَّهِ قُلُوبُهُمْ لِلْمَقْصُودِ لَهُمْ مَعْفُورَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ** و چون از حال
 این طائفه مطلع گردی در متابعت ایشان یا نش و با ایشان صحبت داره

زود انانی دے از دجهائے	نیرزد صد سر نادان بنائے
بیر از صحبت نادان که دانش	کند تاثیر در تو از زبانش
زدانان بردران دانش پذیرند	چو شمع کان ز شمعے بار گیرند
دران کن جهد تا دانش پذیری	که نادان خیزی و نادان بگیری

و ازان یازده فریق که اهل بدعت و ضلالت اند پرہیز کنی و با ایشان صحبت
 نداری کہ یہ آخرت نہ درمائی۔
 چه خوش گفت آن خردمند سخندان
 که رو از صحبت نادان بگردان
 درخت نفس نادان برستیار د
 حضور صحبتش درد سر آرد

کے چون عمر یا نادان بسربرد شود نادان و نادان خواہد آمد
 در اہانت ایشان سعی بلیغ نمایند کہ بہ وعدہ صاحب شریعت محمد مصطفیٰ صلی
 اللہ علیہ وسلم برسی کہ فرمودند مَنْ آهَانَ صَاحِبِ الْيَدِ عَةِ أَقْتَهُ اللَّهُ
 تَعَالَى مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَاللَّهُ وَرِثَاكُمْ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ
 و حضرت امیر حمزہ علیہ الرحمۃ می فرمودند کہ اسے یاران دایم الاوقات شہا غنظراکن
 باشند کہ کے وقت نماز شود کہ تا بہ ادا سے نماز مشغول گردید و اسے یاران طہارت
 رومی باید کہ پیشتر از وقت نماز سازید کہ تا اگر در وقت نماز طہارت سازید نباشد
 کہ در وقت نماز تقصیر سے واقع شود۔ نماز را با خشوع و با حضور بگذارید و از
 خدا سے تعالی ترسان باشید۔ و در وقت نماز گذاردن یہ ہیج کار سے مشغول
 مشوید۔ چنانکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم می فرماید عَجَّلُوا بِهَا لَصَلَاةِ
 قَبْلَ الْفَوْتِ وَعَجَّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ و دایم الاوقات بتوبہ مشغول
 باشید چنانکہ حضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ والسلام می فرماید اَلتَّائِبُ مِنَ
 الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ۔ و دیگر بدانید مرد آن بود کہ قوت خود را از فاقہ
 و گرسنگی براندازد و از خواب غفلت خود را دور دارد تا بتواند بیدار باشد
 و از سخنش کہ بے ضرورت بود تا بتواند نگہ دارد۔ و زہارہ گوید و دایم الاوقات
 خوشی را بہ نماز و روزہ آراستہ دارد چنانکہ گفتہ اندسہ
 خود را بہ نماز و روزہ بگذاختہ گیر سجادہ بروے آب انداختہ گیر

چون حجرہ پا ملت صفا بگرفت بر نقش و نگار آب ساختہ گیر

دیار بار حضرت امیر می فرمودند کہ اگر حاضرید بخسپیدہ اگر در خوابید با اہل
حسرت و مصیبت مشغول باشید کہ مصیبت را خواب بنی باشد حاضران را
بے ادبی است پاسے بہ حسرت دراز کردن۔ قاما اہل مجاہدہ را خواب بنی باشد

خواب بیدار سیت چون بادانش است

واسے بیداری کہ بانادانش است

وتا بتوانید بیچ آفریدہ کا بہ چشم حقارت نظر نہ کنید شاید کہ اورا بہ نزدیک

حق سبحانہ و تعالیٰ مرتبہ رازشما نزدیک تر باشد

گر آفتاب ملک و اگر سایہ الہ در بیچ کس بہ چشم حقارت مکن نگاہ

خواہی کہ چشم اہل دلے بر تو اوفند افتادہ باش در رہ غمبت چخاک راہ

بزرگے گفتہ است کہ حق سبحانہ و تعالیٰ سہ چیز را در سہ چیز پناہاں کردہ است غضب

خود را در مصیبت پناہاں کردہ است و رخصتے خود را در طاعت پناہاں کردہ است و قدرت

خود را در عجز پناہاں کردہ است۔ تا یک دیگر را دوست دارند بہ نسبت آنکہ

باشد کہ آواز دوستان خدایے تعالیٰ باشد۔ و شما بدانید کہ رین عمل

در راہ طریقت اصلے و بزرگی دارد و رسے باید کہ بہ این معنی سعی بلوغ نما^{ند}

ومی باید کہ بیچ کس را بجمت دنیا تعظیم نہ کنند تا دین شما در سہر دنیا نہ رود

کہ دنیا بہ نزدیک خدائے تعالیٰ غیر معتبر است و دوستی دنیا حقیر است۔ و از ہمہ

حقیر تر است. و دین خود را فدای دنیا مکنید که جاهل تر از آن کس هیچ کس نیست
 که دین خود را بر آسای دنیا و دیگران بفروشد و بهین سبب از رحمت خدا تعالی
 بازماند. و این چنین کسی در هر دو سراے نواری شود هر که رضای خلق را طلب
 کند و فرمان خداے تعالی را گذارد و هم چنان باشد که خشم خداے را غرور و جل
 اختیار کرده باشد و خداے تعالی خلق را از وی خشمگین گرداند هر که از برائے رضای
 خداے تعالی از خشم خلق پاک نه دارد خداے تعالی نیز از وی راضی باشد
 و خلق را نیز از وی خوشنود گرداند. و اگر کسی با شما خصمی کند یا وی مشغول مشوید
 که خصومت را پایانی نمی باشد و مبادا که دین شما بر سر خصومت برود و بدستی خلق
 نیز مغرور گردید که این دوستی ایشان پاندارے نمی باشد و طبع و فرہ از خلق بریده
 دارید و آنچه حق سبحانہ و تعالیٰ به شما ارزانی داشته است قانع باشید. که طبع گین
 همیشه خشمگین است و قانع همیشه شادمان است. سه

مرا بغزبناحت خداے کرد غزین
 ازان به خصم و طمع دامن دلم پاک است
 کاواک است طبع خلق بریدم ازان که می دانم که هر سر حرف طبع را میانہ کاواک است
 و در طاعت عجب می آرد که در غیبت شما مشغول شوید. و نماز را چنان بگذارید
 که دایم بگذارسی در خلا و ملا یعنی در پیش مردمان آهسته تر بگذارید که به چشم
 مردمان خود را تیک نمائی سه
 طاعت از بهر ریاستک حق است
 یا خدا را یا اش یا عقبی اطلب

دی باید که طمع از مردمان و جاه‌الیشان برداری و از مددگاری ایشان را براری
 که این چنین کسی نزد مردمان خواری گردد۔ و هر که طمع از خلق بریده می‌دارد در
 هر دو جهان عزیز و مکرم و بد نزد خداست تعالی عزیز می‌گردد۔ و هر که شمارا مددگاری
 نکند شکر بگوئید۔ مددگاری از اللہ طلبید۔ و اگر تقصیرے بکنند شکایت مکنید
 و عذر دهنے از خوشترین بخواهید و دائم عذر خواه باشید و هیچ کس را صیب جو
 مپاشید و منافقان را نصیحت مکنید تا آن گاه که آنها را قابل نصیحت نہ بینید۔
 و اگر بلائش کنید او نشنود و دشمن شما گردد۔

کسی را که بینی ز حق بر گران

منه باوے لے خواجہ حق در میاں

چو درو کنگیر و عدو دانند

بر خد بجان بر بخا ن دست

نگین خصلتے دار لے نیکت

کہ در موم گیر دنہ در سنگت

و اگر کسی خطا گوید در مجلس ویرایج گوئید مگر در خلا ماند و اگر بد ایند که قابل نصیحت

است گوئید۔ مگر آن که تعلق بہ گناہ دارد آن زمان ہم بلطف گوئید۔

گر نصیحت کنی بہ خلوت کن

کہ جز این شیوہ نصیحت نیست

ہر نصیحت کہ بر ملا باشد

آن نصیحت بجز نصیحت نیست

و اگر رنجی بہ شمار سرد از خلق معفو فرمائید و بجز آن سعی بنمائید۔ و اگر کسی شمارا

تعظیم نہ کند ز شمار شما در خاطر خود را نہ دہید چیزے کہ فلان کس مرا تعظیم نہ کرد

و ز شمار خود را ازین نوع سخنان نگاہ دارید و اگر کسی شمارا تعظیم کند و شمارا نیک

گوید شما در خاطر آن را مدارید و خود را مغرور نہ گردانید کہ من مرد عزیزم یا چنین

دل دارم

عیب ہست بزرگ برکشید خود را

از مرد یک دیدہ بیاید آموخت دیدن ہمہ کس را ونہ دیدن خود را

وز نہار بدمردمان وہ ذم الیشان خود را یکسان دارید تا در ورطہ ہلاک

نہ افتید و اگر پر شما لے رسد یا بیماری آید ز نہار بہ خدا لے تعالیٰ را صنی باشید

و شکر حق تعالیٰ بجا آید و ہر چند بیمار باشید و نتوانید بر خاست شما نماز را

قضا نہ کنید و اگر لغو ذی اللہ قضا شود زود یاد آری آن مشغول شوید و بدائید

کہ آن بیماری گناہان شمارا کفارت شود کہ ہیچ بلا لے کہ بر بندہ نازل می شود تا

بآن بلا صبر کنی و توبہ کنی ہمہ را دفع می کند و اگر در میان مردمان باشید ہر چہ از شرع

بگویند بشنوید و اگر باطل گویند مشنوید و اگر نیکی از خلق بہ شمارسد بہ آن تازہ رو

مشوید و اگر شمارا بدگویند شما زبان خود را کوتاہ دارید و الضاف بدہمید و

الضاف مخواہمید کہ روزے مولانا عارف دیہ دیگرانی رحمتہ اللہ علیہ می فرمودند

کہ با ہمہ مردمان پیشانی را کشادہ دارید و رعایت بجا آید و پرہیزگار باشید و

زبان خود را از مردم نگاہ دارید و تکرہ نہ کنید و فروتن باشید نہ چنانچہ نوار

باشید۔ در ہمہ کار ہا میانہ روی باشید کہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ

اند خیر الامور اوسطہا و بحین بگرید و بہر جانب منگرید۔ و بہر جانب مردم

بسیار باشند به ایشان نہ ایستید و اگر باید بضرورت سخن گفتن آن را آہستہ گوئید
چنانکہ گفتہ اندسہ

تا توانی ہر کجا باشی زبان خاموش دار زبان سخن سوڈ سے کہتر آن را گوش دار
داچہ گوئی گوش کن دیوار خانہ نشنود زانکہ مردیوار ہا را گوش باشند موش دار
و اگر کسے باشما سخن گوید نیکو شنوید و فرد گذار مکنید و سخننے کہ مردم را از ان
خندہ آید ز بہار گوئید۔ و خوشستن را میارائید و اگر ضرورت دارید چیزے
از مردم بخواہید در ان مبالغہ نہ کنید و ایچ ذاتے را بہ ظلم و گناہ و لالت نکنید
و در خانوادہ خوشستن خوش خلق باشید و اگر باشما درستی کنند زبان خود را
نگاہ دارید و سخن را از سر اندیشہ بگوئید و اگر از اہل حرمت شمارا نزدیک
خوانند بہ آن مزور مشوید۔ و از دنیا و اہل دنیا گریزان باشید و دنیا را
از خود و بر خود عزیز مدارید۔ و تا بتوانید صحبت با عالمان عامل و زید و یک قدم
از طلب علم دور مباحثید کہ علم بے عمل دست مال شیطان ہست اگر علم اندک بود و بہ آن
عمل کنند آن بسیار باشد و ہم امیر فرمودند کہ جاہل بچو فرد و ریسیت کہ ہمہ روز کاری کند
بہ خود و مردمی دہندش و عالم بے عمل بچو ہند سے ہست کہ خطے بر جائے می کشد مبالغے
کہ بجاہل می آید و نمی دہندش۔ پس بدانید کہ علم و معرفت ہر چند بیشتر می شود در سنج کمتر می شود
و ثواب بیشتر۔ پس معلوم شد کہ اصل ہمہ کار با علم ہست و بے علم ایچ جائے نمی رسد۔
گر نسبت سیم و زر بچو ہنر ہست گو مباحث بر خوان فضل زہر خوری بہ بود بسے

بدانید کہ اصل در ہمہ کار ہا علم است و پرہیز گاری است و بدانید کہ پیچ نمختے بہتر از ایمان نیست
و پیچ کارے بہتر از خدا پرستی نیست و پیچ عبرتے بہتر از مرگ نیست و بدانید کہ دنیا کشت زار
آخرت است در دنیا عمل آخرت بکنید تا رستگار باشید و چنانکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم

فرمودہ اند **الدُّنْيَا مَزْرِعَةُ الْآخِرَةِ** سے

کھوتت کہ دستے است تخمے سنگن

دگر کے بر آری تو دست از کفن

نماید دگر ماہ و پر دین و زور

کہ سر بر نہ داری ز بالین گور

ومی باید کہ خود را از عجب و ریاء و تکبر و حسد و عنیت و بخل و کینہ و عداوت و نفاق نگاہداری

کہ اینہا در آدمی علامت بدی است لغوہ باللہ منہا سے

ریاء و عجب کوہ آتشین است

نمی دانی کہ کوہ دوزخ این است

و علم از برائے جاہ و قبول خلق نیاموزند کہ حضرت پیغمبر فرمودہ اند **مَنْ يَعْلَمِ الْعِلْمَ لِيُغْرَضَ**

الدُّنْيَا كَمْ يَجِدُ رَيْمَ الْجَنَّةِ صدق رسول اللہ می باید کہ علم را از برائے آن طلب کنید تا بیکانگی

خداے را غر و جل بدانید و در بندگی کردن عالم باشید جاہل نباشید چنانکہ رسول علیہ الصلوٰۃ

و السلام فرمودہ اند **طَلَبُ الْعِلْمِ قَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْتَبَلَةٌ** صدق رسول اللہ می باید

کہ دائمی لا اوقات بطہارت دل مشغول باشید و تاہا ظن خود را از پلید ہیا پاک نش کنید بہ مقصود حقیقی

نمی رسید و بدانید کہ اصل ہمہ نیکیہا زکّ دنیا است و اصل ہمہ بدیہا محبت دنیا است سے

دنیا مطلب کہ این و آمنت باید

دنیا طلبی نہ این و آمنت باید

و با این ہمہ حضرت رسالت علیہ الصلوٰۃ و السلام دنیا را کشت زار آخرت فرمودہ اند۔ وی باید

در دنیا کار آخرت بکنی و بدنیاد به نعیم دنیا دل نہ بندی۔ و دنیا چلے راحت نیست بلکہ عجزت است
و همچنین بہت کہ حضرت رسالت علیہ السلام فرمودہ اند **الدُّنْيَا دَارُ الْعِبْرَةِ وَلَا لِلْعَمَارَةِ سَه**

دنیا چو رباط مادر و مہمانیم تاخن نہ بری کہ مادر و می مانیم
در ہر دو جہان یکے خدا ماند و بس باقی ہمہ کل من علیہا فانیم

دی باید کہ بقدر حاجت تناعت بکنی و باقی را بگذاری بہمان مقدار کہ شمارا در طاعت
قوتے حاصل شود از برائے آنکہ حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ اند **لَا بُدَّ مِنَ
الْمَوْتِ كَمَا لَا بُدَّ مِنَ الْقُوْتِ** و اگر زیادہ ازین بدنیاد و نعیم دنیا مشغول می گردی خود را در
ہلاکت می اندازی۔ و بر شما یاد کہ کم خرید و کم خوابید کہ مرگ در کسین بہت معلولکے کہ چہ وقت
خواہد آمد ز ہزار ازین غافل مہاشید و بر شما یاد کہ از حرام دور گردید و با حرام خواران نشینید
کہ صحبت با اہل دنیا دل را سیاہ می کند چنانکہ گفتہ اند

صحبت صماح ترا سماع کند صحبت طماع ترا طماع کند
پیر لوش با بدن بہ نشست خاندان نبوتش گم شد
سگ اصحاب کعبت روزے چند پئے نیکان گرفت مردم شد
با بدن کم نشین کہ صحبت بد ہمہ پاکی ترا پدید کند
آفتابی بدین بزرگی را ذرہ ایر تا پدید کند

و گفتہ اند کہ ہر کہ یک لغتہ حرام بخورد تا چہل روز عبادت و سے در حجاب می ماند و در
ہر خرقہ کہ یک رشتہ حرام می آید طاعات و سے قبول نمی شود تا مادامیکہ آن رشتہ در خرقہ او

می باشد تا مادامی که لقمه و خرقة خود را پاک نمی دارید نماز روزہ و ہبادت شما قبول
نمی شود و با کسی کہ در راه شریعت محرم شما نیست ہم نشینی نکنید

باید منشین و باش بیگانه او در دامن افتی اگر خوری دانه او
تیر از پی راستی کمان را کج دید بنگر کہ چگونه حسبت از خانه او

و چون این وصیت ہا بفرمودند و در زاویہ خلوت درآمدند و سہ شبانروز سر در
جیب مراقبہ فرو بردند و چون سر بر آوردند گفتند کہ الحمد للہ رب العلمین ہم چنانے کہ
والد بزرگوار ما مرده رسیدہ بود ما را ہمان نوع نیز مرده رسید و ہم چنانکہ ایشان
فرزندان خود را بہر کس سپردہ بودند این فقیر را یہ مولانا سید حسام الدین شاہی سپارے
عمودند و چون این معنی در میان آوردند وہمان روز بجا رحمت حق سبحانہ و تعالیٰ
خرامیدند (تَاللّٰهِ وَاَقْبَلُ الْيَمِّ رَا جَعُونِ در تارتخ غزہ شوال سنہ ثمانیۃ نور اللہ
مرقدہ۔ و حضرت امیر علیہ الرحمہ اجازت و اشارت بحضرت امیر کلان کہ فرزند امیر
برہان بودند کہ فرزند کلان ترا ایشان بودند بعد از ایشان در خدمت می بودند و اگر
بکمال حال ایشان مشغول شویم مطول می گردد و ایشان را دو لپہر بودند اول اشارت
بہ امیر خود کردہ بودند ایشان قبول نکردند بجت آن کہ ایشان در زہد چنان بگوشیدند
کہ آن را نہایت نہ بود چنان کہ ہرگز در رویہ بیچ مردے نظر نمی کردند خصوصاً در رویہ
صنعا خود چگونه کردند و دایم الاوقات بحوب می بودند با خلق انس نمی کردند۔
بعد از آن بہ امیر کلان اشارت فرمودند و ایشان در ملازمت بندگان خداے خود

می بوده اند لکن از حضرت امیر حمزه علیه الرحمه فرزند دختر بنیه مانده بود و ایشان را
خالون کلان نام نهاده بودند که والده مولانا شهاب الدین که کاتب این مسو بودند.
ولیکن در حق این خالون کلان حضرت امیر حمزه علیه الرحمه فرمودند که ما استخوت با کسی
داویم و دنیا را با فرزندان دیگر و در حق ایشان محل آخرت فرمودند که هر که را می باید
که ما را دریا بدگو بکلازمت خالون کلان بیاید که اگر همه مردمان بفرزندان پسر بنیه مخر
می کنیم و لکن ایشان چنان بودند. و ایام الاوقات بتلاوت کلام اللہ مشغول می بودند
و چون بخانه آمدند مشغول می شدند آن خانه ایشان چنان روشن می شده بود که محتاج به
چراغ نه بوده و چون دوک می رشتند دوک بر می شد و در لسیمان خود از دوک می
افتاد و چون شام ایشان به نماز بر می خاستند چرخ ایشان خود می گردید و
چون روز می شد یا غماسه ایشان خود رفته می شد و این حال ایشان همان محران
ایشان را وقوف بوده و لکن اگر از واقعات ایشان ذکر کرده شود آن را ادب نمی بینیم.
به جهت آنکه ضعف پوشیده اند و سخنان ایشان هر چند پوشیده بود بهتر می باشد
ولیکن به یک از واقعات ایشان اختصار کنیم چون در قلم آمد از آن یکی آن بوده
که خواجه محمد پارسا علیه الرحمه را بزیارت خانه کعبه بردند اولاً بمزار پیرانوار حضرت
سید امیر علیه الرحمه و الرضوان آمدند و از حضرت امیر کلان را دریافت
کردند و از ایشان اجازت حاصل کردند و چون از پیش امیر کلان روان شدند
خواجه فرمودند که اول می باید که به منزل سید امیر حمزه رفته و از دختر ایشان

اجازت طلبیدے کہ حضرت سید امیر حمزہ را در بارہ الیشان نظر بسیار بودہ۔ و حضرت امیر حمزہ می فرمودند کہ اگر مردمان بہ سپران خود فخر می کنند ما برین دختر خود فخر می کنیم۔ اکنون برویم و این زمان از الیشان اجازت حاصل کنیم و چون بہ منزل حضرت امیر حمزہ رسیدند و در جماعت خانہ حضرت امیر حمزہ رسیدند و بہ نزدیک خواجہ محمد پارسا علیہ الرحمہ فرستادند بعد ازان خواجہ محمد پارسا خادم الیشان را فرمودند بروید ازان صالحہ مشورہ کردہ مارا اجازت حاصل سازید۔ آن خادم درآمد و این سخن را بہ نزد الیشان عرض کرد۔ الیشان فرمودند کہ یک طبق بیارید و در ان پاغندہ پر ساختہ و بخادم دادہ فرمودند کہ خواجہ را بگوئید کہ اینہارا ہمراہ خود ببرد کہ آنجا کم است۔ و چون خادم بیرون آمد و این طبق پاغندہ را بہ پیش خواجہ بہناد جماعتی کہ خواجہ ہمراہ بودند ہر کسے بہ خاطر چیزے می گذشت کہ پاغندہ چہ مناسب خواجہ محمد پارسا است۔ خواجہ این طبق پاغندہ را بدیدند و بمراتبہ فرورفتند و بعدہ سر بر آوردند و گفتند۔ اسے یاران مارا این جا از خود خبر دادند و ما خبردار شدیم از اسوال خود۔ اکنون این پاغندہ ہارا وریک جا نگاہ محکم بہ بندید و با خود دارید کہ می بریم۔ چون خواجہ بہ خانہ کعبہ رسیدند و طواف کردند بعد از طواف کاروان سالار آمد و خواجہ را گفت کہ اے مخدوم اکنون اجازت بہت کہ فردا روان شویم۔ خواجہ فرمودند کہ یک سہ روز دیگر صبر می باید کرد۔ چون ساکن شد کاروان و یک روز گذشت خواجہ فرمودند کہ

کہ بیارید پانچ روز اپنی بدست تہاہ کر دند و تمام چیز ہائے خود را کہ در کار بود مہیا کردند
 و چون سیوم روز شد خواجہ بر حمت حق سبحانہ و تعالیٰ خرا میدند۔ و بارہا سید
 امیر حمزہ علیہ الرحمہ می فرمودند کہ آنچه حق سبحانہ و تعالیٰ بمانعت کردہ بود ما
 باین دختر خود سپارش نمودیم۔ و اگر ہمہ اوصاف ایشان را ذکر کنیم مطول می گردد
 و اختصار یرین کردیم بہ جهت ادب کہ ہر چند سخنان این طائفہ پوشیدہ می باشد بہتر
 است۔ و ایشان را فرزند سیت شہاب الدین نام۔ چون ایشان کلام شدند از
 مولانا حسام الدین سپارش کردند بہ جهت آن کہ در ادائل خوردی حضرت سید امیر
 حمزہ مولانا شہاب الدین را بہ مولانا حسام الدین سپارش کردہ بودند بہمان
 نفس حضرت امیر یازد والدہ ہم بہ مولانا حسام الدین سپارش کردند و مولانا شہاب
 الدین مدت سہ سال در ملازمت حضرت مولانا بودند و درین مدت حق سبحانہ و تعالیٰ
 ایشان را چندان علم روزی کردہ بود کہ حضرت مولانا حسام الدین فرمودند کہ اے
 مولانا شہاب الدین کہ اگر من بعد ما سبق می دہید اینجا با شید و اگر نماند دیگر
 قوت نماند بہت کہ شمار سابق دہیم۔ بعد ازان مولانا فرمودند کہ شمارا بہ منزلت
 خود می باید رفت و ہمان جامی باید بود کہ خیریت شمار درین بہت۔ بعد ازان
 بہ نفس حضرت مولانا لبو خارے آمدند و بہ نصیحت خلق مشغول شدند و روز ہا
 جمعہ ہم نماز در ہمان موضع می گذاروند و ہر چہ گاہے کہ از براسے خلق پیرے
 نصیحت تکراری کردند و چون بر منبری شدند اد سخنانے کہ تکرار کردہ بودند

بیچ ازان گفته نمی شد و شاگردان و مخرمان می گفتند که اے مخدوم ازان سخنان
 که تکرار کرده اید ازان بیچ نمی گوئید ایشان می گفتند که چون بر سیر می شویم همان
 مقدار سخن بخاطر می آید که مرا با خود بیچ اختیار سے نمی ماند و دایم الوقت ایشان
 به علم و عالمان اوقات می کردند تا که روز سے مخلق را نصیحت می فرمودند و بعد
 از نصیحت فرمودند که اے عزیزان می خواهم که شمارا وصیت کنم. شما آن را بکار
 دارید تا روز قیامت شمارا فائده ازان باشد چنانکه سرور کائنات خلاصه موجودات
 علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات تلفظ در بار شکر شمارا خود چنین فرموده اند که عَجَّلُوا
 بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْقَوْتِ وَعَجَّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ - و اے یاران دیگر
 شمارا وصیت می کنم که در گذاردن فرمانها سے خدا سے تعالیٰ غرور و جل تقصیر نکنید و
 ترک فرمانها سے خدا سے تعالیٰ نکنید چنانکه حضرت رسالت علیه الصلوة و السلام فرموده
 اند که الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ فَمَنْ اَقَامَهَا اَقَامَ الدِّينَ وَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدَّ
 هَدَمَ الدِّينَ و چون اختصار یہ سلسلہ این خاندان کرده ایم اکنون بدانکه خاندان
 خواجگان بر سائر خاندان با فضل دارد از بر اے آنکه این خاندان کل است چرا که
 طالبان را هر مشکل که می شود از شریعت و طریقت و حقیقت در اینجا حاصل است و
 دیگر هم بظاہر و ہم بیاطن بحضرت رسالت علیه الصلوة و السلام می رسند و مقصود
 همه طالبان متابعت نبی است علیه السلام در اقوال و ہم در افعال و ہم در رفتار
 متابعت رسول اند علیه السلام و منقول است از کبار مشائخ رحمۃ اللہ علیہم هر روز در

کہ افراد در حرم ایمان محرم گشته است و داعیہ طلب و سے پیدا شدہ است و شاہبیا
 شرف را پسر و از شدہ دانش محبت را در جان او انداختہ اند و اجب بہت بروے کہ
 اسامی مشائخ را بداند بلکہ نزدیک محققان این را خاص الخاص حضرت پادشاہ فیض عین است
 خاصہ آن کسے را کہ ازین برگزیدگان اول او را محبتے دارا باشد در توجہات مراقبات
 و موصلات روحانی و فیض فضل ربانی از پر تو روحانی ایشان در نسبت خود شاہدہ می کند بابر
 خواہم کہ خاندان سلطان الطریقیت و برہان الحقیقت قطب المحققین شمس السالکین صاحب مشاہدہ و حانیہ
 و الکاشفات جسمانیہ منبع رسول اللہ فی القول و العمل مرشد الخلق الی الحق و حجت الحق الی الخلق یعنی
 خواجہ عبدالخالق غجدانی نور اللہ تعالیٰ مرقدہ ترا معلوم شود ہر کسے کہ دست در دامن مرد زو
 است اورا از دستن سلسلہ خاندان خود چارہ نمی باشد کہ تون بیدانکہ ارادت کاتب این مسوہ یعنی مولانا
 شہاب الدین کہ نمبر حضرت سید میر حمزہ بود ندیدہ آن مجاہد الفقرا و المساکین ارث الابدیہ المرسلین ناصر الملوک
 و السلاطین یعنی مولانا وسیدنا و استادنا مولانا حسام الدین الثانی بودہ است طیب اللہ شہادہ و ارادت
 ایشان بہ قطب الاقطاب شیخ محمد سوبچی بودہ است و بعد از ادب بیت و اجازت و اشارت از جد این فقیر سید
 المسادات منبع الغر و العبادا یعنی سید میر حمزہ طیب اللہ شہادہ بودہ است ارادت ایشان بہ الد خود یعنی حضرت
 سید میر کلال علیہ الرحمہ بودہ است و لے ایشان را بایکے از یاران خود مولانا عارف دہ بگرانی حوالہ کردہ
 بودند بعد از فوت الد ایشان تربیت فرمودہ اند اما ارادہ مولانا عارف بہ آن برگزیدہ کمال بے زوال
 یعنی حضرت سید میر کلال رحمۃ اللہ علیہ بودہ است و ارادہ ایشان بہ آن رکن بیانی خواجہ محمد بابا سماوی
 بودہ است و ارادہ ایشان بہ آن سالک مسالک الطریقیت خواجہ علی غزیرا بودہ است و ارادہ ایشان بہ آن

مرشد خباد الله خواجہ محمود شیر قنوی^۲ بوده است و ارادت ایشان بدان محرم اسرار الهی خواجہ عارت
 دیوگروی^۲ بوده است و ارادت ایشان بدان محرم اسرار القرآن القدس برحمان الرحیم خواجہ عبد الخالق
 نجدانی^۲ بوده است و ارادت ایشان بدان کن بیانی شیخ یوسف ہمدانی^۲ بوده است و ارادت ایشان
 بہ شیخ طریقت شیخ ابو علی فارمدی^۲ طوسی^۲ بوده است و ارادت ایشان بہ آن رئیس السالکین سرالشیخ
 فی الارض شیخ ابوالحسن خرقانی^۲ بوده است و ارادت ایشان بہ آن سلطان العارفين و قطب الواصلین
 شیخ بہارید سیطامی^۲ بوده است و ارادت ایشان بدان امام المتقین و قطب الواصلین سلطان الطریقت
 برہان الحقیقت سادات العظام امام ابن الامام محمد جعفر صادق^۲ بوده است و ارادت ایشان
 بہ قاسم ابن ابی بکر رضی اللہ عنہ^۲ بوده است و ارادت ایشان بہ آن خادم خاص خاندان
 حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم^۲ یعنی سلمان فارسی رضی اللہ عنہ^۲ و ارادت ایشان بہ آن یار
 غار برگزیدہ ملک جبار امیر المؤمنین ابابکر صدیق رضی اللہ عنہ^۲ بوده است و ارادت ایشان بدان سید السادات
 عالم و سند سعادت بنی آدم محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم^۲ بوده است اما امام جعفر را انتساب باطن
 بہ دو طرف نسبت نسبت دیگر بہ پدر خود امام محمد باقر و ایشان را بہ پدر خود امام زین العابدین
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم و ایشان را بہ پدر خود سید الشہداء حسین بن علی و ایشان را بہ پدر خود
 امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ و ایشان را بحضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم و ارادت شیخ
 ابوالحسن خرقانی یا سلطان العارفين بعد از فوت سلطان تادولیت و شصت سال^۲ بوده است
 و آن چنان بوده است کہ چون سلطان وقت بہ آذربایجان رسید و کبار اصحاب ایشان حاضر بودند
 اما سلطان در زاویہ خامس سد روز معتکف بودند و از جملة اصحاب ایشان قریب

یہ ہزار کس در مقام مقتدائی بودند ہر یکے را توقع اجازت و اشارت بود کہ بنا گاہ حضرت سلطان
 سر آوردند و فرمودند کہ اے یاران ہر چند ہمد کہ دیم کہ خرقہ و عصا ما یہ یکے از شما برسد
 فرمان نہ شد خرقہ و عصا ما را یا یکے در خرقائی دادہ اند بعد از دو سیت شصت سال ظاہر
 خواهد شد چون وفات سلطان در سنہ خمسہ و ستین و مائتین بودہ است قول او صحیح است و
 در روایت شیخ ابوالحسن در سنہ ثمان و عشرین و اربعمائتہ بودہ است۔ دین منقول است کہ شیخ
 ابوالحسن در میانہ لبطام و خرقان راہ زنی می کردند کہ ناگاہ سحر گاہے ہاتفے آواز داد و
 بگوش شیخ ابوالحسن رسید کہ وقت شاہدی کہ آشتی کنی بر سر حوت آئی شیخ ابوالحسن جو ارباب داد
 کہ آدم و ہمان ساعت توجہ بفرقد سلطان کردند۔ مدت دہ سال بر تربیت سلطان بیداری
 کہ ناگاہ وقت سحر گاہے آواز بگوش شیخ ابوالحسن از روضہ سلطان رسید کہ یا ابوالحسن ترا
 مقام مقتدائی دادیم۔ اکنون خلق را بہ خدای تعالی و عوۃ یکن شیخ ابوالحسن گفت من بنی
 دائم این آواز رحمانی سیت یانے بہاں زمان در حرکت آمد و بیشک ^{فت} و صورت سلطان ظاہر
 حکم ارواحا اشباحا و اشباحا ارواحا و دست ابوالحسن را گرفتند و خرقہ پہوشا نیندند
 و عصا کرامت کردند و اشارت و اجازت فرمودند۔ اما مشایخ آن عصر زبان طعن دراز کردند کہ
 اکتفا بر روحانیت و انیسیت کہ اگر و ابودیر و روحانیت رسول علیہ السلام بسندہ بود با و چو آنکہ
 نظر از روح مشایخ روئے از روح ایشان آد خواهد بود بنا برین معنی تجدید عنایت با شیخ
 ابوالعلی رود۔ اما بہ نزدیک محققان این را بیعت ہمان است کہ در اول بودہ است
 و این عین اشارت است و اجازت خداوند غر و صل۔ اما خلفا شیخ یوسف ہمدانی

چهار بودند مقدم خواجه عبدالشکر رقی و خواجه حسن اندقی و خواجه احمد بسوی و خواجه عبد
 الحاق مجدوانی رحمۃ اللہ علیہم اجمعین۔ اما خلفائے خواجه عبدالخالق مجدوانی نیز چهار
 بودند۔ اول خواجه احمد صدیق مرقدالیشان در واکبئی است۔ دوم خواجه اولیائے کبیر
 سیوم خواجه عارف ریوگری۔ چهارم خواجه سلطان کثیر و مرقدالیشان در کرمنہ است اما
 اول خلفائے خواجه عارف ریوگری۔ خواجه محمود الخیر فغنوی اند و مرقدالیشان در ران قریم
 اند۔ و خلیفہ خواجه محمود شیخ علی راستینی اند مرقدالیشان در خوارزم است و خلیفہ دیگر بہ
 امیر حسن و امیر حسین و ابکبئی و مرقدالیشان در ہماچا است۔ اما خلفائے شیخ علی راستینی اول
 محمد بابا سہاسوی اند و مرقدالیشان در ہماچا است و دیگر خواجه حاجی طبعی اند و مرقدالیشان در بلخ
 است و دیگر خواجه محمد بادری اند و دیگر خواجه محمد کالادولہ کہ در خوارزم اند و خلیفہ دیگر خواجه
 ابراہیم غزنیان کہ فرزندالیشان اند۔ اما خلفائے خواجه محمد سہاسوی مقدم حضرت سید امیر کللال اند
 و دوم خواجه محمد باباے صوفی اند و مرقدالیشان در سوخاری است و دیگر مولانا دانشمند علی و دیگر
 پیرالیشان خواجه محمود ابن خواجه محمد سہاسوی۔ اما خلفائے حضرت امیر کللال بسیار اند۔ منقول است از
 اصحاب کبارالیشان کہ صد چهار بودند مقدم مولانا عارف دیہ یگرانی اند و خواجه بہارالدین
 نقشبند و خواجه جمال الدین ہراسانی و شیخ یادگار و شیخ درازونی و مولانا جمال الدین کبشی
 و شیخ شمس الدین کلان و دیگر این چهار فرزندالیشان امیر بہان و امیر شاہ و امیر حمزہ و مولانا
 طاہر و مولانا محمد خلیفہ مولانا بہارالدین جواسی و پہلوان محمود صلاح مرقندی و شیخ بدرالدین
 عبدانی و خواجه محمد اسکوی و شیخ امین شاہ کرمبکئی و مولانا سلیمان کرمبکئی و غیرالیشان بسیار اند۔

اگر یہ تقریر پر ہی مشغول می شویم این مسودہ مطول می گردد و اکتفا بہین چند عزیز کرده شد تا معلوم یا شد ما خلفائے جد این فقیر یعنی سید امیر حمزہ علیہ الرحمہ نیز بسیار اند مقدم مولانا حسام الدین الشافعی و مولانا کمال الدین میدانی و امیر کلان و امیر خورد و فرزندان برادر ایشان امیر برہان و دیگر شیخ مبارک بخاری و شیخ محمود سوزنی و شیخ علی کدکی و شیخ احمد خوارزمی و مولانا عطائی سمرقندی و مولانا مبارک کریمی و مولانا حمید کریمی و مولانا نواز الدین کریمی و مولانا حسن کریمی و شیخ احمد کریمی و شیخ حسن بسفی و شیخ حسام الدین بسفی و شیخ علی خواجہ بسفی و خواجہ محمود حمونی و مولانا سعید الدین کریمی و شیخ سعید ساسوی و شیخ جلال پامانی و غیر ایشان بسیار اند اگر اسماے ہر یک ذکر کردہ شود این مسودہ تحمل آن ندارد و اختصار بہین کردہ شود. بارہا امیر حمزہ طیب اللہ شراہ می فرمودند کہ سالکان قدس اللہ ارواحہم بر دو قسم اند یک قسم ظاہر اند در جمیع احوال حدود شرع را نگاہ می دارند و بقدر وسع و امکان در مخالفت آن می کوشند و از منہای اجتناب می نمایند و بواسطے نفس را مخالفت می کنند و اعضا و جوارح خود از جمیع تا مشروعات و مہنیات پاک می دارند و در صفائے باطن می کوشند کہ اصل در تصوف این است و اصل در ہمہ کارہا بہین است. اما آن قسم دیگر سلوک باطن است و در محو صفات ذمیرہ نفسانی سعی بلوغ می نمایند و در ذکر دل بسیار می کوشند تا بچندانے کہ دل گویا شود.

دل نذر دوست چون آگہ شود رو خدا را خوان کہ وقتت خوش شود
تادل ز بد و نیک جہاں آگاہ است دستت ز بد و نیک جہاں کوتاہ است
زین پیش دلے بود ہزار اندیشہ اکنون ہمہ لالہ الا اللہ است

و چون دل کوه شود بمرتبه لائمه بیهم تجارده و لا یبع عن ذکر اللہ رسید
 آنگاه او را اهل دل می توان گفت - و بدانکه در ابتدا تلغین از رسول علیه السلام دل بابکر
 صدیق رسید و از دل ایشان به دل امیر المومنین علی رسید و از دل ایشان به دل حسن بصری رسید
 و از دل ایشان به دل شیخ جلیب عمی رسید و از دل ایشان به شیخ داود طائی رسید و از دل
 ایشان به شیخ معروف کرخی رسید و از دل ایشان به شیخ تبریز سقطی رسید و از دل ایشان
 به شیخ جنید بغدادی رسید و از دل ایشان به شیخ محمد رتبع رسید و از دل ایشان به شیخ
 حسن قصاب رسید و از دل ایشان به شیخ رحمک رسید و از دل ایشان به شیخ یوسف
 ہمدانی رسید و از دل ایشان به خواجہ عبدالخالق عجدوانی رسید و از دل ایشان خواجہ
 عارف زرگری رسید و از دل ایشان خواجہ محمود انجیر فغنوی رسید و از دل ایشان
 خواجہ علی غزوان را متنی رسید و از دل ایشان خواجہ محمد شراری رسید و از دل ایشان
 به دل حضرت سید امیر کلال رحمة اللہ علیہم الرضوان و از دل ^{ایشان} منبعث شد ہجره حلقے
 ایشان رسید قدس اللہ تعالیٰ ارواحہم -

تمام شد

فارسی پر اردو کا اثر { د از جناب ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب ایم اے،

ایل ایل بی، پی ایچ ڈی، ڈی لٹ) یہ ایک تحقیقی مقالہ ہے جس میں عہدِ غزنویہ سے عہدِ مغلیہ تک کی فارسی میں پاکستان و ہندوستان کی زبان و ادب کے اثرات بڑی تحقیق و کاوش سے بیان کئے گئے ہیں ایم اے کے نصاب میں داخل ہے۔ قیمت ۸

حالی کا ذہنی ارتقاء { د از جناب پروفیسر ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب ایم اے

ایل ایل بی، پی ایچ ڈی، ڈی لٹ) یہ کتاب فاضل مصنف کے ان تحقیقی اور علمی مقالوں کا مجموعہ ہے جس میں مولانا حالی کی ان تمام کیفیات و حالات کا

تازہ یا گلیا ہے جو حالی کی مختلف تصانیف پر وقتاً فوقتاً اثر انداز ہوئے ہیں۔ اس میں چار مضامین

ہیں، حالی کا ذہنی ارتقاء، حالی کی اردو غزل، سرسید اور مقدمہ شعر و شاعری، اور حالی کی فارسی شاعری۔ اس کے چار مضامین مصنف کی محنت، تلاش و جستجو اور وقت نظر کے شاہد ہیں۔ غرض

حالی پر ایسی جامع اور تحقیقی کتاب آج تک شائع نہیں ہوئی۔ غیر محدود مجلد ۱۰

ملفوظات { حضرت خواجہ بہار الدین نقشبند بخاری قدس سرہ، خواجہ محمد پارسی، مولانا شمس الدین

رومی، مولانا عبدالرحمن جامی، مولانا سعد الدین کاشغری، مولانا علاء الدین او

عبید اللہ رحیم اللہ کے نادر اور نایاب ملفوظات کا یہ مجموعہ ہے اسی کے آخر میں رسالہ مراتب ستہ

تحفہ مرسلہ اور توفیح مصطلحات صوفیہ جیسے اہم منصفانہ رسالے بھی شامل ہیں۔ قیمت ۸

ارشادِ رحیم { حضرت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی کے والد ماجد حضرت شاہ عبدالرحیم

رحمۃ اللہ علیہ کا یہ فارسی رسالہ نقشبندیہ سلوک سے متعلق اذکار و مصطلحات

اور توجہ وغیرہ پر مشتمل ہے اور بہت نافع و جامع ہے اور ترجمہ بھی ساتھ ہے۔ قیمت ۸

ضیاء القراءۃ { ضیاء القراءۃ مع سراج القراءۃ و تحفۃ المبتدی؛ تجوید و قرأت پر یہ ہر

بالکل نایاب نئے ضرورت مند حضرات کی خواہش پر نہایت اہتمام کے ساتھ شائع کئے گئے ہیں۔ قیمت ۸

چند بہترین کتابیں

عمدۃ السلوک، تصوف کے بیشتر مسائل کا یہ مستند و نادر مجموعہ راہ سلوک کے ہر بتدی و منہی اور خاص و عام کے لئے حریجاً بنانے کے قابل ہے۔ حصہ اول میں بتدیوں کے لئے اور دوم میں سنتیوں کے لئے بیشتر ضروری مسائل کا نہایت عمدہ حل اور مصطلحات تصوف و اسباب نقشبندیہ کی تشریح اور اصلاح نفس کے طریقے نہایت خوبی سے درج کئے گئے ہیں۔ نیز مخصوص اوقات و حاجات کی مخصوص دعائیں، فضائل ذکر و کثرت آیات و احادیث کا مجموعہ، مختصر حالات حضرات عالیہ نقشبندیہ رحمہم اللہ، اور ضروری تعویذات و عملیات کا بھی مزید اضافہ کیا گیا ہے جس کی وجہ سے جدید ایڈیشن کی اہمیت بہت بڑھ گئی ہے۔ حصار اول دو روپے دو ماہی روپیہ۔

حیات سعیدیہ: جس میں حضرت پیر و مرشدنا خواجہ محمد سعید صاحب قریشی ہاشمی نقشبندی احمد پوری قدس سرہ العزیز کی مکمل سوانح حیات اور تبلیغ کے مفصل حالات روز و شب کے معمولات کشف و کرامات، تقوی و طہارت، اولاد اجداد اور خلفائے عظام کے واقعات و حالات نہایت خوبی اور تفصیل سے درج کئے گئے ہیں۔ قیمت ڈیڑھ روپیہ۔

گلدستہ مناجات: حضرات بزرگان دین کی عربی، فارسی اور اردو کی مشہور مناجاتوں کا یہ مختصر مجموعہ ہے اور اہل دل حضرات کیلئے سرمایہ آخرت کا ذریعہ۔ قیمت ۴ روپیہ۔

ہدایت الطالبین: حضرت شاہ ابو سعید زکی القدر دہلوی (م ۱۲۱۴ھ) کا یہ گراں قدر اور نادر رسالہ، نقشبندیہ مجددیہ سلوک سے متعلق نہایت جامع ہے۔ جناب ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں صاحب

فارسی متن کے ساتھ اردو ترجمہ بھی ترتیب دیا ہے۔ متن اور ترجمہ آمنے سامنے صفحات پر درج ہیں قیمت ۸ روپیہ۔
تحفہ زواریہ: حضرت شاہ احمد سعید دہلوی (م ۱۲۴۴ھ) کے نایاب فارسی مکتوبات کا مجموعہ اور مسائل شریعت و طریقت کا پختہ ہے۔ پہلی ایشیاٹک ہو ہے۔ قیمت ۸ روپیہ۔

ملنے کا پتہ:-